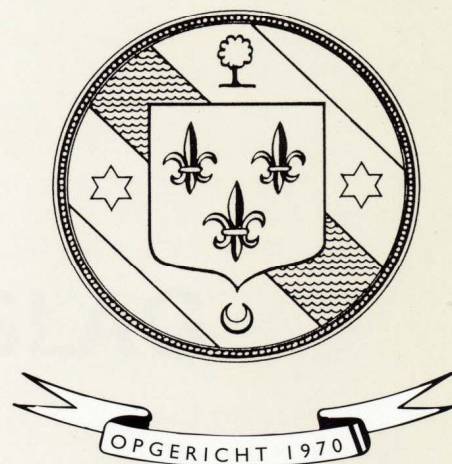
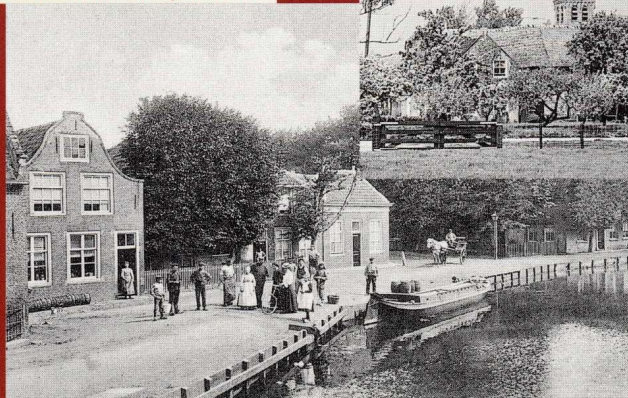

2008

Museum Het Tramstation Schipluiden

Den Hoorn, prentbriefkaart 1905

Kerkdorp 't Woudt

Inhoud

Voorwoord	3
Verslag secretariaat	5
Museum Het Tramstation in 2008	10
Het archief en de bibliotheek van de Vereniging in 2008	14
De Schipluidense kroniek 2008	17
Archeologische kroniek van Schipluiden 2008	27
Oorlogsdagboeken van A.Th. Hosman	32
Hooie	37
Baarslust, een villa tussen Gaag en Zijde	41
De herkomst van drie oude namen: Vrou Aven Sloot, Vockestaert en Aagtenrecht	51
Huizen van de postbode	56
Notarieel archief De Lier	59

Colofon

Redactie en lay-out: Harry Brik
Bindwerk: Jan Mooijman
ISSN: 1572-8234
Uitgave: Historische Vereniging Oud-Schipluiden, maart 2009.

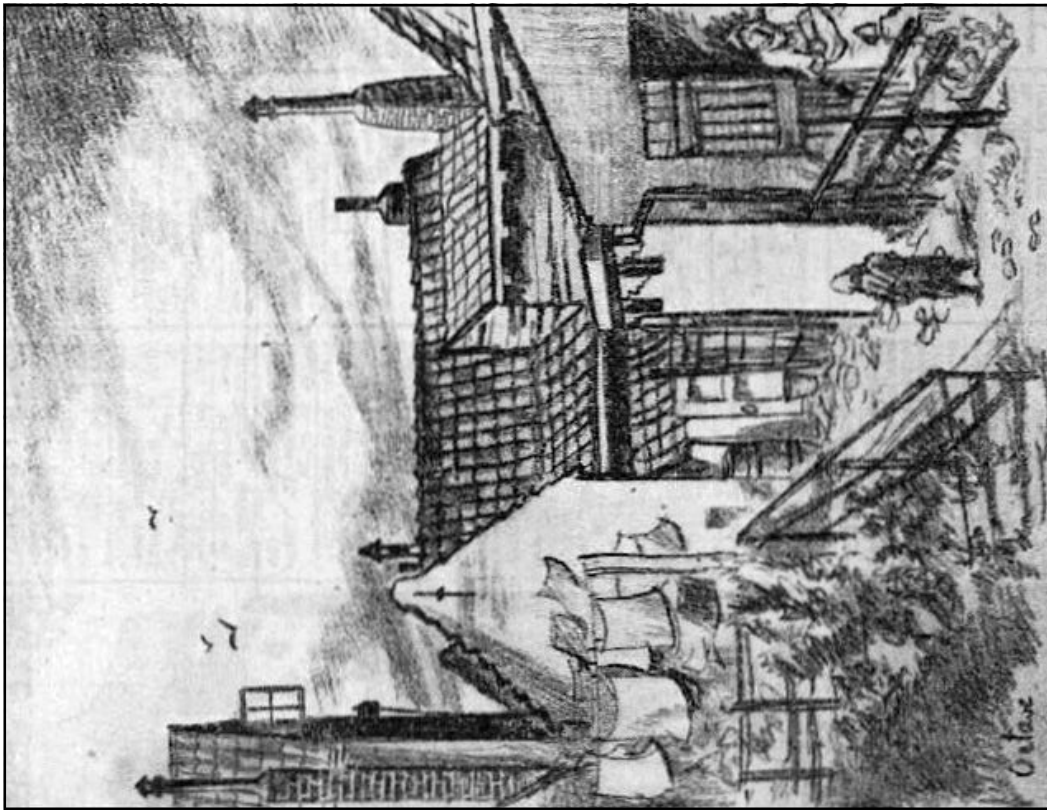
Voorwoord

Sinds het verenigingsjaar 1992-1993 is het jaarverslag van de Historische Vereniging binnen dezelfde kافت gepresenteerd. Dit jaar verschijnt het jaarverslag voor het laatst in deze vorm. Feitelijk is het al jaren geen verslag meer, maar eerder een jaarboek. De omvang van de vaste bijdragen en historische artikelen is gegroeid. Vorig jaar heeft Oud-Schipluiden de mogelijkheid afgetast om samen met de Historische Vereniging Maasland een nieuw jaarboek uit te geven. Beide verenigingen opereren sinds 1 januari 2004 binnen de gemeente Midden-Delfland. Door een gemeenschappelijke uitgave zouden we de aantrekkelijkheid en reikwijdte van de huidige boekwerkjes kunnen vergroten. Het bestuur van onze zustervereniging hecht echter nog sterk aan de uitgave van een eigen jaarboekje. De Historische Vereniging Oud-Schipluiden kijkt al heel lang over de oorspronkelijke gemeentegrens heen. De buurtschap Sion, het poldergebied van Abtswoude, Hofzicht, het landschap van Midden-Delfland en de raakvlakken met Delft worden vanaf 1970 bij het actieve geschiedenisonderzoek betrokken. Ook het Museum Het Tramstation kijkt ruimer dan het grondgebied van de voormalige gemeente Schipluiden. Recentelijk bleek dit uit de exposities over de dichter Poot, de kastelen en de molens. De Vereniging heeft serieuze plannen om in 2010 te starten met een Historische Reeks Midden-Delfland. Hierbij zullen ook andere verenigingen en instellingen die zich met de cultuurhistorie van dit gebied bezighouden betrokken worden.

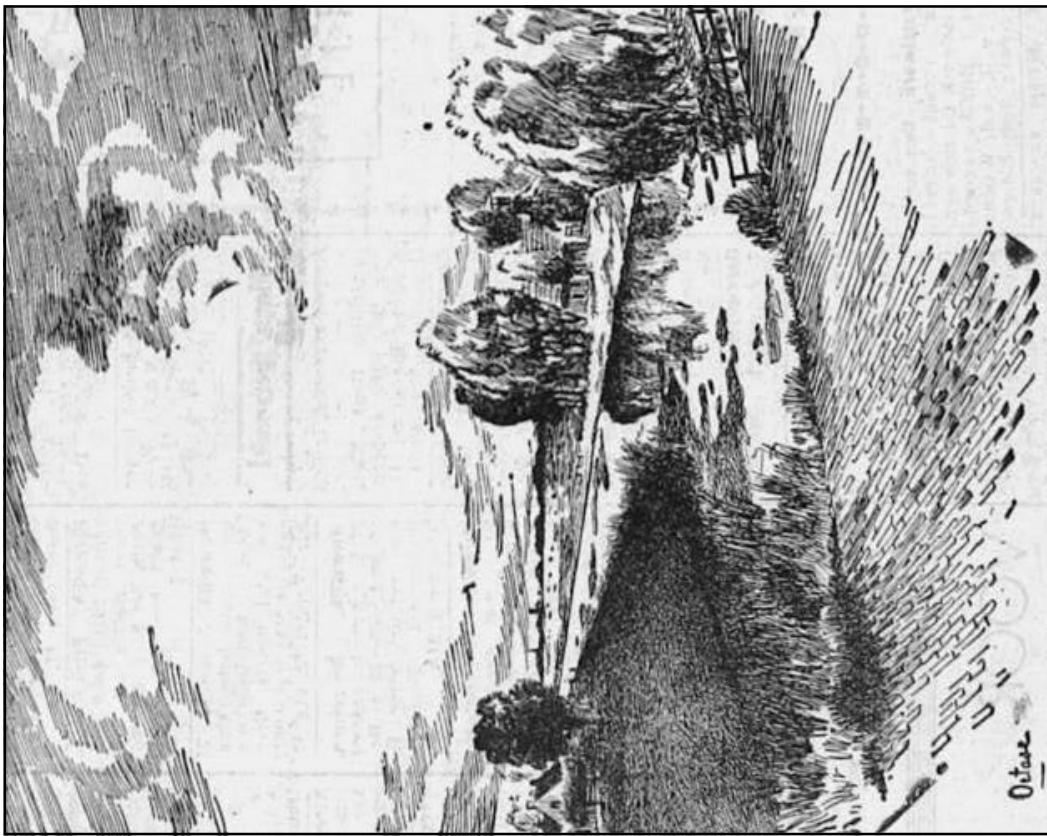
2008 was voor de vereniging een goed jaar. Weliswaar blijft het aantal actieve leden constant, maar de tentoonstellingen, lezingen en excursie werden door een stijgend aantal belangstellenden bezocht. Op cultuurhistorisch gebied is waakzaamheid geboden. Terwijl velen terecht de lofzang zingen over de schoonheid van het gebied Midden-Delfland vindt er toch een erosie plaats van het cultuurhistorisch en landschappelijk erfgoed. De Oude Veiling in Maasland is op de slooplijst geplaatst, in het open weidelandschap verschijnen steeds meer betonnen bruggen en paden. In de Kerkpolder is in het afgelopen jaar een van de fraaiste kreekruigten van Midden-Delfland opgeruimd ten behoeve van de aanleg van de nieuwe golfbaan. Pleidooien om deze voormalige Gantelloop in het golflandschap te handhaven, hebben geen succes gehad. Positief is dat goed overleg met het Hoogheemraadschap van Delfland heeft geleid tot een zestal locaties in de Woudse Polder, waar straks op aantrekkelijke wijze het geschiedenisverhaal van het landschap wordt verteld. Educatie is belangrijk. Door de scholen in de gemeente bij Open Monumentendag te betrekken maakt de jeugd kennis met het cultuurhistorisch erfgoed. Het is ook een goede gedachte om in Den Hoorn een aantal extra panden op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. Het karakter van het dorp verandert snel. Door het behoud en de bescherming van bijvoorbeeld een oud gemaaltje, een voormalig zusterhuis, enkele karakteristieke vooroorlogse tuinderswoningen, een molenstomp, een boerderij en een oud café zullen hier en daar sporen van de oorspronkelijke identiteit van het dorp zichtbaar blijven.

In dit boekje vindt u weer de gebruikelijke vaste rubrieken en een aantal artikelen, die gezamenlijk een beeld geven van de onderzoeksresultaten van de leden van de Historische Vereniging Oud-Schipluiden. Harry Brik zorgde voor de lay-out van alle bijdragen. Hij doet dit reeds vanaf 1995! Jan Mooijman is verantwoordelijk voor het kopieer- en bindwerk. Het is ook wat de inhoud betreft weer een heel afwisselend boekje geworden. Veel plezier ermee.

Jacques Moerman,
voorzitter van de Historische Vereniging Oud-Schipluiden.
Schipluiden, februari 2009.

Paardenmarkt, Schipluiden. Tekening van Octave DeConinck
Rotterdamsch Nieuwsblad 10 september 1941.

De Zijde, Schipluiden. Tekening van Octave DeConinck
Rotterdamsch Nieuwsblad 20 augustus 1941.

Verslag secretariaat

J.W. Moerman

De verslagperiode loopt van 01-01-2008 tot en met 31-12-2008.

Bestuur en commissies

Het bestuur van de vereniging is als volgt samengesteld:

voorzitter	J.W. Moerman
vice-voorzitter	O. Spinnewijn
1 ^e secretaris	mw. C.M.M. Vandepoel-Dorenbos
2 ^e secretaris	vacant
1 ^e penningmeester	P.J.M. van Giesen
2 ^e penningmeester	mw. R. Visser-Rotgans

De coördinatoren van de verschillende commissies zijn:

Bibliotheek:	O. Spinnewijn, J. Mooijman, mw. Q. Kunz, e.a.
Genealogie:	mw. L.M. Varekamp
Registratie :	J.W. Moerman e.a.
Tentoonstellingen:	mw. C. Vandepoel e.a. (zie Museumverslag 2008)
Museumgebouw:	vacant

De contacten met het Centrum voor Streekhistorie in Honselersdijk zijn verzorgd door de heer O. Spinnewijn en mw. L.M. Varekamp. In de Stichting Midden-Delfland is Mensenwerk zitten namens de vereniging mw. R. Visser-Rotgans en de heer J.W. Moerman. De laatste vertegenwoordigt de Vereniging in de Monumentencommissie en de Educatiegroep Woudse Polder van het Hoogheemraadschap van Delfland. Ook het afgelopen jaar is het niet gelukt een tweede secretaris te vinden. De voorzitter vervult sinds enkele jaren tijdelijk deze taak. Voor het beheer/onderhoud van het gebouw zorgde een klein groepje trouwe leden.

Leden en vrienden

Er is één vriend overleden. Eén vriend heeft zich afgemeld wegens verre afstand. In 2008 zijn er twee mensen vriend en is er één vriend lid geworden. Het bestuur is blij met deze kleine aanvulling. Er zijn nu 172 vrienden en 32 leden.

Vergaderingen

In de verslagperiode vonden drie ledenvergaderingen plaats, namelijk op 5 maart, 21 mei en 17 september. In de vergaderingen werden plannen en voorbereidingen gemaakt voor lezingen, nieuwe tentoonstellingen, excursies en andere activiteiten. Tijdens de vergaderingen werden de laatste ontwikkelingen op cultuurhistorisch en landschappelijk gebied van Midden-Delfland besproken. De tentoonstellingscommissie kwam afzonderlijk een aantal malen bijeen. Het bestuur heeft eenmaal vergaderd. In toenemende mate worden plannen en afspraken via email gemaakt.

Historische pretavond

Op 8 februari vond in de wachtkamer van het Museum Het Tramstation een historische pretavond plaats voor leden en suppoosten. Claudia Vandepoel had speciale hapjes gemaakt en een aantal leden hield een causerie over een historisch onderwerp, zoals de tekenaar Van Gies-

Ledenvergadering in het Tramstation.

Foto: Henk Groenendaal

sen, de Burghoeve, Hofzicht, de tuinman Van Nes, de kunstenaar Jan Cornelisz. van 't Woudt en recente archeologische vondsten in Rijswijk. Het was een zeer geanimeerde bijeenkomst.

Samenwerking met Historische Vereniging Maasland

In januari 2008 heeft een delegatie van onze vereniging in 'De Schilpen' met de Historische Vereniging Maasland een gesprek gevoerd over een aantal mogelijkheden van samenwerking. Afsgesproken is de bibliotheekgegevens onderling uit te wisselen en de lezingen en exposities meer op elkaar af te stemmen. Met het bestuur van Museum 'De Schilpen' is inmiddels een afspraak gemaakt over een gezamenlijke expositie over de Canon van Midden-Delfland in 2010. De wens van Oud-Schipluiden om vanaf 2009 een gezamenlijk jaarboek uit te geven, kwam voor onze zustervereniging nog wat te vroeg. Wel ziet het bestuur van de Historische Vereniging Maasland het belang in van een gezamenlijke Historische Reeks Midden-Delfland. Het overleg wordt in 2009 voortgezet.

Lezingen

De vereniging heeft in 2008 twee verschillende openbare lezingen georganiseerd. Jacques Moerman hield op 16 april in de Hoornbloem een lezing onder de titel 'Den Hoorn in beeld'. Voor de pauze werd er aandacht besteed aan de opgravingen in de afgelopen jaren in de Harnaschpolder, waarbij vondsten zijn gedaan uit de Steentijd, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen. Na de pauze stond de agrarische ontwik-

keling centraal, waaronder de geschiedenis van de tuinbouw in Den Hoorn. Dit deel leverde vele herkenbare beelden op van dorps situaties en groepen personen. Het publiek leefde erg enthousiast mee. Maar liefst 180 mensen waren in de zaal aanwezig. De lezing sloot aan bij de gelijknamige expositie in het Museum Het Tramstation.

Gerrit van der Kooij, Oud-Schipluidenaar, die als archeoloog verbonden is aan de Universiteit van Leiden, hield op 20 november een lezing over zijn onderzoek in de Jordaanvallei. Dit voormalige steppengebied speelde een belangrijke rol in meerdere perioden van de geschiedenis. In de Midden-Bronstijd was er al sprake van irrigatielandbouw. Bij opgravingen in het gebied is ook een grote vondst gedaan van zeventiende-eeuwse zilveren munten, die in Nederland geslagen zijn. Er waren zo'n vijftig aanwezigen.

De voorzitter hield in het afgelopen jaar weer diverse lezingen voor andere verenigingen en instellingen. Bijzonder was een presentatie over Otto van Egmond voor de Vlaams-Nederlandse Vereniging voor Nieuwe Geschiedenis in Diest, België.

De andere lezingen betroffen: 5500 jaar boerenerven in Midden-Delfland, Het vervoer over vaarten en vlieten, Sion, klooster, buitenplaats en tuinbouwgebied, Wonen in de Romeinse tijd in de omgeving van Delft en Symbolen en rituelen rond de Dorpskerk van Schipluiden.

Frits van Ooststroom hield in 2008 lezingen

Voorzitter Jacques Moerman in actie tijdens de lezing 'Den Hoorn in beeld' in de Hoornbloem.

Foto: Henk Groenendaal

Frits van Ooststroom geeft uitleg tijdens de boerderijenexcursie.

over onder andere boerderijen en boerenerven in Midden-Delfland en over de voormalige boerderij Hofzicht. Henk Tettersoo verzorgde in de regio drie lezingen over streektaal met zijn beide boeken als leidraad. Marie-Louise ten Horn-van Nispen heeft op 15 oktober voor het PCOB in Delft een lezing gehouden over 'Het reizen in vroeger tijd' (trekschuit, tram, enz.).

Excursie

Op 31 mei bezochten we vier oude boerderijen aan de Gaag (West- en Oostgaag), namelijk de Leeuwenwoning, Torenzicht, de Burghoeve en de Lickebaertshoeve. Er waren ca. 55 deelnemers, de meesten op de fiets. Frits van Ooststroom en de bewoners leidden ons op de locaties rond. Heel bijzonder is dat tenminste twee boerderijen nog bouwfragmenten bevatten uit de zestiende eeuw. De Leeuwenwoning heeft een dubbele functie gehad, namelijk boerderij en buitenplaats. Heel interessant was om te zien hoe de bewoners de leefbaarheid in deze oude panden hebben opgepakt. De contrasten waren soms groot.

Nieuwsbrief

In oktober 2008 verscheen een Nieuwsbrief met onder meer een terugblik op de Open Monumentendag en het archeologisch onderzoek in de Harnaschpolder. Tevens werden hierin de activiteiten van het komende seizoen aangekondigd, waaronder de exposities en de lezingen.

Andere activiteiten

In 2008 heeft de vereniging actief meegedaan met het Museumweekend, de Midden-Delfland Dag, het Open Monumentenweekend en vijf avonden in het kader van de Verlichte Boerderijenroute. Op de laatste twee avonden konden boerenhapjes geproefd worden. Er waren toen zo'n 150 bezoekers.

Heel bijzonder was de Monumentendag voor scholieren op de vrijdag voor het Monumentenweekend op het pleintje voor het Museum Het Tramstation. Verder zijn er door de voorzitter en secretaris presentaties verzorgd voor de WOS, respectievelijk over de Trambrug en de herkomst van de naam Schipluiden.

Advisering

Ook dit jaar is de Vereniging vele malen als vraagbaak gebruikt door bestuurders en ambtenaren van de gemeente Midden-Delfland, diverse externe bureaus die voor de gemeente onderzoek doen, het Erfgoedhuis Zuid-Holland, het Hoogheemraadschap van Delfland, de kerkrentmeesters van Schipluiden en 't Woudt en ambtenaren van de gemeente Delft. Steeds betreft het informatie over cultuurhistorische aspecten met betrekking tot ons werkgebied. Diverse scholieren en studenten werden op weg geholpen bij het maken van scripties over historische onderwerpen. Verschillende leden zorgden voor antwoorden op genealogische vragen van particulieren.

Documentatie en registratie

Op ca. 25 donderdagavonden is er gewerkt aan de documentatie en registratie van de voorwerpen en het archeologisch vondstmateriaal van het museum. Cé Bakker-Varekamp en Nico Bakker beschreven dit jaar onder meer een groot aantal kledingstukken, de kunstcollectie en een aantal bouwmaterialen, alsmede de voorwerpen die regelmatig deel uitmaken van de wisselexposities in het Museum Het Tramstation. Henk Groenendaal verzorgde het fotograferen van de voorwerpen en afbeeldingen; hij legde de registratiegegevens vast in de computer. Karel Rentenaar werkte aan de glascollectie van het kasteel Keenenburg. Zijn speurwerk leidde dit jaar tot de verdere completering van een aantal glazen voorwerpen. Jacques Moerman beschreef het fotomateriaal dat in de jongste exposities is gebruikt; hij heeft het archeologisch vondstmateriaal in de kelder opnieuw ingedeeld. Dit jaar kwamen regelmatig andere leden op de werkavonden langs. Er waren meerdere avonden met acht à tien deelnemers. Een belangrijk onderdeel van deze bijeenkomsten is de uitwisseling van historisch nieuws.

Oc Spinnewijn en Quendoline Kunz verzorgden in het afgelopen jaar de registratie van de aanwinsten van de bibliotheek. Dit werk vond ook gedurende zo'n 35 woensdagmiddagen plaats. Leni Varekamp en Jan Mooijman ordenden knipsels, afbeeldingen en kopieën van archiefstukken. Harry Brik documenteerde de historische tijdschriften en Jan Mooijman verzorgde het bindwerk voor de bibliotheek.

Publicaties van leden

Vervolg van de rubriek 'Twee Gezichten van...' in De Schakel Midden-Delfland, afwisselend verzorgd door de Historische Vereniging Maasland (Trudy Werner-Berkhout) en de Historische Vereniging Oud-Schipluiden. De foto's zijn steeds gemaakt door ons medelid Henk Groenendaal.

Jacques Moerman schreef in 2008 de volgende bijdragen:

- Nr. 60: De Voordijkshoornse molen;
 - Nr. 61: De schuilkkerk van Hodenpijl;
 - Nr. 64: De Hoornsekade;
 - Nr. 65: De Dorpsstraat in Schipluiden;
 - Nr. 67: Het begin van de Dijkshoornseweg;
 - Nr. 69: Boerderij op 't Woudt;
 - Nr. 71: Hoofdgebouw buitenplaats Hodenpijl.
- Zie voor de hele reeks:
<http://www.middendelfland.net>

Jacques Moerman publiceerde: 'Symboliek en

rituelen', deel I. In: *'t Kerkschip, Informatieblad van de Protestantse Kerk in Schipluiden*, 22^e jg, nr. 4 (december 2008), 22-26.

Frits van Ooststroom schreef het afgelopen jaar vier artikelen in de Midden-Delfkrant: over de Karperhoeve (in Midden-Delfkrant nr. 130), over Hofzicht (in nr. 131), over de Abtswoudse Hoeve (in nr. 132) en over de Hofwoning (in nr. 133). Voor het Historisch Jaarboek Westland 2008 schreef hij een bijdrage over Zomerhuizen in het Westland.

Henk Tetteroo schreef een beschouwing 'Over het Westlands' in het boek 'Historisch Drieluik. Drie generaties Westland in beeld.' Op 6 april verzorgde hij het tweede dictee in het Delflands in de kantine van de Voetbalvereniging SV Den Hoorn. Er waren 100 deelnemers (zie apart artikel). Op 12 december werd het vierde Delfts Dictee voorgelezen in het DOK-Centrum te Delft. Hier waren 50 deelnemers. Henk Tetteroo schreef de tekst in het Algemeen Nederlands. Van hem verscheen in het derde nummer van de Midden-Delfkrant van 2008 een artikel over de A4.

Financiën/onderhoud

De contributie bedraagt voor leden € 20,- en voor vrienden (donateurs) € 12,50.

De Rabobank Delflanden schenkt jaarlijks een bedrag van € 100,-.

Van de Gemeente Midden-Delfland werd een subsidie van € 4.500,- ontvangen.

Naast de gewone verenigingsuitgaven betreffen de meeste uitgaven de vaste lasten van het gebouw het Museum Het Tramstation, zoals verwarming, verlichting, rechten, onderhoud en verzekering. Een extra uitgave betrof dit jaar het witten van de wachtkamer en de stationskamer. De Gemeente Midden-Delfland heeft de afvoer voor het overvloedige grondwater in de kelder vernieuwd.

Een forse investering betrof de aanschaf van een beamer, een laptop en een groot scherm. Hiervoor ontvingen we een bijdrage van € 1.600,- van Fonds 1818. Een behoorlijke kostenpost betrof in 2008 het in eigen beheer afdrukken van foto's op groot formaat ten behoeve van diverse exposities. Het fotomateriaal wordt na gebruik gearchiveerd en bewaard in de bibliotheek.

In het begin van 2009 vervangt de gemeente Midden-Delfland de verwarmingsketel in het gebouw.

In 2008 ontving de Vereniging van een van de donateurs een gift van € 5.000,-. In goed overleg is besloten hier een aankoopfonds van te maken, het z.g. Fonds Meerzicht. Het betreft de aanschaf van oude kaarten, oude boeken, grafiek, schilderijen en bouwmaterialen met betrekking tot ons werkgebied. In 2008 zijn de volgende aankopen uit het fonds bekostigd:

- C.C. Tacitus. 'Van de ghedenkwaardige geschiedenissen der Romeinen', vertaald door J. Fenacolijs (o.a. predikant van 't Woudt).
- Dertien pentekeningen van P.J. Westerdijk van Schipluiden en omgeving.
- Boitet en Van Bleyswyck, Originele stadsbeschrijvingen van Delft. Voornamelijk tekst en een beperkt aantal losse afbeeldingen uit Boitet.
- Ets van de paltrokmolen 'De Gekroonde Zalm', door Antoon Derkzen van Angeren.
- Vijf etsen van 't Woudt, Den Hoorn en Schipluiden door Rina Groot, inclusief omlijsting.
- Twee zandstenen met opschrift 'Beere Stein' (boerderij in Den Hoorn). De aanschaf is mede bekostigd door giften van bezoekers.

Museum Het Tramstation in 2008

C.M.M. Vandepoel-Dorenbos

Inleiding

De tentoonstellingscommissie bestond in 2008 uit de volgende vaste groep: J. Mooijman, mw. L. de Jong, J.W. Moerman, mw. C.M. Vandepoel. Nico Bakker verrichtte werkzaamheden rond de op- en afbouw van de exposities. Per tentoonstellingsonderwerp werden de vergaderingen uitgebreid met deskundigen.

De vergaderingen werden geleid door mw. C. Vandepoel. De groep heeft het afgelopen jaar hard gewerkt en met veel plezier het museum iedere keer opengesteld voor belangstellenden. Een groeiend aantal suppoosten trad wekelijks op als gastheer of gastvrouw. In veel opzichten was het voor de vereniging een geslaagd museumjaar. Er vonden drie tijdelijke exposities plaats die door zo'n 2.000 personen werden bezocht. Dit is een ruime groei ten opzichte van vorig jaar.

Voorzieningen

Gebouw

In alle ruimtes van de benedenverdieping is een nieuwe verlichting geïnstalleerd. De wachtkamer en de stationskamer zijn opnieuw geschilderd, evenals de kelder. De wachtkamer is verrijkt met een tweedehands vitrine.

Aanwinsten

Schenken

Het was ook een goed jaar, omdat het Museum een flink aantal schenkingen van leden en andere personen mocht ontvangen. We noemen enkele voorbeelden:

- Prijzen (medailles, bekens etc.) van de Jongveewedstrijden, gewonnen door Jac. Ammerlaan te Hodenpijl. Datering: 1955-1995.
- Rolletjes gaspenningen van bedrijven uit Schipluiden, afdeling Gas.
- Schilderij van de boerderij van Van der Kooij-Ammerlaan aan de Lierhand en enkele documenten van deze boerderij.
- Nachtkleding uit ca. 1920.
- Eerste steen plus dakleij van villa Baarslust.
- Twee decoratieve plafondelementen uit Baarslust (verwijderd en bezorgd door de gebr. Van Mierlo).
- Deel van een 19^e eeuwse jachtgeweer (bodenvondst).

Aankopen

Zie verslag van secretariaat (Fonds Meerzicht).

Tentoonstellingen

In 2008 was nog tot half april de tentoonstelling *'Voor de wind gaan. Molens in en om Schipluiden'* te zien. De tentoonstelling heeft veel bezoekers uit de regio getrokken, maar ook geïnteresseerden in molens van ver buiten Schipluiden. De heren T. van der Sloot en molenaar Rob van Zijll waren betrokken bij de voorbereiding van de expositie. In 2008 zijn er nog zo'n 210 bezoekers geweest naar deze tentoonstelling.

Op 26 april 2008 opende de heer F. Koop van 'Benfried' uit Den Hoorn met het planten van enkele tomatenplantjes de tentoonstelling *'Den Hoorn in beeld'*. De expositie was gewijd aan historische afbeeldingen van Den Hoorn vanaf de eerste helft van de vijftiende eeuw. Een groot deel van de tentoonstelling (in de wachtkamer) bestond uit oude foto's van Den Hoorn tussen 1900 en 1950. De tuinbouw nam in die periode een belangrijke plaats in. De belangstelling en de respons voor dit deel van de expositie waren erg groot. Verschillende bezoekers leverden voor het archief van de Vereniging extra fotomateriaal. Zeer succesvol was de film van Nic Schenkeveld over Den Hoorn in het midden van de jaren vijftig, die tijdens de tentoonstelling vele malen werd gedraaid.

In de stationskamer was gedurende de tentoonstelling over Den Hoorn een wisselende uitstalling te zien. De eerste twee maanden werden er originele werken van onder andere Antoon Derkzen van Angeren, Jan van der Stap en Jan Heesterman getoond. Daarna was deze tentoonstellingsruimte gewijd aan '100 jaar RK kerk in Den Hoorn'. Hiervoor is samengewerkt met leden van het St. Cornelius Gezelschap uit Den Hoorn. Er waren onder andere vaandels, schilderijen, voorwerpen, archiefstukken en veel foto's van de kerk te zien. Ongeveer 1320 bezoekers hebben deze tentoonstelling bezocht.

Een tweetal impressies van de tentoonstelling 'Den Hoorn in beeld'.

Foto's op deze pagina: Henk Groenendaal.

Op zondag 7 december openden we met een kleine groep leden en suppoosten de huidige tentoonstelling 'Verenigde Verzamelingen'. Deze expositie laat de persoonlijke verzamelingen zien van tien actieve leden van de Vereniging. Er worden heel uiteenlopende objecten getoond, zoals een verzameling van lakstempels en zegels, pijpenkoppen, kinderboeken en een uitgebreide verzameling van meet- en weeggewichten. Eind december had deze nieuwe tentoonstelling al zo'n 400 bezoekers getrokken.

Naast de tijdelijke exposities waren de 'vaste'

Keenenburg- en WSM-opstelling te bezichtigen. J.W. Moerman heeft namens de Vereniging een expositie over de Dorpskerk van Schipluiden samengesteld, die gedurende een aantal weken in de zomermaanden in de Dorpskerk van Schipluiden was te zien. De tentoonstelling bestond uit tientallen foto's, onder andere van kaarten, tekeningen en schilderijen van de kerk. Het beeldmateriaal bevindt zich nu in het archief van de Vereniging.

Zondagopenstellingen

Ook dit jaar zijn er weer openstellingen geweest op zondag (de eerste van de maand).

Er werd regelmatig gebruik van gemaakt. Soms was op zondag het aantal bezoekers groter dan op zaterdag. In de wintermaanden gaan we hiermee door.

Bij de opening van de tentoonstelling 'Verenigde Verzamelingen'.

Volgende tentoonstellingen

De volgende tentoonstelling is gewijd aan Zouteveen. We richten ons op het gebied tussen de Zouteveense Enclave in de voormalige gemeente Vlaardinger-Ambacht en de Zouteveense brug (de Valbrug) in Schipluiden.

Diverse evenementen

Er waren extra openstellingen van het museum tijdens het Museumweekeind op 5 en 6 april, op Koninginnedag, Bevrijdingsdag, de Midden-Delflanddag (23 juni), tijdens het Varend Corso, in het Monumentenweekend (13 en 14 september) en op vijf avonden tijdens de verlichte Boerderijenroute in november 2008.

Deze evenementen hebben veel extra bezoekers naar het Tramstation getrokken.

Een bijzondere bijeenkomst was:

De openbare les over 'Sporen' in verband met Open Monumentendag 2008, door Gerardus van der Stoom.

Op vrijdag 12 september vond er een openbare les plaats voor en rondom het Museum Het Tramstation. Deze openbare les was op initiatief van de gemeente georganiseerd voor alle basisscholen in Midden-Delfland. Er kwamen die dag ongeveer tweehonderd kinderen uit Maasland en Den Hoorn op de fiets (en uit Schipluiden te voet) naar het Tramstation.

Het thema voor deze Open Monumentendag was 'Sporen', en dat paste goed bij het oude tramstation.

De kinderen, docenten en hulpouders werden opgevangen door 'Petrus van der Stoom', een karakter van Peter Vermeulen (Verba-

produkties), die ze op een leuke manier de geschiedenis wist in te trekken. Op het plein voor het museum waren verschillend attributen verzameld, waarmee 'Petrus van der Stoom' zijn verhaal duidde en verlevendigde.

Ondanks het natte en koude weer werden de inspanningen beslist gewaardeerd. Alle aanwezigen genoten van het verhaal en de soepele manier waarop de jeugd betrokken werd bij de uitvoering ervan. Het doel van de openbare les was om het tramstation officieel te laten openen door burgemeester Rodenburg en een kinderburgemeester. Er werd een team van vrijwilligers geronseld door wethouder Tineke van Nimwegen (initiator van de openbare les), en zo had ze binnen 5 minuten zeker zes 'notabelen met hoedjes' bijeen.

Op het terrein waren nog aanwezig een stoommachine, een kolenkacheltje (voor de geur) en twee fluitketels op gas, die het helaas lieten afweten, toen er echt een fluit nodig was. De straat was afgezet tot ca. 12.00 uur en er stond een 'mamalou'-wagen klaar met pakjes en drinken voor de kinderen. Via de open deuren van de wachtkamer konden de kinderen dankzij een grote televisie van de gemeente een film zien over sporen.

Petrus van der Stoom legt uit.

De 'notabelen' schuilen voor de regen.

Foto's op deze en volgende pagina: Claudia Vandepoel.

In het museum zijn verschillende ‘notabelen’ geweest, die gastvrij werden onthaald met koffie, thee en verse cake. Die ochtend waren aanwezig Jan Mooijman, Lenie de Jong, Quendoline Kunz en Claudia Vandepoel.

De volgende ochtend was er een ‘Fietsend Open Monumentendag Programma’, waarbij ook het Museum Het Tramstation werd aangedaan. De gasten werden ontvangen met koffie en cake. Op zondag was het museum open en tot groot plezier van de aanwezige suppoosten kwam er een aantal kinderen van de openbare les terug met hun ouders!

Gedurende die drie dagen zijn er ca. 250 bezoekers in het museum geweest.

Groepsrondleidingen:

In 2008 hebben drie groepen een ontvangst in het museum gekregen, waaronder leerlingen van de basisscholen in Schipluiden.

Public Relations

De tentoonstellingen in Museum Het Tramstation zijn in 2008 regelmatig door de pers onder de aandacht gebracht, onder andere in AD/ Haagse Courant en De Schakel-Midden-Delfland. Henk Groenendaal zorgde voor de aankondigingen op de website van Midden-Delfland.

Ten slotte

Graag willen wij alle betrokkenen bij het museum, waaronder de suppoosten, de bruikleenge-

Wethouder Tineke van Nimwegen in kostuum.

vers en schenkers, hartelijk bedanken voor de medewerking in het afgelopen jaar en uitnodigen bij alle activiteiten van 2009.

Het archief en de bibliotheek van de Vereniging in 2008

O. Spinnewijn

Zoals het bibliotheekverslag 2007 al voorzichtig aankondigde heeft onze vereniging voor haar bibliotheekwerk in 2008 versterking gekregen. Deze nieuwe kracht, Quendoline Kunz, wil zich als vrijwilliger en deskundige in overleg mede inzetten om het bibliotheekbestand beter toegankelijk te maken. Dit gebeurt dan met behulp van het computerprogramma 'Adlib Bibliotheek Lite', een aanvulling op het nu in gebruik zijnde 'Adlib Museum Lite'. Plaatsing van 'Adlib Bibliotheek' op de centrale computer maakt het dan mogelijk diverse zoekingen te benutten zoals: hoofdwoord (auteur), titel, uitgever, jaar, plaatscode, etc. Daarnaast zal in het computerprogramma een trefwoordenlijst worden opgenomen, hetgeen de zoektocht naar gewenste informatie moet vergemakkelijken. Tenslotte zal dit trefwoordenregister ook gaan verwijzen naar voor ons interessante informatie, aanwezig in de vele boeken en tijdschriften.

Kortom, er is voldoende werk aan de winkel voor het bibliotheekteam waarvan ook mevr. L. Varekamp en de heer H. Brik deel uitmaken. De eerste houdt zich voornamelijk bezig met het registreren van ons historisch, niet gedigitaliseerd, plaatmateriaal. De tweede met het registreren van de voor ons van belang zijnde trefwoorden in tijdschriften waarop de bibliotheek geabonneerd is.

Het jaar 2008 werd de bibliotheek weer met talloze nieuwe aanwinsten verrijkt. Een en ander brengt soms wel wat problemen met zich mee voor het op de juiste plaats onderbrengen binnen de ruimte welke is gereserveerd voor een bepaalde rubriek. De nieuw verkregen aanschaf is overigens weer zeer gevarieerd. Onderstaand volgt dus slechts een zeer bescheiden keuze uit het nieuw verkregen informatiebestand. Evenals voorgaand jaar is er een zeer omvangrijke pil verkregen waarvoor geen plaats kon worden gereserveerd in de betreffende categorie. Het betreft *'Het Boerenhuis in Nederland en zijn inwoners'*. Losbladig, een halve meter lang en 5 centimeter dik. Het is het resultaat van vele jaren studie door J.H. Gallée, die het nageoeg voltooide werk bij zijn dood in 1908 achterliet. Het verzameld plaatwerk (en tegelijk met de

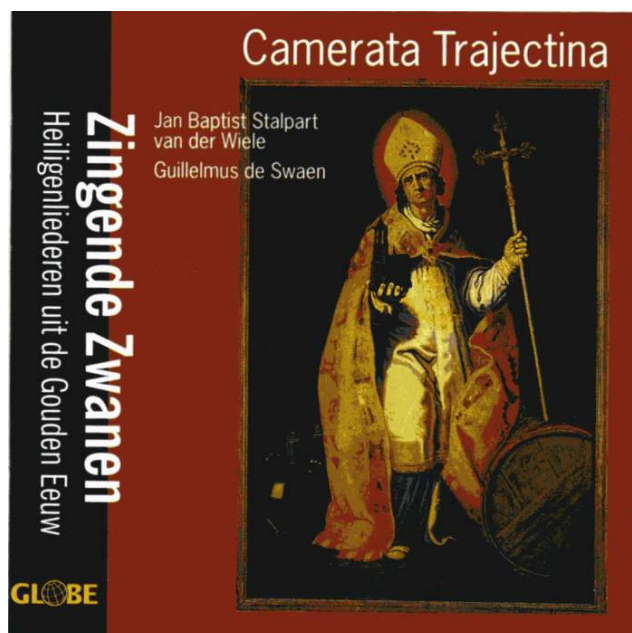
daarbij horende tekst in een apart boekwerkje) zijn in april 1978 alsnog uitgegeven. Een boeiend verslag waarin uiteraard ook onze omgeving niet vergeten is.

Veel minder plaatsruimte en dus weinig of geen probleem bieden de via moderne technieken verkregen geluids- en beeld dragers. Het zijn overigens zeker niet de eerste aanwinsten op dit gebied en ze mogen dus best wel eens genoemd worden. Dat betreft dan allereerst een CD getiteld *'Zingende Zwanen'*. Deze omvat de op muziek gezette *'Heilige Lieder'* van Jan Baptist Stalpart van der Wiele. Deze bekende Delftse pastoor en dichter was in die tijd (begin 17^e eeuw) ook in Schipluiden beslist geen onbekende.

Onder de titels vindt men liederen, onder andere gewijd aan Cecilia (22 november), Nicolaas (6

december) en Columba (31 december). Het al sedert 1914 bestaande wereldvermaarde Utrechtse ensemble *Camerata Trajectina* voerde deze werken uit.

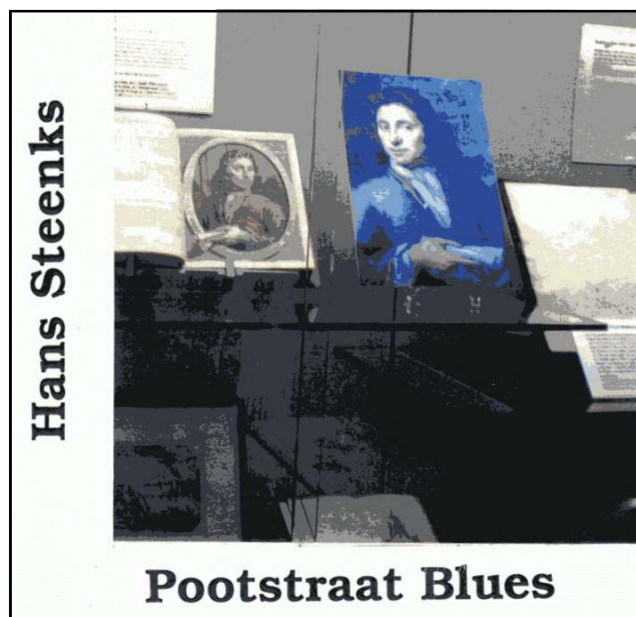
Verder beschikt de bibliotheek tevens over een

tweetal DVD's, uitgegeven in 2008. Ze zijn het verzameld resultaat van de Schipluidense amateur-films C.L.F. Tettersoo en N. Schenkeveld. Ze bevatten beelden van nog niet zo lang geleden bekende gebeurtenissen en personen.

Wel heel iets anders is dan de CD opgenomen in 2007 waarop met de 'Pootstraat Blues' onze dichter Poot wel een heel modern jasje kreeg.

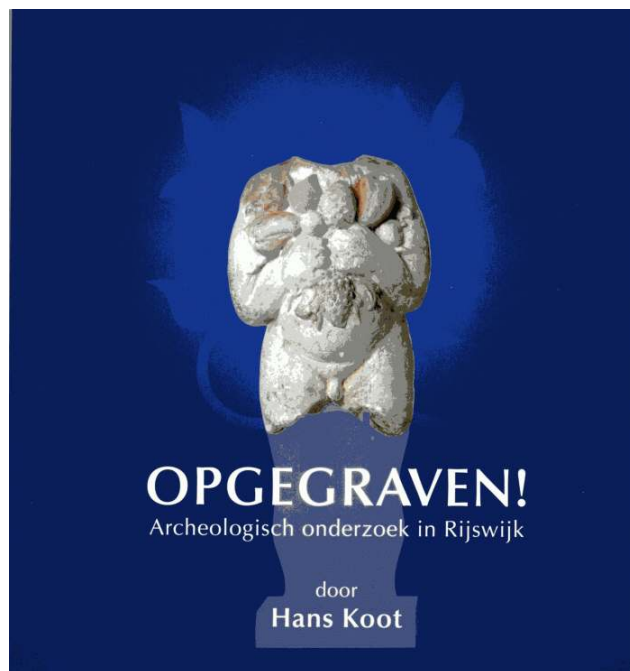
De nauw verwante Historische Werkgroepen in de gemeente Westland verrasten ons met de uitgave van een fraai verzorgd fotoboek. Een uitga-

ve waarin gewezen wordt op de nog aanwezige monumenten in die gemeente, monumenten welke voor het nageslacht niet verloren mogen gaan. Ook hun vroegere WSM Tramstation in Naaldwijk staat op die lijst, met foto (zie volgende pagina). Het heeft inmiddels volkomen andere bestemmingen gekregen, maar het is nog duidelijk te herkennen als familie van het Schipluidens Tramstation.

Eveneens van een goede en bovendien nauw verwante buur ontvingen wij het boekwerk *'Opgegraven - (archeologisch) onderzoek in Rijswijk'*. Een uitgave van de hand van Hans Koot, gemeentearcheoloog aldaar. Hij is bovendien al jaren lid van onze vereniging en werkt mee met het historisch onderzoek in Schipluiden. Zijn boek is een prettig geschreven interessante aanwinst.

Om deze keuze af te ronden bespreken we kort een in september 2008 verschenen jubileumboek: *'50 jaar Eikelenboom, European Food Transport'*. Eigenlijk transporteerden de Eikelenbooms al zo'n vijftig jaar eerder, maar dan als

schippers met ladingen als turf, stenen, pulp en, tijdens de oorlog, ook aardappelen. Gedurende de oorlogsjaren kwam er duidelijk de klad in het typisch Schipluidense schippersvak, dat het moest afleggen tegen het opkomende wegvervoer.

Samen met Dick Doorn besloot Dirk Eikelenboom in 1958 over te gaan op het vervoer van levensmiddelen per tankwagen. Het bedrijf werd gevestigd in ons huidige Tramstation en de tankwagens vonden een plek op het vroegere rangeerterrein. Door heel Europa vervoerden ze

honderden producten van vetten, sinaasappelolie, mosterd, enzymen, tot wijn en cognac. Het wagenpark met tankwagens groeide, maar niet de Valbrug in het dorp. De verkeersopstoppingen namen hand over hand toe als een onoverkomelijke hindernis. De Volvo wagens en het bedrijf verhuisden daarom in 1980 naar Amsterdam, waar op het bedrijfsterrein plaats is voor 70 trekkers en 125 trailers. Het ons welbekende embleem komt de weggebruiker ongetwijfeld regelmatig in het land tegen.

Een foto uit het jubileumboek van de firma Eikelenboom. Het Tramstation Schipluiden met een aantal tankwagens van het bedrijf.

Het voormalige WSM Tramstation in Naaldwijk, anno 1907. Afbeelding uit 'Monumentaal Westland', Genootschap Oud-Westland, 2007.

De Schipluidense Kroniek 2008

O. Spinnewijn

De Schipluidense Kroniek 2006 sloot af met een diepe zucht omtrent de besluiteloosheid rond de Midden-Delflandse verkeersproblemen. Zouden er dan in 2007 beslissingen vallen? Nee, ook in dat jaar bleef dit onderwerp zonder resultaat en dat inmiddels in een reeks van meer dan 50 jaar! De ambtenarij wordt wel goed bezig gehouden en de belastingbetaler trekt de portemonnee. De burger kon slechts hopen dat een nieuwe regering met nieuw elan in 2008 spijkers met koppen zou slaan. Daarnaast waren er meer zaken die dit jaar om besluiten vroegen. Vol verwachting klopte het hart van de Midden-Delflandse burger voor 2008!

Januari

2007 sloot af met schaatsen op het natuurijs van de ijsclub 'De Vlietlanden', maar 2008 werd al heel snel geregeerd door depressies met buitengewoon zacht en regenachtig weer.

Uiteraard begint januari met Nieuwjaarsrecepties. Zo biedt ook de burgemeester deze gelegenheid en wel dit keer in Maasland, waar mede zijn Delftse ambtsgenoot acte de presence geeft. Onze burgervader sprak zijn woordje, dat aan bestuurskant slechts plannen omvatte. Voor de hoogtepunten vroeg hij om de inzet van de gewone burger; hij sprak de belofte uit dat de A4 er in 2015 zal liggen.

Het nieuwe jaar begon zeker niet vlekkeloos! Jongeren van 14 tot 25 jaar gingen 's nachts op de vernieltoer en sloopten bushokjes en lantaarnpalen. De politie deed haar werk en kwam bovendien in actie voor een gevonden ingegraven munitiekist waarop 'explosieven' stond vermeld. De daartoe geëigende opruimingsdienst werd hiervoor ingeschakeld, maar ten slotte bleek het slechts onderdeel te zijn van een soort modern 'vossenjachtspel'.

Voor de 'saaie' maand januari had Schipluiden in het weekeinde van 12 januari voor de derde maal haar 'Cult Royale' georganiseerd, een festival vol humor, muziek en toneel door het hele dorp. Voor de hongerigen is er 'Prakkie Royale', waar voor elkaar onbekenden onbekenden uitnodigen om aan tafel te gaan, hetgeen heel verrassend kan uitpakken. Voor het derde jaar is het een niet meer weg te denken evenement voor de hele dorpsgemeenschap.

Intussen behaalden vader en zoon De Blij met hun prachtig gefokte kleurkanaries in België een wereldkampioenschap. Vader, als keur-

meester, wist natuurlijk precies wat daarvoor nodig is en de zoon zit bovendien al acht jaar 'in het vak'.

Het slot van de maand januari had nog twee politiek belangrijke ontwikkelingen te melden:

1. Dankzij de verkoop van het Nutsbedrijf rolde er 9,6 miljoen euro in de gemeentekas. Dit geld wil men bestemmen voor het nieuw te bouwen gemeentehuis.
2. De plannen voor het project 'Vitale Dorpen' gingen naar de gemeenteraad. Het bevat streefbeelden voor de ontwikkeling van Midden-Delfland die in 2025 gerealiseerd moeten zijn.

Een pluspunt in januari is het bericht dat de afvalwaterzuivering in Den Hoorn voldoet aan de geurnormen.

Februari

Deze maand hebben tien ondernemers een website in het leven geroepen om dagjesmensen en inwoners informatie te verschaffen over streekproducten en allerlei diensten in het Midden-

'Cult Royale'.

Delflandgebied. De site werd geopend door de burgemeester op de kampeerboerderij aan de Gaagweg. Een dergelijk adres is bijvoorbeeld ook de zuivelboerderij van Van Winden: de 'h'Eerlijke Delfland winkel' met naast streekproducten ook eigen waren. Deze site verwijst ook naar de mooiste fiets- en wandeltochten in Midden Delfland.

De website: www.middeninhetdelfland.nl

Op 18 februari veroverde de 'Harmonie St. Caecilia' een tweede plaats bij het Nederlands kampioenschap te Venlo. Ze verdiende bovendien een eerste prijs met de 81 punten die behaald werden (meer dan 80 was daarvoor voldoende). Dit alles niettegenstaande een kapotte klarinet die ter plaatse gerepareerd moest worden.

De Rabobank 'Delfland' tekent met de Rabobanken van Nootdorp en Pijnacker een fusie-intentie. Samen blijken ze goed voor een balanstotaal van niet minder dan 3,5 miljard euro!

Met een iets bescheidener budget probeert Kees van Vliet een project bij de Xavantes-indianen in Brazilië van de grond te krijgen. Het omvat zo'n 21.500 euro.

Over het welkom via de 'Poorten van Midden-Delfland' buigt men zich op 21 februari in 'Op Hodenpijl'. Naast 'poorten' zou men ook een bezoekerscentrum willen installeren en wel aan de overzijde van de voormalige Hodenpijlse kerk aan de Gaag, in de zogenoemde 'Buitenplaats'. Als een van de 'poorten' zou het gemeentelijk monument de 'Oude Veiling' kunnen dienen, maar de gemeente heeft daar met een projectontwikkelaar woningbouw langs de A20 geprojecteerd! Dit laatste heeft nog een moeizaam staartje!

Maart

Op de eerste dag van deze maand met prachtig voorjaarsweer, maar wel bij windkracht 7, wordt de Vijfde Midden-Delfland Marathon gelopen.

De presentaties van de plannen voor het nieuwe gemeentehuis voor de burgerij in 'De Dorps-hoeve' en 'De Hoornbloem' trekken weinig belangstelling. Volgens de grote meerderheid van de bevolking: veel glas en riet, op de verkeerde plaats en te duur (voorlopige begroting 15,4 miljoen euro). Eén van de aantrekkelijke voordelen van het ontwerp zou zijn dat voor trouwlustige stellen met een boot bij de ingang aan de vaart een aanlegsteiger is geprojecteerd.

Positiever wordt het plan 'Vitale Dorpen' ontvangen door de Raad, maar ja dat is lange termijn! Intussen zijn de gemeentelijke publiciteitsborden overbodig geworden en met pensioen gestuurd. Het belangrijke nieuws is toch in 'De Schakel' te vinden. We hadden ooit een aantrekkelijker blad, maar we moesten bezuinigen...

Het sluimerende vuur tegen de plannen van de gemeente om de 'Oude Veiling' te slopen roept inmiddels van alle kanten veel verzet op. Op velerlei niveaus schijnt ook de grote politiek soms dramatisch te functioneren. Rond de A4 blijkt belangrijke informatie over voor en tegen gewoon zoekgeraakt te zijn.

Beter is het om wat positiever Cultureel Nieuws aan te halen, zoals de Nationale Boomplantdag. De basisscholen van Den Hoorn waren dit jaar aan de beurt voor een officieel tintje. De beide wethouders Tineke van Nimwegen en Christiaan van der Kamp keken toe en hielpen een handje om de groenvoorziening rond het Hoornse sportpark een groenere aanblik te gaan geven. Weet u dat de gemeente cursussen subsidieert die bijdragen aan de bewustwording van de cultuurhistorische waarden in Midden-Delfland? Het belang van deze waarden werd door onze voorzitter van de Historische Vereniging aangestipt in een lezing, waarin ook het behoud van de Oude Veiling werd bepleit.

Als culturele activiteit in deze maand moet zeker genoemd worden een uitvoering van de 'Mattheus Passion' in de Oude Kerk te Delft. Ruim 130 personen, zangers en instrumentalisten studeerden onder leiding van Koos van Beurden dit werk in met als eindresultaat een grandioze uitvoering. Naast de eigen koren werden als solisten grote namen aangetrokken voor een topuitvoering.

De Schipluidense geschiedenis werd te boek gesteld in een uitgave over de bewoners van boerderij Mariestein aan de Rijksstraatweg. Het

boek 'Gewone mensen - in twee eeuwen van verandering - een familiegeschiedenis van Arend & Arijaantje van den Berg-Qualm' werd geschreven door de 85-jarige Simon van den Berg, wiens voorvaderen zich in 1895 op die plaats vestigden.

Een opmerkelijk jubileum mag genoemd worden dat mevr. D. van der Meer-Paaltvast 60 jaar heeft gezongen bij 'haar' zangvereniging St.-Michaël. Zingen is haar lust en leven.

Pasen viel dit jaar uitzonderlijk vroeg, namelijk 23 maart! Was er enkele maanden geleden geen 'witte Kerst', maar nu was er wel een 'witte Pasen', dat wil zeggen sneeuw!

Na een eindeloze discussie beslissen burgemeester en wethouders eenzijdig dat de 'Oude Veiling' te Maasland tegen de vlakte gaat. Verbijstering! Van alle kanten klinken protesten, maar deze worden door hen voorlopig weggevoerd.

Op de laatste dag van deze maand is er voor de Hoornse scholieren van basisschool 't Lint een soort reisbureau georganiseerd. Het is de start van een project om zich per klas te verdiepen in een land naar keuze, landen die op deze dag toeristisch ludiek gepresenteerd werden.

De gebiedseconomie van Midden-Delfland laat intussen zien dat de melkveehouderij hier ver-

Een 'witte Pasen'.

sneld afneemt, zelfs sterker dan elders.

April

Politiek gekonkel heeft deze maand wel de overhand. Ook de rechter mag er zich weer mee bemoeien. Na acht jaar tegensputteren verliest

de gemeente een geding in een rechtsprocedure met de bewoners van de Hoornse Oranjelaan. Ze moet 113.000 euro aan hen uitbetalen. Een rechterlijke beslissing werd ook verwacht rond 'De Oude Veiling' tegen de afbraak. Een kleine 2000 personen blijken daar, gezien hun handtekening, tegen te zijn; de gemeenteraad koos in dit geval nog voor de tegenstemmers. Verder rest in alle hevigheid de Hoornse lijdensweg in het jarenlange conflict tussen het gemeentebestuur en projectontwikkelaar Van Leeuwen, tot groot ongenoegen van de Hoornse ondernemers die schade lijden. Vermoedelijk niet daarom, maar na twintig jaar raadswork voor het CDA laat Bert Gerritse de politiek vanaf nu voor gezien.

Naast de politieke malaise biedt het voorjaar in Midden-Delfland gelukkig ook aangenamere onderwerpen. Op 19 april ligt Midden-Delfland voor een ieder 'open' met talloze activiteiten voor jong en oud en "Azziegoed piegde wier je lammenadig", volgens het Westlands streektaaldictee, hetgeen Wim Ruigrok als beste deelnemer kon beamen. Intussen hadden de leden van de skiclub een dag eerder al voor driemaal goud gezorgd bij de Nederlandse kampioenschappen synchroon skiën en snowboarden in het Friese Joure.

De opening van het recreatieseizoen in Midden-Delfland werd overigens overgelaten aan de burgemeester van Vlaardingen en een wethouder van Maassluis. Dit gebeurde nabij de Pannenkoekenboerderij 't Sonnetje, inmiddels een veel besproken buurtschap nabij 'De Oude Veiling'. Maar hoe dan ook, Midden-Delfland was open voor wandelaars, fietsers en natuurliefhebbers uit stad en platteland.

En dan zijn er tegen eind april weer de feestelijkheden rond Koninginnedag. Reeds op 25 april had de koningin een cadeautje voor acht inwoners van onze gemeente. Zij benoemde hen tot lid in de Orde van Oranje Nassau. Er waren drie gelukkigen in Den Hoorn, twee in Schipluiden en drie in Maasland. Alles dus netjes verdeeld.

Tot de opmerkelijke activiteiten voor Koninginnedag mag in Schipluiden de spectaculaire kilometerslange optocht van tractoren worden genoemd. Groot en klein, heel oud tot heel modern, alle tractorentechniek was vertegenwoordigd. Apart vermelden we nog even het ringsteken, met als oudste deelnemer de 85-jarige Frans Cloosterman.

Mei

Op 4 en 5 mei staat Nederland zoals altijd stil

bij oorlog en bevrijding. Herdenking van de gevallen voor ons vaderland tijdens de oorlog en in Indonesië. Ook de jeugd werd betrokken bij een herdenking op de Algemene Begraafplaats te Schipluiden. Zij waren daar aanwezig bij het gedenkteken voor een onbekende soldaat en waar nu ook vier omgekomen Engelse vliegers werden herdacht die neergestort waren tijdens de meidagen van 1940.

Van 7 tot en met 12 mei biedt Den Hoorn haar inwoners het 26^e 'DIOS Lentefeest', met volop ontspanning voor alle leeftijdsgroepen. Een van de hoogtepunten vormt de 'Lenteloop', een sportief gebeuren voor elke leeftijdsgroep. De maand mei bood nog meer op sportlooplegebied! Op 11 en 12 mei is er alweer de Zevende 'Roparun', de estafetteloop Parijs-Rotterdam. De 'Hardloper' schreef weer in met twee teams van elk acht deelnemers. Het was warm en slopend, maar alle deelnemers kwamen toch binnen op de Rotterdamse Coolsingel en werden enkele uren later uiteraard ook met veel luister ontvangen en gehuldigd in de eigen gemeente.

In mei bracht een delegatie van de 'Cittaslow International' gedurende een rondreis ook een bezoek aan Midden-Delfland. Het is een organisatie die ijvert voor het toekennen van een Europees keurmerk op het gebied van leefomgeving, streekproducten, milieu, enz. voor gemeenten met minder dan 50.000 inwoners. De delegatie leek bijzonder te spreken over de levenscultuur alhier en ging met die kennis weer terug naar het Italiaanse hoofdkwartier.

We schrijven alweer 28 mei wanneer de Schipluidense badmintonheren in klasse B kampioen worden; ook jeugd 4, het opstapteam 4 en het recreatieteam mogen zich kampioen noemen in hun klasse.

Rest voor deze hele maand nog het politiek geharrewar rond de 'Oude Veiling'. Het terrein bleek uiteindelijk ongeschikt te zijn voor de woningbouw die B & W daar plande en waarvoor het monument moest wijken. Maar het college wil niettemin doorzetten. Het leidde er tenslotte toe dat de OGP-partij het vertrouwen opzegt in de eigen wethouder in de raad. Bovendien is het in de OGP-fractie nog aanleiding voor een afsplitsing. Het betreft een lid dat verder voor eigen verantwoording zitting blijft hebben in de raad. Ook voor de andere Hoornse problemen is er geen oplossing gevonden om tot een vergelijking te komen.

Gelukkig kondigt zich de 24^e van deze maand toch wel weer een eerste zomeravondconcert aan in het kerkje van 't Woudt. Op particulier initiatief

kun je in Midden-Delfland beter bouwen!

Juni

De eerste dag van de zomermaand controleerde de politie de wateractiviteiten in Midden-Delfland. Bij de 51 controles is geen alcoholmisbruik geconstateerd. Wel werden veertien processenverbaal opgemaakt voor andere overtredingen. Watersport, maar dan van een ander kaliber voltrok zich in het zwembad. Op landelijk niveau wordt eens in de twee jaar een demonstratie gegeven van figuurdrijven en synchroonzwemmen. Onder de 150 deelnemers dit jaar heeft men verscheidene meisjes uit het Midden-Delflandse kunnen ontwaren.

De jeugd van SV Den Hoorn, o.a. de C1-ers en de C2-ers, hebben begin deze maand in België aan een internationaal toernooi deelgenomen met teams uit Engeland, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en natuurlijk ook België. C1 behaalde een derde plaats en D1 ontving de 'Fairplay' cup en ging blij met een grote beker huiswaarts.

Helaas wordt Schipluiden op 6 juni geconfronteerd met een dodelijk ongeval. Een 17-jarige jongen raakte dodelijk gewond bij een arbeidsongeval aan de Oostveenseweg. Hij was daar bedolven onder een vracht schuivende houten palen. Een tragedie!

Op cultureel gebied laat Midden-Delfland zich nu van alle kanten zien en horen. Zo geeft Albert Moerman 'thuis' in het kerkje van 't Woudt een recital tijdens een zomeravondconcert en speelt een dag later in de Schipluidense Dorpskerk een virtuoos op de pianoforte, namelijk Bart van Oort! De Tiende Midden-Delflanddag op de 21^e staat eveneens bol van de activiteiten. Het programma vermeldt meer dan 80 locaties en dat alles wordt begunstigd met schitterend weer. Middels een programmaboekje worden de zeer talrijke liefhebbers wegwijs gemaakt omtrent de mogelijkheden van fietstochten, vaartochten, muziek, cultuur tot en met eten en drinken bij de boer.

In 1995 ontstond in Italië het begrip 'Cittaslow', in goed Nederlands 'Langzame gemeenten'. Eerder dit jaar bracht een commissie van dit gezelschap een bezoek aan onze gemeente. Na terugkeer in Italië kreeg Midden-Delfland als eerste gemeente in Nederland de kwalificatie van 'Cittaslow' toegekend. Daarop ondernamen burgemeester Rodenburg en wethouder Van den Berg een reis naar het Italiaanse Orvieto om die onderscheiding aldaar in ontvangst te nemen. Dat deze onderscheiding voor Midden-Delfland qua uitstraling terecht is bewijst een zojuist versche-

Expositie van Rina Groot tijdens de Tiende Midden-Delflanddag.

nen fotoboek, dat werd gepresenteerd onder de titel: 'Markant Midden-Delfland, een wereld apart'. De samensteller is Gemma van Winden-Tetteroo. Het boek werd op de Delflandhoeve op de Midden-Delflanddag aangeboden aan B & W.

De maand juni als feestmaand wordt afgesloten met de jaarlijkse Westlandse molendag, waarbij in Midden-Delfland naast Maasland ook Schipluiden met de Korpershoekse molen en 't Woudt met de Groeneveldse molen deelnamen. 'Tabaksboetiek Bouter' in Den Hoorn kreeg na 40 jaar een nieuwe naam. Men treedt nu binnen bij 'Primero', met overigens hetzelfde assortiment.

Het gemeentebestuur moddert intussen zonder voortgang door over de bekende kwesties zoals Den Hoorn en de 'Oude Veiling'. De monumentencommissie houdt de ontwikkelingen rond het laatste onderwerp waakzaam in de gaten.

Juli

Op 1 juli besloot B & W plotseling eenzijdig tot de afbraak van de 'Oude Veiling', een besluit dat niet direct past in een democratische wereld en het 'Citta-Slow'-gebeuren. De Maaslandse burgerij was zeer ontstemd. Ook de meeste raadsleden van het CDA en de OGP voelden zich gepasseerd; ze waren het niet eens met de wijze van beslissen.

B & W besluit dat een Delfts afvalverwerkingsbedrijf mag verhuizen naar de Harnaschpolder. De ongerustheid hierover wuift wethouder Van den Berg weg, het brengt immers geld in het laadje! Alvorens met zomerreces te vertrekken, laat de raad alvast weten het geheel niet eens te zijn met de kadernota van B & W getiteld: 'Vitaal en Verantwoord'. Mevr. Van Nimwegen wordt verweten dat zij instemde met de besluiten van B & W, terwijl van haar juist een motie van wantrouwen verwacht mocht worden.

Teruggekeerd van de 'Citta-Slow'-expeditie slaagt de burgemeester er niet in een krediet van 240.000 euro voor dit doel los te peuten. Te duur voor de raad, discussie na het reces.

De architect presenteert half juli in de Dorps-hoeve de schetsen voor het nieuwe gemeentehuis. Slechts 25 belangstellenden, waaronder ongetwijfeld een aantal beroepshalve, nemen er kennis van. Het verdwijnen van het pannenkoekenhuis wordt nog altijd als een misser beschouwd ten koste van het dorpsaanzien! Overigens t.a.v. het ontwerp van het nieuwe gemeentehuis ziet de rekenkamer nog wel wat risico-problemen.

De Rabobank Midden-Delfland laat op de derde van deze maand weten dat zij een fusie aangaat met de drie banken van de Drie B-Hoek en die van Nootdorp/Pijnacker. Fusies alom, men zou zich af mogen vragen: waar gaat dat allemaal heen voor de gewone burger. Een verdere toename van de onpersoonlijkheid lijkt in het verschiet.

In de Harnaschpolder levert archeologisch onderzoek weer enkele spectaculaire ontdekkingen op over ons verre verleden: de Romeinse tijd. Welkome informatie over de bewoning destijds, maar ook enkele opmerkelijke graven van rond 200 na Christus. Hier kwam o.a. een, nu geres-taureerd, servies van vier borden te voorschijn, aldus een bericht uit de 'Delftse Post' van 2 juli.

Op 12 juli gaat de geluidsknop om voor 'Power Pop', opzweepende dansmuziek op een gelukkig wat afgelegen plek in het groen, waar ook tijd is uitgetrokken voor een maaltijd ter plaatse.

Intussen hebben de bewoners van de Singel te Schipluiden laten weten helemaal niet gelukkig te zijn met de plannen van Tilly en Dirk Post om daar plaats te reserveren voor een 'huiskamer-restaurant'. Men ziet dat als een soort huisvrede-breuk. Wel positief zijn de serie orgelconcerten ontvangen in de Dorpskerk, juist schuin tegenover het geplande huiskamerrestaurant aan de vaart.

Sportief Midden-Delfland meldt deze maand dat trainer Marcel Vissers na ontslag bij de voetbalclub Den Hoorn op een schaal lager zijn kans krijgt in Schipluiden de training te leiden. Naast voetbal kan Delfland ook kennismaken met top golfspel. Van 18 t/m 20 juli strijdt men in Midden-Delfland voor het Nederlands prof-kampioenschap. Daarnaast biedt Delfland voor de meer bescheiden sportieve gewone man of vrouw een fietsvierdaagse met afstanden van 35 en 70 km en wel van 15 t/m 18 juli. Sportief was er dus voor elk wat wils.

Op het culturele vlak levert Midden-Delfland deze maand 'Op Hodenpijl' een expositie met als titel 'Op een bedje van groen'. Zeventien keramisten, waaronder Tineke van Gils zelf, exposeren aldaar hun werkstukken. De expositie werd geopend door onze dorpsgenoot, staatssecretaris Marja van Bijsterveldt. Bij de opening speelde 'Drumpack' enkele nummers op keramische slakommen. Daarnaast vond Op Hodenpijl van 23 t/m 27 juli het 'Oude Muziekfestival' plaats met bekende musici uit binnen- en buitenland.

Tot slot een vervelend laatste bericht. De kinderboerderij in Schipluiden lijdt onder het gedrag van een aantal raddraaiers die de verblijven van de dieren open zetten. De dieren verwonden dan elkaar of moeten zelfs worden afgemaakt. Van deze raddraaiers werd geen spoor gevonden.

Augustus

Een hoogtepunt in augustus vormt het driedaags 'Varend Corso'. Op 1, 2 en 3 augustus genoot heel het Westland van dit spektakel. Het thema was 'Werelds'. Ieder jaar is het corso weer beter en mooier verzorgd met toch minstens zo'n 100.000 genietende toeschouwers langs de route. Bij de doortocht door Midden-Delfland op de tweede dag van het vaarfeest vielen er wel wat spatjes, maar die hadden nauwelijks invloed op de stemming van het publiek.

Zeker niet alle Schipluidenaren aanschouwden het vaarfeest, want een aantal van hen heeft deelgenomen aan een triatlon in het Duitse Glücksburg, een stadje aan de Oostzee nabij Denemarken: 42,2 km hardlopen, 3,8 km zwemmen en vervolgens nog 80 km fietsen. Gerda van der Veer deed dat voor de vierde maal, Geert Jan voor de vijfde maal. Ze eindigden respectievelijk op de vijfde en tiende plaats in hun categorie (45- en 50-plussers met respectievelijk 10 en 33 deelnemers).

Gedurende de Schipluidense Zomerfeesten in de tweede week van deze maand was het weer goed, zodat het overvolle programma vlekkeloos kon verlopen. Een opmerkelijk programmapunt was: 'Bij de boer op bezoek'. Dit betekende een toeloop naar de Vlaardingse 'Hoeve Avondrust'. In de oude karmolen aldaar en in de boomgaard genoot men van diverse middeleeuwse gerechten.

Op 18 augustus constateerden Hoornse scouts een open deur bij hun honk aan de Tanthofkade. Ongewenst bezoek en gelukkig weinig vermist, maar des te meer schade.

Het vierde zomeravondconcert in het sfeervolle kerkje van 't Woudt verzorgde de wereldvermaarde klavecijnist Gustav Leonhardt, inmid-

Het 'Varend Corso' passeert Schipluiden.

dels 80-jaar. Een prachtig concert met op het programma 17^e-eeuwse composities.

De politiek draait deze maand maar op een halve pit. Vermeldenswaard op dit gebied is dat een teleurgestelde wethouder Tineke van Nimwegen, zonder fractie als achterban (OGP), als wethouder mag blijven functioneren. Een week later blijkt dat te gaan gebeuren op parttime basis met naast haar, ook als parttimer, een vierde wethouder.

Kijkend naar een visie voor 'Vitale Dorpen Midden-Delfland' heeft het college alvast vijf speerpunten genoemd voor de toekomst van dit gebied in 2025, namelijk: 1. Een gezond Midden-Delfland; 2. Wonen voor het leven; 3. Midden-Delfland onderneemt; 4. Gastvrije dorpen (recreatie); 5. Bewust op weg (mobiliteit en duurzaamheid). Het bespreken kan in september, maar echt vooruitzien en doen blijft een moeilijke zaak!

Even buiten Midden-Delfland, maar wel nauw verwant, viert Sion op 31 augustus als vanouds haar Koninginnedag. En dat gebeurde nu voor de tachtigste maal. De Oranjevereniging werd op 10 februari 1928 opgericht, maar sedert 1890 viert men hier 'Het Wilhelminafeest'.

September

Midden-Delfland met IJsbrand Chardon is in september Nederlands nieuws, nee beter, wereldnieuws. IJsbrand werd in het Gelderse Beesd voor de vierde maal met zijn paarden wereldkampioen vierspanrijden. Dit uiteraard mede dankzij zijn troetelkinderen Tomasso, Argus, Paganini en Tango, het vierspan dat de kar naar de overwinning trok. Tijdens de jarenlange training en tijdens de wedstrijd is er behalve door IJsbrand zeker ook door anderen veel werk verzet. Chardon won met 131,19 strafpunten van de Amerikaan Weber met 139,7 strafpunten. Ook de eindstand voor het landenklassement ging daarmee naar Nederland. De burgemeester meende dat hij IJsbrand hiervoor wel met de zilveren Van Egmondpenning mocht waarderen. IJsbrands echtgenote

Pauline en zijn twee grooms werden daarbij niet vergeten, maar IJsbrand is ervan overtuigd dat dit succes feitelijk een compliment betreft voor al zijn medewerkers. Twintig jaar geleden won hij de wereldprijs voor de eerste maal. Daarnaast was hij twintig maal Nederlands kampioen en tussen 1988 en 2002 zelfs ononderbroken. Op 13 september haalde men hem, zijn gezin en het team feestelijk met koetsen in. De Maxima's componeerden een speciaal lied en met 'We are the Champions' startte de receptie in de Dorpshoeve.

De Jacobusparochie te Schipluiden vierde wat verlaat haar patroonsfeest (eind juli) met een fietstocht op 7 september van Jacobus (Schipluiden) naar Jacobus (Kethel) en terug. In de kerk te Schipluiden was tevens een kleine tentoonstelling ingericht vanwege Open Monumentendag. Het Monumentenweekende droeg als titel 'Sporen'. Dat betekende voor de jeugdige deelnemers, de schooljeugd, een fietsende ontdekingsreis langs de vroegere WSM-spoorbaan van Den Hoorn via Schipluiden naar Maasland.

De Midden-Delflandse bewoners van de Rotterdamseweg gaven inmiddels te kennen dat ze vanwege de wegconstructie aldaar liever weer terug zouden willen keren naar de gemeente Delft. Op diezelfde plaats aan de Zwethkade hebben de bestuurders van Rotterdam en Den Haag elkaar deze maand tijdens een boottocht ontmoet. De Rotterdammers arriveerden met een oude trekschuit, de Hagenaars met een IJsselaak, genaamd de 'Onthaasting'. Naast de Midden-Delflandse burgemeester en wethouder Van der Kamp was ook minister Verburg aanwezig. Het belang van Midden-Delfland werd ongetwijfeld onderstreept met culinaire genoegens.

Op zondag 14 september werd de kerkdienst in Schipluiden verlengd om vier leden van het Gregoriaans mannenkoor in het zonnetje te zetten. A. v.d. Bosch en J. Smits zongen al 25 jaar en ontvingen als onderscheiding de zilveren Gregoriusmedaille; K. Haring zong zelfs al 40 jaar en kreeg een zelfde medaille, maar nu in goud. G. van Wijk zingt niet alleen, maar bespeelt ook het orgel. Hij heeft zich daar zestig jaar voor ingezet. Hij kreeg geen Gregoriusmedaille meer, maar werd beloond met de pauselijke Pro Ecclesia Orde.

In de week van 15 t/m 20 september nemen Anjella en Jos Brouwer deel aan een 'Camper Challenge'. De vijf geselecteerde equipes ontvingen daarvoor kleding en een camper voor het maken van een tocht met voorgelegde testen tijdens een rit van de Nürburgring naar het Zwarte Woud.

Huldiging van IJsbrand Chardon.

Half oktober wordt Schipluiden opgeschrikt door het plotseling overlijden van de voetbalicoon Aad Gielesen. Hij was voor het onderhoud van veld- en spelersmateriaal gedurende tientallen jaren onvervangbaar.

Op 21 september start het seizoen 'Op Hodenpijl' met een serie koffieconcerten, steeds op elke derde zondag van de maand om 12 uur. Het thema voor het eerste concert is zeer toepasselijk: 'Herfst'. Een week later bieden koor en orkest Vox Delflandiae in de Schipluidense Dorpskerk een vijfstemmig motet voor begrafenis aan van Bach (overigens is het zeker geen somber muziekstuk).

De Volkskrant haalt deze maand Midden-Delfland aan als een voorbeeld waar het maaien en het onderhoud van grasland al 25 jaar heel uitstekend samengaan met een goed weidevoelbeleid.

De Provinciale Staten maken zich sterk voor een 'Hof van Delfland', maar voorlopig nog zonder plannen. Midden-Delfland meent zelf wel te weten wat er te doen staat. De OGP organiseerde daarvoor een serie 'Stampot'-gesprekken.

De VVD heeft inmiddels een parttime wethouder voorgedragen: mevr. Ageeth van den Heuvel uit Den Haag. Ze zal de wethoudersfunctie delen met Tineke van Nimwegen (resp. 60% en 40%). Midden-Delfland heeft daarmee al vier wethouders, rijkelijk veel voor zo'n gemeente, maar de problemen zijn dan ook groot. Oh ja, vanwege 'duurzaam bouwen' zijn de kosten voor het nieuwe gemeentehuis voorlopig opgetrokken tot 17,66 miljoen euro's (excl. BTW).

Oktober

De multifunctionele accommodatie 'De Dorpshoeve' te Schipluiden heeft vanaf de eerste van

deze maand geen exploitant meer. De gemeente zoekt vrijwilligers, want het mag natuurlijk niets kosten. Een aantal liefhebbers meldt zich hiervoor aan om het werk zo mogelijk als stichting voort te zetten. Hulde voor de vrijwilligers. Jammer dat de gemeente het zo ver heeft laten komen.

Naast IJsbrand Chardon is er ook jong talent in de paardensport te Schipluiden. Vivien Kribbe uit de stal Van Dorp aan de Zouteveenseweg werd op 5 oktober Nederlands kampioene in haar klasse en ziet uit naar de internationale wereld.

Op 10 oktober vierde 'Het Kikkertje' in Den Hoorn het vijftienjarig bestaan. Een groot succes bij het feest was daar de Catwalk.

De calamiteitenberging in de Woudtse polder is begin deze maand in gebruik genomen. Bij hevige regenval kan hier water worden opgeslagen om te voorkomen dat de boezemwateren overlopen. De berging heeft een capaciteit van 800.000 kubieke meters.

Aan de Hoornse Zweth kon men op 11 oktober tijdens het evenement 'In de Tuin van de Randstad' genieten van de frankenthalers, alicanten en muskaatdruiven, naast andere Delflandse specialiteiten.

Geruststellend en positief is het installeren van zes defibrillatoren in de gemeente. Dat wil zeggen apparaten die goede diensten kunnen bewijzen bij onverwachte hartstoornissen. Een initiatief van huisarts Verhoeks, die wethouder Tineke van Nimwegen het eerste apparaat symbolisch liet plaatsen.

Na alle onheilsberichten uit de financiële wereld meldde de gemeente haar burgers geruststellend dat Midden-Delfland geen belangen heeft in IJslandse banken die failliet zijn.

Vanaf 24 oktober is de waterhuishouding van Delfland weer verder beveiligd met het in gebruik nemen van een nieuw poldergemaal langs de Vlaardingsevaart, niet ver van het oude gemaal dat de status van monument heeft.

Tot de Schipluidenaren die soms internationaal de krant halen, mag er nu een journalist genoemd worden, namelijk sportjournalist Leon de Kort. Hij heeft zijn krant, het Algemeen Dagblad, als reporter voor de wielersport vaarwel gezegd. Hij kende dat wereldje tot in de hoogste regionen. Hij sleepte hiermee de 'Hard Gras'-prijs in de wacht, de belangrijkste erkenning in Nederland op dit gebied.

Tenslotte nog enig politiek nieuws, nou ja nieuws, dat mag het nauwelijks genoemd worden. Feitelijk is het meer een vervolgverhaal

zonder eind, helaas! Hoewel onze kleine gemeente zelfs over een vierde wethouder beschikt valt er weinig positiefs te melden. Voor het Hoornse probleem gaat men voor de tweede maal naar de rechter, de minister belooft verder dat er nu heel snel een verlengde A4 zal komen en ook de provincie is die mening toegedaan, hoewel er toch beslist nog een concurrerend plan ter tafel ligt. Zonder voortgang blijven het hete hangijzer van het bovengronds 380 volt elektriciteitstransport in Delfland en de 'Oude Veiling'. De nieuwe wethouder uit het Haagse werd moed ingesproken met een pakket streek-eigen producten ter verwelkoming.

November

De eerste dag van deze maand stond er een fikse wandeling op het programma: de Woudtse polderroute. Onder leiding van een gids startte deze 11 km lange tocht bij het koffiehuis 'De Hooiberg'. Verder is dit ook de geëigende tijd om knotwilgen te knotten, een karwei waaraan onze eigen staatssecretaris wel een handje wilde helpen. Ja, en dan kan de burgemeester natuurlijk niet thuisblijven. Het knotten gebeurde aan de Zouteveenseweg. Wist u overigens dat niets van de knotwilgen verloren gaat? Veel takken krijgen een nieuwe bestemming. Ineengevlochten als 'takkentil' bieden ze onderdak aan egels, spreeuwen en zelfs winterkoninkjes.

Het waterschap Delfland plaatst in zwakke delen van de dijk langs de Vlaardingsevaart zogenaamde 'GeoBeads'. Bij hevige regenval kan daarmee worden nagegaan hoe de dijk zich gedraagt. Tegelijkertijd pleitte deze instantie voor een goede opkomst bij de komende waterschapsverkiezingen. Slechts 12,3% van de kiesgerechtigden bleek dat gehoord te hebben.

Gedurende acht avonden werd er 's avonds in Midden-Delfland een zeer geslaagde 'Verlichte boerderijenroute' georganiseerd. Boerderijen en historische bouwwerken stonden over een afstand van 50 km in de schijnwerpers. Het was druk op de weg. Tijdens de tour biedt Tineke van Gils hulp aan Ans van der Valk, die in Egypte een pottenbakkerij wil opzetten. Tineke bakt en glazuurt daartoe de vazen die de kopers zelf hebben beschilderd.

Vanzelfsprekend heeft Sinterklaas (op 8 november) zijn intree gedaan in Nederland en dus ook in Den Hoorn en Schipluiden. Natuurlijk arriveerde de goedheiligman in beide plaatsen per boot.

De Schipluidense sportleraar Koos Bonte is bekend vanwege zijn voortreffelijke judoprestaties. Hij werd al in 1954 Zuid-Hollands kampioen; hij

was bovendien negen keer Nederlands kampioen en tweemaal Europees kampioen. De inmiddels 76-jarige sporter ontving op 8 november van de Sportraad Delft de 'Veteranenbeker'. De wat grijs geworden sportman is nog altijd zeer actief bij allerlei sportevenementen.

Helaas is niet alle nieuws zo onschuldig! Feitelijk 'gewone' baldadige Schipluidense jongeren kwamen tot een handgemeen met een inwoner van Schipluiden die hen op hun gedrag aansprak op het terrein achter de Supermarkt van AH. Hij werd door hen neergeslagen en mishandeld, maar min of meer gered dankzij interventie van een toesnellende voorbijganger. De dader is aangehouden en zal zich wegens ernstig vergrijp bij de rechter moeten verweren.

De 13-jarige Edith Chardon (ja, de dochter van IJsbrand) is Nederlands kampioene geworden met haar pony Carlo. Zij gaf te kennen dat zij ook internationale aspiraties heeft.

Met een grandioze viering van zijn koperen priesterfeest in de Hoornse parochiekerk, waaraan in een overvolle kerk ook de beide parochies van Maasland en Schipluiden deelnamen met al hun koren, werd pastor Huub Spaan op zondag 30 november een onvergetelijke dag aangeboden en een reis naar Brazilië.

De maand november sluit 'Op Hodenpijl' voor de gewone burger af met een lezing van de bekende schrijfster Yvonne Keuls. Zij kwam daar haar zo pas verschenen boek 'Benjamins bruid' introduceren.

Rest tenslotte nog een samenvatting van politieke ervaringen van de maand november.

1. Het nieuwe gemeentehuis vraagt nog weer een extra krediet van 800.000 euro met de boodschap dat dit bedrag zich in de toekomst zou terugverdienen. Toekomst kijken is overigens wel moeilijk!
2. Bij een onderzoek naar bureaucratie onder de elf gemeenten van Haaglanden scoort de ge-

meente Midden-Delfland op een voorlaatste plaats. Ons bestuur zal zich daar natuurlijk niet mee willen verenigen.

3. De midden- en kleinbedrijven in onze gemeente en de verhouding van hen met de gemeente blijken slechts een heel klein zetje waard te zijn. Op een score van 50 haalt Midden-Delfland slechts 22 punten. Grootste grief: de bureaucratie! Zo zoekt de Hoornse 'Plus Markt' nu maar een noodwinkel om de clientèle enigszins redelijk te kunnen bedienen. Gemeentelijke plannen wachten al jaren op uitvoering. De gemeente wordt verweten alleen voor zichzelf te zorgen.
4. De eigenaren van de raadszaal in het oude monumentale gemeentehuis stellen deze ruimte op de derde donderdagavond van de maand voortaan beschikbaar als 't Praathuis. Avonden waar vrij de gemeentepolitiek besproken kan worden, zonodig zonder de politiek zelf.
5. Voorlopig blijkt de gemeentepolitiek gekant te zijn tegen het voorgestelde 'huiskamerrestaurant' in de voormalige DIGO-garage aan de Singel in Schipluiden.
6. Het lijkt erop dat een verlengde A4, ondergronds met een kanaal daarboven, aantrekkelijke kanten heeft, maar wel duur is.

December

In 't Woudt weet men na twee jaar weer hoe laat het is. De kerkklok, welke twee jaar eerder door stormweer onklaar was geworden, is hersteld en heeft zijn oorspronkelijke plaats weer ingenomen.

De Sint is in deze maand al heel snel naar de achtergrond verdwenen om plaats te maken voor kerstbomen, kerstmarkten, kerstconcerten of samenkomsten anderszins. Op Hodenpijl zorgde 'To Be' voor een sfeervol kerstconcert. Ook de ouderen hadden hun gebruikelijk samenzijn met maaltijd. Op het laatste ogenblik kon dat voor Schipluiden nog worden gerealiseerd in de Dorpshoeve, dankzij de inzet van de kersverse vrijwilligers die dit soort zaken vanaf 1 januari als stichting officieel mogen uitbaten.

Den Hoorn heeft zijn kerstmarkt, verzekerd droog en aangenaam in 'De Hoornbloem'; Schipluiden deed dit tot nu toe buiten met kraampjes en moest er dit jaar vanaf zien. De subsidie was te laat aangevraagd. Men zat nog met een groot verlies vanwege de mislukte kerstmarkt van vorig jaar. De weersomstandigheden waren toen bar. Niettemin kon er door parti-

Een onderdeel van de 'Verlichte boerderijenroute'.

culier initiatief op het laatste ogenblik toch nog een kleine, maar gezellige kerstmarkt worden georganiseerd in het gastvrije Groencentrum Lange-laan. Misschien is dit zelfs voor herhaling vatbaar.

Niettemin bleef de burgemeester tijdens de nieuwjaarsreceptie in Maasland optimistisch en mogen we 2009 vol vertrouwen tegemoet zien. Zijn ambtgenoten uit de omliggende omgeving waren aanwezig om hem daaraan te zijner tijd te herinneren. De burgemeester heeft zelf als goed voornemen om met ingang van januari een regelmatig maandelijks spreekuur in te stellen. In ieder geval nam 2008 afscheid met veel ijspret op natuurijs. Iets wat inmiddels vele jaren geleden is.

N.B. De foto's bij dit artikel zijn gemaakt door Henk Groenendaal.

Archeologische Kroniek van Schipluiden 2008

Jean Paul Bakx (archeoloog Erfgoed Delft)

Inleiding

In navolging van het archeologisch onderzoek dat de afgelopen jaren heeft plaatsgevonden in de Harnaschpolder is de afgelopen zomer één van de laatste percelen ten zuiden van de Woudselaan in de Harnaschpolder archeologisch onderzocht. In maart van 2008 werd middels een viertal proefsleuven op de zuidelijke helft van “het schuine perceel” (ten zuiden van de te handhaven groene zone “t Scharnier”) een nederzettingsterrein uit de Romeinse tijd aangetroffen. Sedert de jaren tachtig was al bekend dat zich op dit perceel bewoningssporen uit de Romeinse tijd in de ondergrond bevonden. Bij de aanleg van de ontsluitingsweg ten westen van het perceel werden sporen en vondsten uit de Romeinse tijd aangetroffen. En bij een veldverkenning op de noordelijke helft van het terrein (zone “t Scharnier”) is destijds na het fresen van de bovengrond Romeins vondstmateriaal verzameld.

Op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek werden drie zones geselecteerd die cultuurhistorisch gezien als behoudenswaardig konden worden geoordeeld, te weten de gehele zuidelijke helft van het schuine perceel en twee zones ten westen van de ontsluitingsweg. Aangezien het in de bodem behouden van de nederzetting niet tot de mogelijkheden behoorde, zijn in de periode van 7 mei tot en met 14 juli van 2008 deze zones door middel van een archeologische opgraving onderzocht.

Het onderzoek vond plaats in opdracht van de gemeente Midden-Delfland en het Bedrijfschap Harnaschpolder. Het opgravings-

team bestond uit een samenwerkingsverband tussen het archeologisch bedrijf Hollandia Archeologie en Erfgoed Delft e.o./Archeologie. Bovendien hebben studenten van de faculteit Archeologie van de Universiteit Leiden hier hun eerste veldcursus en veldwerkstages gevolgd.

Geologie en het fysieke landschap

De vindplaats ligt op de voorheen relatief hoger gelegen delen van de Harnaschpolder. Deze sedimenten bestaan uit zandige en kleiige geulen oeverafzettingen die enige honderden jaren voor Christus via het Gantelsysteem vanuit de Maas ten noorden van Naaldwijk tot diep in het achterland zijn afgezet. Rond de jaartelling waren de meeste van deze geulen verland. Ze vormden in de Romeinse tijd samen met de relatief hoger gelegen oeverwallen een geschikte locatie om te wonen.

De schuine oriëntatie van een aantal percelen in de Harnaschpolder is geënt op de loop van een zijtak van de Gantel (een systeem van geulen) die ten noorden van de Harnaschpolder afboog naar het zuidwesten van deze polder. Tijdens

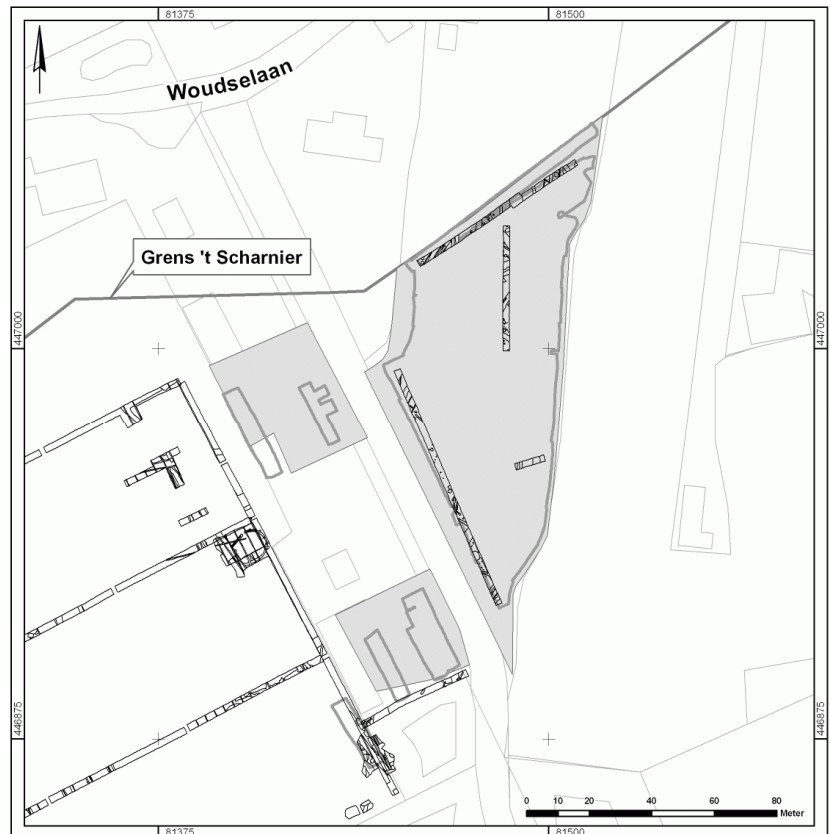
Situering van het opgravingsterrein.

Legenda:

Lichtgrijs geselecteerde zones.

Donkergrijs opgravingsputten.

Zwart proefsleuven.

Impressie van de werkzaamheden tijdens de opgraving.

het onderzoek is in dezelfde oriëntatie van het perceel een grillige baan van circa 15 meter breedte over het opgravingsterrein waargenomen. Deze donkere baan is een relict van een geul die vóór de Romeinse tijd al verland is en waar zich in de laagte van de geul een vegetatielaag heeft gevormd. Dat de restgeul al dicht was, voordat er gewoond werd, blijkt uit spitsporen door de laag heen, maar ook uit bewoningssporen die al boven en in de laag zijn waargenomen. Als gevolg van de natuurlijke laagte is in deze zone een deel van het oorspronkelijke loopvlak bewaard gebleven, waarbij de cultuurlaag (vondstenlaag) is vermengd met de vegetatielaag.

Naar het oosten toe lag het oorspronkelijke maaiveld hoger. De top van deze oeverwal is geëgaliseerd en de cultuurlaag is opgenomen in de bouwvoor.

Aan weerszijden van het opgegraven areaal liepen tot voor kort nog twee meanderende sloten, waarvan de oorsprong van de bedding mogelijk dateert uit de pre-Romeinse transgressiefase.

Het feit dat deze schuine percelen met oude waterlopen hun afwijkende oriëntatie hebben behouden en zijn ingepast, maar niet hervormd in het Middeleeuwse verkavelingssysteem, duidt op een unieke situatie van dit stukje cultuurlandschap.

Sporen en Structuren

Op het nederzettingsterrein zijn tenminste twee gebouwplattegronden aangetroffen. Eén gebouw lijkt op het eerste gezicht een enigszins vierkante plattegrond van 10 bij 10 meter te meten. Aan de noordzijde is mogelijk sprake van een zogenaamde “porticus-zetting”. Dit is een dakdragende rij palen die de vermoedelijke voorzijde van het gebouw hebben overkapt.

Het kan echter ook zo zijn dat we hier te maken hebben met twee gebouwplattegronden die opeenvolgend van elkaar zijn opgericht. Het gebouw (De gebouwen) wordt (worden) omgeven door een vierkante greppelstructuur die uit tenminste drie fasen bestaat. In het noordoosten bevindt zich een opening. Wat de functie is geweest van dit opmerkelijke gebouw is tot nu toe nog niet duidelijk. Men kan denken aan twee opeenvolgende gebouwen voor de opslag van goederen en producten. Maar een gebouw met een functie als cultusplaats is voor alsnog niet uit te sluiten. Alhoewel eventueel hiermee te associëren vondstmateriaal niet lijkt te zijn aangetroffen.

Op de oeverwal aan de westzijde van het terrein is een plattegrond van een grote woonstalboerderij aangetroffen. Een deel van de plattegrond is als gevolg van de egalisatie van de top niet meer bewaard gebleven, maar de boerderij was tenminste 20 meter lang en 6,5 meter breed. Op enige meters ten noordwesten van de boerderij lag een grote waterput. Aangezien de put was

aangelegd op de hoge, zandige oeverwal was deze waterput onderin beschoeid met vlechtwerk. Het zandige karakter van de ondergrond zorgde er hier immers voor dat de put op het grondwaterniveau zou instorten.

Overige waterputten/waterkuilen die op het terrein aangetroffen zijn, waren allemaal in een kleiige ondergrond ingegraven, waardoor een houten beschoeiing niet nodig was.

De nederzetting is aan de zuid- en oostzijde begrensd met Romeinse erfsloten die het traject van het oude geulsysteem en de contour van het perceel volgen. Aan de noordzijde is geen erfbegrenzing aangetroffen, aangezien de nederzetting zich naar het noorden toe nog verder voortzet. De westzijde van het nederzettingsterrein is in de jaren tachtig grotendeels vergraven met de aanleg van de ontsluitingsweg en het “kanaliseren” van een gedeelte van de westelijke oude waterloop. Bij deze graafwerkzaamheden zijn destijds wel sporen en vondsten gedocumenteerd en verzameld.

Naast deze erfsloten zijn op het nederzettingsterrein vele Romeinse greppels en sloten aangetroffen, waarvan op het moment nog niet duidelijk is waartoe zij behoord hebben. Van een aantal grote Romeinse sloten en greppels is dit wel duidelijk, immers deze sloten sluiten aan op het grootschalige verkavelingssysteem dat in de gehele Harnaschpolder bij eerdere archeologische onderzoeken is aangetroffen.

Behalve greppels zijn er vele kuilen gevonden. Een aantal van deze kuilen bevatte opmerkelijke deposities. In een kuil aan de rand van het erf lag de begraving van een jong individu van rond de 18 jaar. De persoon was in hurk- of foetushouding in de kuil neergelegd en zonder verdere (nog zichtbare) bijgaven begraven. Dergelijke lijkbegrovingen zijn in de regio al eerder aangetroffen, zoals bij de opgravingen bij “Rijswijk-De Bult” en aan de Lozerlaan in Den Haag, maar lijken een uitzondering.

Veel vaker pasten de bewoners van het inheemse platteland de praktijk toe van het cremeren

Alle sporenkaart opgraving MD22-12.

Legenda:

<i>Lichtgrijs</i>	<i>restgeul.</i>
<i>Grijs</i>	<i>Romeinse sporen.</i>
<i>Donkergrijs</i>	<i>sporen Nieuwe tijd.</i>
<i>Raster</i>	<i>recente verstoringen.</i>

van de doden en werden de resterende overblijfselen van de crematie elders begraven. Alhoewel dit gebruik als gevolg van de ondiepe grafkuiltjes archeologisch moeilijk zichtbaar is, zijn er de afgelopen jaren meerdere Romeinse crematiegraven in de nabijheid van Romeinse nederzettingen gevonden. Zo ook dit jaar weer. Ter hoogte van de oostelijke begrenzing werd op het erf een klein, ondiep kuiltje aangetroffen met daarin veel houtskool, de scherven van een geverfde beker (techniek B) en enkele fragmen-

ten van verbrand menselijk bot, waaronder een melkkiesje. Het lijkt hier dan ook te gaan om de bijzetting van een kind. De aardewerken scherven van de beker vertonen sporen van secundaire verbranding, maar niet in die mate dat de beker tijdens de crematie op de brandstapel heeft gelegen. Het lijkt er eerder op dat de beker tijdens de crematie dicht bij de brandstapel heeft gestaan, vermoedelijk gevuld met drank en na het verbrandingsritueel samen met een gedeelte van de overblijfselen van de brandstapel en het gecremeerde lichaam te zijn begraven in een ondiep kuiltje. In de omgeving van de beide menselijke begravingen zijn tijdens de opgraving ook een vijftal hondenbegravingen en één begraving van een koe aangetroffen.

Vondstmateriaal

Het vondstmateriaal dat tijdens de opgraving is verzameld bestond voor het merendeel uit aardewerk. Hiervan zijn de meeste scherven van inheemse, met de handgevormde, makelij.

Het overige aardewerk betreft gedraaid aardewerk, de zogenaamde Romeinse importen. Op het eerste gezicht lijkt er binnen het spectrum handgevormd aardewerk sprake te zijn van relatief meer kleine tot middelgrote potten dan op de Romeinse nederzetting die vorig jaar in de Harnaschpolder is opgegraven. Daarnaast zijn, eveneens relatief, meer scherven met versieringselementen op de rand en/of wand van het aardewerk aangetroffen. Met name deze laatste

constatering vormt een sterke aanwijzing voor een vroegere begindatering van deze nederzetting ten opzichte van de andere nederzetting. Deze vroege datering wordt aangevuld door de vondst van enkele fragmenten van glazen ribkommen in combinatie met versierd handgemaakt aardewerk. Een begindatering van de nederzetting rond het midden van de eerste eeuw na Christus is dan ook zeer aannemelijk. De nederzetting is tenminste tot in de tweede helft van de tweede eeuw na Christus bewoond geweest. Bovendien is er aan de rand van het nederzettingsterrein een aardewerkdump van enkel Romeinse importen in een kavelsloot aangetroffen. Dit aardewerk dateert uit het begin van de derde eeuw. Of de nederzetting in die periode daadwerkelijk nog bewoond was, is tijdens de opgraving nog niet duidelijk geworden.

Eén van de hierboven beschreven honden lag begraven onder een kuil die was gevuld met 79 weefgewichten. Een dergelijke hoeveelheid weefgewichten is ongekend voor de regio en wat de precieze reden hiervoor was, blijft nog gissen. De weefgewichten hebben verschillende vormen en maten en dienden voor het strak houden van de scheringdraden die waren bevestigd aan een weefgetouw. Naast het vele aardewerk zijn er een tiental fragmenten van glas, meerdere stuks natuursteen, bouw materiaal (dakpannen) en dierlijk botmateriaal gevonden. Verder zijn er vanwege de redelijke tot goede

Links: Kuil met weefgewichten.

Boven: Lijkbegraving van adolescent individu.

Beide opgraving MD22-12.

conservering van de vindplaats enkele tientallen metalen objecten geborgen. De meeste voorwerpen bevonden zich in de cultuurlaag ter hoogte van de restgeul. Voor het merendeel betrof het *fibulae* (mantelspelden), maar ook versierd paardentuig, bronzen vaatwerk en munten zijn met de metaaldetector gevonden.

Waterput met vlechtwerk.

Oorlogsdagboeken van A.Th. Hosman

(Redactie J.W. Moerman)

De expositie “Den Hoorn in beeld” heeft in 2008 niet alleen veel bezoekers, maar ook veel extra informatie opgeleverd. Verschillende museumbezoekers stelden ons aanvullend fotomateriaal beschikbaar. Eén bezoeker, Jan Hosman, leverde ons gegevens met betrekking tot zijn vader en de sloop van zijn ouderlijk huis aan de Hoornseweg tijdens de Tweede Wereldoorlog. Hij blijkt ook nog een relatie met het Tramstation van Schipluiden gehad te hebben.

De Witte Huizen op de hoek van de Hoornseweg en de Kartuizerwetering, half juli 1944.

Jan Hosman schreef ons:

Het huis waarin mijn ouders van 1935 tot juli 1944 hebben gewoond stond vlak voor de Witte Huizen, evenwijdig aan het water. Het was een groot twee onder een kap huis. Wij woonden links en onze rechterbuurman was tuinder De Ronde. Zijn broer was dierenarts in Delft.

In juli 1944 zijn de Witte Huizen, onze woning, de woning van de toenmalige gemeentesecretaris Schulten, dat even verder richting Den Hoorn stond, en aan de overkant het huis van Alberda en nog een huis gesloopt door de Duitsers, die een breed schootveld wilden hebben, na de invasie in Normandië.

Redactie: De huizen lagen nabij een tankgracht in de Voordijkshoornse Polder. Er moest voorkomen worden dat de Geallieerden dekking zouden zoeken in deze woningen. Kees Tet-

teroo maakt hier melding van in zijn Oorlogskroniek (blz. 422, 423 en 425). Hierin is ook een schetsje te vinden van de ligging van de afgebroken huizen.

Wij hebben toen een maand in Delft gewoond en kregen rond 15 augustus 1944 een woning in Schipluiden, Vlaardingsekade 37. Daar hebben we tot augustus 1957 gewoond. “Ons” huis is na de oorlog weer herbouwd, veel minder mooi en ruim. De eigenaar is er toen zelf ingetrokken en wij bleven op ons evacuatieadres wonen.

Redactie: Deze huizen (opnieuw twee onder een kap) staan er nu nog, tussen de nieuwbouw langs de voormalige Hoornseweg en het bedrijf van Siem de Jong Funsports, Buitenwatersloot 351.

Jan Hosman leverde ons ook de volgende biografie van zijn vader:

A. Th. Hosman werd in 1895 in Delft geboren. In 1936 betrok hij met zijn vrouw het huis aan de Hoornseweg 35 te Den Hoorn.

In augustus 1940 werd hij leider van de distributiekring Schipluiden, die gehuisvest was in het voormalige tramstation van de WSM, thans museum. In november 1941 werd de kring Schipluiden samengevoegd met de kring Maas-luis, waar hij ook leider werd.

In april 1944 werd hij gearresteerd, nadat de Ondergrondse een overval op het Distributie-kantoor had gepleegd. Hij heeft ruim een maand vastgezeten in Rotterdam, maar werd toen vrijgelaten. Daarna is hij tot het einde van de oorlog geschorst geweest, maar direct daarna werd hij weer, nu als directeur, aangesteld.

In juli 1944 werd zijn huis, samen met een aantal andere, door de Duitsers afgebroken. Na een maand in Delft gewoond te hebben, kreeg hij een evacuatieadres in de dorpskern van Schipluiden toegewezen, op het adres Vlaardingse-kade 37. Daar heeft hij tot 1957 met zijn vrouw en twee kinderen gewoond. In dat jaar is hij met zijn gezin naar Rijswijk verhuisd, waar hij tot zijn pensionering administrateur van het IZA (ziekttekostenverzekering voor gemeenteambte-naren) is geweest.

A. Th. Hosman was van 1949 tot 1957 gemeente-raadslid voor de KVP geweest; hij was boven-dien voorzitter van de plaatselijke afdeling van de KVP.

Tijdens de oorlogsjaren heeft A.Th. Hosman een dagboek bijgehouden. Een kopie hiervan bevindt zich in de bibliotheek van de Histori-sche Vereniging Oud-Schipluiden. Dit exem-plaar kregen we van zijn zoon Jan Hosman.

Enkele fragmenten uit het Oorlogsdagboek van A.Th. Hosman met betrekking tot de evacuatie en de verhuizing.

Zaterdag 24 Juni 1944

Gisteren is op de Secretarie aanzegging gedaan, dat mijn huis en dat van De Ronde, de Witte Huizen, Struys en Alberda voor 1 juli moeten worden afgebroken. Doordat echter de num-mers niet klopten met de opgaven, moesten eerst nadere inlichtingen worden ingewonnen.

Ik ben reeds bij Pastoor Thijssen geweest om te vragen of ik daar kon komen, maar vernam dat de overvullige ruimte in zijn pastorie voor de Burgemeester is voor 't geval deze afgezet wordt.

N.B. Struys en Alberda waren overburen. Ze

Hosman voor de deur van het Tramstation te Schipluiden.

*woonden aan de Hoornsekade.
Redactie: Struys moet Struijk zijn.*

Vrijdag 7 Juli 1944

Ik verneem van de Secretaris van Schipluiden dat ik in Delft zal worden ondergebracht. Er wordt mij een plaatje van St. Antonius met de briefjes van het Genootschap van het Heilig Hart thuisgebracht. Alzoo verlaat ik met het teeken van St. Antonius mijn huis, zooals ik met een plaatje van St. Antonius er in 1935 in-kwam.

Maandag 10 Juli 1944

Caen en Wilna zijn bezet. De Russen zijn al-weer voorbij Wilna.

Op het Secretarie van Delft verneem ik dat men voor mij nog wel een heel huisje heeft in de Tak van Poortvlietstraat 34. Ik neem dat liever, ofschoon 't heel afgelegen is.

Woensdag 12 Juli 1944

Een groot gedeelte van mijn inboedel gaat van-daag naar Schipluiden en wordt opgeborgen op de zolder van de St. Josephschool.

AANWIJZINGEN VOOR TE EVACUEEREN PERSONEN.

Nieuwe huisvesting.

De voor evacuatie (ontruiming hunner woning) aangewezen personen, die over een eigen evacuatie-adres beschikken dienen daarvan ten spoedigste mededeeling te doen aan de gemeente-secretarie afd. Bevolking. Degenen, die niet zelf een onderkomen kunnen vinden, zullen door mij, met inschakeling van den Commissaris Afvoer Burgerbevolking worden ondergebracht.

Wijze, waarop de woning dient te worden achtergelaten.

Degenen, die hun woning moeten verlaten, dienen daarin achter te laten alles wat aard- en nagelvast is en bovendien ook voorzover deze niet nagelvast zijn, ingebouwde kasten, deuren, vensters, vaste waschtafels met kranen, badkuipen, met kolen gestookte geysers, alle water-, gas-, electriciteits- en andere leidingen met bijbehorende kranen en installaties, parketvloeren, vloerbedekking van matten, linoleum en van zeil, de gebruikelijke speciale verduisteringsmidde-len, centrale verwarming.

In de woning dienen voorts te worden achtergelaten alle kolen-kachels en haarden met uitzondering van het keukenformuis of -toestel. Indien daaraan in de nieuwe huisvesting dringend behoefte bestaat, kan buiten het keukenformuis een kolenkachel of haard worden medege-nomen, evenwel niet de kachel van de centrale verwarming.

Bovendien moet worden zorg gedragen, dat in ieder vertrek, waar-in tot dusver verlichting aanwezig was, de bestaande verlichting dan wel een fitting met lamp in bruikbaren toestand achterblijft.

Niet naleving van deze voorschriften, alsmede het met opzet be-schadigen van de woning en de achter te laten goederen, leiden tot het vervallen van een aanspraak op eenigerlei tegemoetkoming of vergoe-ding van overheidswege.

Bij het vertrek wordt de woning, nadat gas-, water- en electri-citeitsgeleidingen zijn afgesloten en uitgeschakeld en de centrale verwarming watervrij is gemaakt, gesloten; de sleutels met daaraan gehechte mededeeling van naam, straat en huisnummer dienen aan het hoofd der plaatselijke politie te worden afgegeven.

Over vergoeding van transportkosten, over eventuele finantieele tegemoetkomingen en brandstoffen kunnen inlichtingen worden ingewon-nen op de gemeente-secretarie.

Schatting en overneming van achter te laten goederen en van de eigen-dommen.

Deze heeft plaats door of vanwege den Algemeen Gemachtigde voor de oorlogs en defensieschaden (kantoor Parkstraat 38 den Haag tel. 180980). Uit de af te breken huizen worden die goederen overgenomen door dien dienst voor zover de vast te stellen vergoedingen ook voor de af te breken gebouwen niet dadelijk wordt uitbetaald, worden de onteige-ningssommen belegd en de rente daarover uitgekeerd, totdat algeheele uitbetaling volgt.

Niemand verhuize alvorens zijn persoonsbewijs ter aanvulling en zijn distributiestamkaart voor het stellen van een aantekening ter ge-meente-secretarie te hebben aangeboden.

Waarschuwing. In het eigenbelang van de te evacueeren personen wordt er nadrukkelijk de aandacht op gevestigd, dat een ieder, die zich niet aan de vorenstaande aanwijzingen houdt, zich aan straffen, dwang-maatregelen en navorderingen blootstelt.

De Burgemeester van Schipluiden,
D.J.M. VAN GENT.

Naam en voorletters: A. Th. Hosman *Deff*
 Adres: Delftweg C 35 Schipluiden *raam*

ONTRUIMINGSBEVEL

In opdracht van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied wordt U gelast Uw woning/Uw pand vóór 13 JULI 1944 te ontruimen.
 Eenige aanwijzingen, welke voor U in verband met de gelaste ontruiming van belang zijn, doe ik U hiernevens toekomen.

8 JULI 1944 1944. *De Burgemeester,*
[Signature]

Donderdag 13 Juli 1944

Ik ga uit mijn huis C35 Schipluiden aan de Hoornscheweg. Alles zal worden afgebroken. In dit huis heb ik met vader en moeder nog een jaar gewoond en zo was 't ook nog enigszins voor ons allen een ouderlijk huis....

Maandag 24 Juli 1944

Ons huis Hoornscheweg C35 is nu praktisch geheel afgebroken. Ik zit nu in een klein huisje in de T. van Poortvlietstraat 34. Geve de goede God mij spoedig weer een huis buiten, en wat meer comfort.

Vrijdag 11 Augustus 1944

Chartres veroverd.

Ik krijg bericht dat in Schipluiden 't voor mij bestemde huis vrij is gekomen.

Afdeling Evacuatie te Delft deelt mij mede, dat ik naar Schipluiden kan gaan, maar zelf voor transport moet zorgen. Als ik voor 15 augustus de sleutels inlever, krijg ik de halve maand huur terug.

Zaterdag 12 Augustus 1944

Ik kan geen verhuizer krijgen en stel mij in verbanding met ? Daar worden voor mij eenige adressen opgebeld alsook Den Haag. Ik krijg vergunning en Van Buuren te Delft zal mij ver-

huizen.

Maandag 14 Augustus 1944

Op 't afgesproken moment is er geen verhuis-auto. Ik ga op onderzoek uit en verneem dat de Wehrmacht de auto en chauffeur 's nachts heeft gevorderd voor transporten. In Schiedam zouden nog veel meer auto's gevorderd zijn. Ik bel Den Haag op, waar men mij meedeelt, dat een andere firma uit Den Haag mij zal verhuizen. Plus minus 11 uur komt deze wagen. Ze is te klein, zodat in twee ritten verhuisd moet worden. Om in Schipluiden te komen, moeten wij 25 KM omrijden, wegens afbraak van de brug over de Cartuizer Wetering.

Kosten f l.—

Exemplaar voor opdrachtgever

REGELING-CENTRALE MEUBELTRANSPORT

Nº 7904

VAKGROEP GOEDERENVERVOER

AANMELDING INTERLOCAAL MEUBELTRANSPORT

De vervoerder *C. d. Heide* te *Groningen*

verzoekt overeenkomstig „Besluit Verhuizingen 1943” vergunning voor de verhuizing groot *25* m³,

opgedragen door *A. Th. Herman* te *Harst*

van (plaats) *Den Hoorn* adres *Hoornscheweg 35*

naar (plaats) *Delft* adres *Jak van der Poststraat 34*

voor den prijs van fl *60* Voorgestelde vervoerdatum *12/7/44*

Reden van verhuizing: *Emigratie Emigratie + Pigno*

Voorgesteld vervoermiddel *groot vrachtwagen* aantal ritten *1* letter *912* no. *5159*

De Opdrachtgever:

De Vervoerder:

Datum *12/7/44* Handtekening *[Signature]* Datum *12/7/44* Handtekening *[Signature]*

K 1139

De "Witte Huizen" aan de Kartuijerwetering.

Detail topografische kaart 1939.

(Toegevoegd door de redactie.)

Hooie

H.P. Tetteroo

Dit is het tweede dictee in het Delflands. De schrijver heeft dit voorgedragen op 6 april 2008 in de kantine van voetbalvereniging Den Hoorn. Honderdtien mensen, onder wie burgemeester Rodenburg en veel andere prominenten, deden mee. Iedere deelnemer betaalde een bedrag dat ten goede kwam aan de kankerbestrijding. Het dictee sloot aan bij de Roparun, een estafetteloop van Parijs naar Rotterdam, die in mei plaatsvond, ook voor dit doel. Aan de Roparun deed een ploeg uit Midden-Delfland mee.

Het tweede Delflands dictee

1. Het was augustus en het was heet in de polder van Papsou. Snik- en stikheet.
2. De hette was haas niet te harde. Je zou d'r saffel van worre.
3. Maar boer Bert en ze knecht Klaas moste hooie.
4. Een paar dage geleë hadde de Brabers weze maaie. Eerst al het gras met de zeis op het zwad.
5. Later hadde ze-n-'t opgewiesd, met de rijf. D'r leë nou mooie wieze, van hier tot gunter,
6. evenwijing an de greppe en de slote. Het spul was goed bestorreve en nou kon 't voerlegge beginne.
7. Gelukkig was 't sind (na het maaie) drooggebleve want anders had Leie in last geweest.
8. Net as verschene jaar bij boer Koos, gunterwijd in de Tweede Veen. Die krotekoker had donig hooi in ze barreg gedouwd.
9. Toen was de broei d'rin gekomme en was de boel in de hens gevloge.
10. Was me daar ze halleve spulletje afgefikt.
11. 'Geen rege is een zege,' zee Bert. 'Krek wa'k denk,' zee Klaas.
12. Klaas die stak het hooi op, met de vurrek, lokkie voor lokkie. En Bert die lee 't op leggers.
13. Dat mos heel percies gaan want azzie 't nie goed dee, kon 't beure dat het voer omlazerstraalde.
14. Wazzie mooi klaar mee. Kon je met je goeie gedrag weer van vore-n-af an beginne.
15. Klaas wis wattie dee en nam nie te veul hooi op ze vurrek. Same met Bert vleugde-n-'t merakel.

16. Maar opeens schreeuwde-d-ie 't uit!! Bert schrok ze eige 't apelazerus. 'Wat ist'r nou, jo?'
17. 'Ik ben gestoke,' riep Klaas, 'door een horenaar!'
18. 'Hoe ken dat nou?' vroeg Bert. 'Je werrek toch allenig? Ik ziet geen mens!'
19. 'Nee jo, bibber, ik bedoelt geen Horenees! Ik hep 't over zo'n grote weps! Die mot verdwaald weze.'
20. Zeg dat dan meteen, jo!'
21. Ik zee 't toch!' zee Klaas, in ze wiek geschote. Hij was toch al lammenadig van de hette.
22. Zee? De zee leg achter de duine. Je mot 'zei' zegge, grapte Bert.
23. 'Wat ke-mijn dat nou verschele!' zee Klaas die alsmaar kwaaier wier.
24. 'Je ben net eender as die koe die gunter loop te bijze!' zeek Bert vedder.
25. Klaas die liep steeds rooier an. 'Horendol door een horenaar!' sarde Bert die nou echt op gang was gekomme.
26. Klaas wier nog doller. 'Rustig nou maar!' susedeerde Bert die inees bij ze eige doch dat-ie te ver was gegaan. 'Ik haalt de dokter wel.'
27. Om een lang verhaal kort te make: de dokter kwam en die dee d'r een zallefie op.
28. 'Dat is toch geen uierzallef?' had Klaas, kreen en in de knijpert, nog gevraagd.
29. 'Wie benauwd leef, sterref benauwd!' zee de dokter.
30. Maar daar was Klaas nou nie echt kallemer van geworre.
31. Klaas en Bert gonge weer vedder met hooie.
32. Toen 't voer volgelaie was, deë ze de ponter d'r bovenop en sjarde-n-'m vast.
33. En het paard broch 't hele vrachie na de wurreft van Bert.
34. En daro stouwde ze de barreg helemaal vol, op 't hoekgat na netuurlijk.
35. En azzie nou goed naar 't land piegde, zaggie alweer een piet-siebeetje van 't etgroen tusse de bleke stoppels doorschemere.
36. 'Rege is een zege,' verzuchtte Klaas.
37. 'Krek wa'k denk,' zee Bert.

Een hoornaar (*Vespa crabro*).

FOTO SVEN TESCHKE

Grootste Europese wespensoor

■ Wespen zijn er in vele soorten, van papierwespen en zaagwespen tot graafwespen, galwespen en leemwespen. De hoornaar, herkenbaar aan zijn roodbruine kop, is de grootste Europese wespensoor; de beestjes meten tussen de 18 en 28 mm, de koningin kan zelfs 40 mm worden. Hoornaars behoren tot de sociale wespensoor. Deze groepsdieren bouwen onder leiding van hun koningin een nest, dat bij sommige soorten kan uitgroeien tot een huis voor 7000 wespen.

Bron: Trouw 25 augustus 2006.

Betekeningen van woorden en woordgroepen

Hette:	hitte
haas:	haast
saffel:	lusteloos, zonder energie
worre:	worden
moste:	moesten
Brabers:	mannen uit Brabant, seizoenswerkers
hadde weze maaïen:	waren wezen maaïen
zwad:	de hoeveelheid gras die neervalt na een haal van de zeis; 'zwad' hangt samen met 'zwaaien'.
opgewiesd:	op wiezen geharkt; een wies is een rug van hooi
rijf:	hooihark
leë:	lagen
van hier tot gunter:	van hier tot daar (in de verte)
evenwijdig:	evenwijdig
grep:	greppel
bestorreve:	gedroogd
voerlegge:	opladen totdat je een voer had
sind:	vanaf dat moment, sindsdien
anders had Leie in last geweest:	anders was Leiden in last geweest, had je met een probleem gezeten.
net as:	net als
verschene:	afgelopen
gunterwijd:	daar in de verte
de Tweede Veen:	hier: de Woudweg, de tweede oost-west-polderweg, vanaf het (noordelijke) standpunt van de spreker.
krotekoker:	onnadenkend, dom figuur
donig:	klam, licht vochtig
ze:	zijn
barreg:	hooiberg
gedouwd:	geduwd
gekomme:	gekomen
in de hens gevloge:	in brand gevlogen
ze halleva spulletje:	zijn halve boerderij
afgefikt:	afgebrand
zee:	zei
kreë wa'k denk:	precies wat ik denk
vurrek:	hooivork
lokkie:	pluk
legger:	bepaalde hoeveelheid hooi
percies:	precies
azzie:	als je
dee:	deed
beure:	gebeuren
voer:	vracht
omlazerstraalde:	omviel
wazzie:	was je
wis:	wist
nie:	niet
veul:	veel

vleugde-n-'t merakel:	vlotte het bijzonder goed
schrok ze eige 't apelazerus:	schrok geweldig
horenaar:	hoornaar (de grootste wespensoort die in Nederland voorkomt)
ken:	kan
allenig:	alleen
bibber:	stomkop, dom figuur
Horenees:	inwoner van Den Hoorn
mot:	moet
in ze wiek geschote:	beledigd
lammenadig:	lusteloos
de zee leg achter de duine:	de zee ligt achter de duinen (dooddoener waarmee iemand een ander corrigeerde vanwege zijn dialectisch taalgebruik).
mijn:	mij
verschele:	schelen
wier:	werd
net eender as:	precies hetzelfde als
bijze:	onrustig heen en weer lopen (bijvoorbeeld van een koe die gestoken is door een insect).
zeek:	de verleden tijd van zeiken, dus: plaagde, sarde.
vedder:	verder
sussendeerde:	suste, maande tot rust
inees:	ineens
doch:	dacht
uierzalief:	uierzalf
kreen:	kleinzerig, overgevoelig, pietluttig
in de knijpert:	bangig, benauwd, in de piepzak
geworre:	geworden
gonge:	gingen
ponter:	dikke, zware, ronde paal
broch:	bracht
vrachie:	vrachtje
na:	naar.
wurreft:	de werf, het erf.
daro:	daarzo.
hoekgat:	klein opengelaten deel van de hooiberg; van hieruit werd hooi uit de hooiberg gehaald.
piegde:	ingespannen keek, tuurde
etgroen:	het verse groen dat je kunt zien na de eerste (of volgende) keer maaien, oftewel de eerste (of volgende) snee.

De voorgevel van Baarslust in 2008. Het rechtergedeelte is Gaagweg 4, links Gaagweg 6, met uitbouw. Foto auteur.

Baarslust, een villa tussen Gaag en Zijde

F.W. van Ooststroom

Baarslust is de naam van een villa, gelegen in de bocht van de Gaagweg bij de molen Korpershoek en dicht bij de dorpskern van Schipluiden. Het is onduidelijk of 'Baarslust' de officiële naam van het huis is. De naam staat niet op de gevel vermeld, maar in de volksmond wordt het huis zo genoemd. De villa staat op een soort schiereiland tussen de Gaag en de Zijde. Dit gebiedje vormt een onderdeel van de Klaas Engelbrechtspolder, maar is nooit van een kade voorzien; het is zogenoemd boezemland. Waar de bebouwing staat is het boezemland aangeplempt ter versteviging. Naast het opgehoogde perceel ligt drassig rietland.

De villa Baarslust werd in het laatste decennium van de negentiende eeuw gebouwd voor de Haagse fabrikant Henri Louis Enthoven (1852-1920). Hij was directeur van de NV Pletterij, voorheen L.I. Enthoven en Co. Dit bedrijf was in die tijd een van de grootste metaalbedrijven van het land met achthonderd man personeel. De fabrieksgebouwen stonden in Den Haag aan de Haagsche Trekvluit tegenover het Zieken (op de plaats van de huidige Pletterijkade). In 1905 werd het bedrijf verplaatst naar de Schieweg in Delft.

De directeur liet zich vanuit Schipluiden per koetsje naar zijn werk vervoeren, later per auto-

mobiel.

Henri Louis Enthoven was een liefhebber van watersport en bezat een stoombootje en enkele schepjes. Naast het huis lag een scheepswerfje waarvan hij eigenaar moet zijn geweest. Het uitzicht over het water en de weilanden vanaf deze plaats was prachtig. De kassen aan de Zijde en de bebouwing aan de overkant van de Gaag waren er nog niet. Wellicht was zijn liefde voor water en watersport de reden om op deze plaats een huis te laten bouwen. Het zal in die tijd aan de Gaagweg heel wat rustiger zijn geweest dan tegenwoordig. Een paar keer per dag passeerde de paardenomnibus van Delft naar Maassluis (vice versa) die in 1886 was ingesteld. In 1912 werd de Trambrug gebouwd en kwamen de stoomtrams van de WSM voorbij. Het zal voor de directeur van de Pletterij wellicht een teleurstelling zijn geweest dat de Trambrug over de Vlaardingervaart door Werkspoor werd gebouwd en niet door zijn bedrijf. De Pletterij was onder meer gespecialiseerd in de bouw van spoorbruggen.

Onderzoek

Onlangs is een vergunning verstrekt tot het slopen van de villa aan de Gaagweg. De sloopplannen vormden de aanleiding tot een bouw-

historische waarneming en een beperkt archiefonderzoek. In het Gemeentearchief Delft staat anderhalve meter bedrijfsarchief van de Pletterij, terwijl het Haags Gemeentearchief een aantal documenten over de familie bezit. In 1991 verscheen van de hand van drs. P.H. Enthoven de *'Kroniek van het geslacht Enthoven'* met een schat aan wetenswaardigheden over deze familie, inclusief een uitgebreide genealogie. In 1996 gaf de Haagse gemeentelijke Dienst REO, afdeling Monumenten een boekje uit over *'De metaalpletterij en ijzergieterij L.I. Enthoven & Co'* (in de VOM-reeks). Hierin wordt vooral de geschiedenis van de Pletterij behandeld en worden voorbeelden getoond en beschreven van de grote variëteit aan producten die door het bedrijf vervaardigd werden. Zowel over de familie Enthoven als over de Pletterij is hieronder een bijlage opgenomen. Dit artikel is geschreven op een moment dat het pand nog aanwezig is.

Gaagweg 4 en 6

Het pand heeft twee huisnummers: Gaagweg 4 en Gaagweg 6. Tussen 1976 en 1996 was het gedeelte op nummer 6 als garagebedrijf in gebruik (eerst Bloemhof, vanaf 1978 Langstraat) en het gedeelte op nummer 4 als woning. Daarna werd het geheel als huisvesting voor studenten ingericht.

In het dossier van het pand bij de afdeling VROM van de gemeente bevinden zich twee foto's. Het zijn zwart-witfoto's die waarschijnlijk omstreeks 1978 zijn gemaakt (toen vergunning werd aangevraagd tot verbouwing en uitbreiding van de garage). Op de foto van de voorgevel heeft het complex nog twee geschei-

Marmeren stichtingssteentje dat naast de voordeur van Baarslust was ingemetseld. Nu in Museum Het Tramstation in Schipluiden. Foto auteur.

den daken, beide gedekt met overhoeks geplaatste leien. Het verschil in dakhelling van beide daken is opvallend. Nu is het rechterdak voorzien van een bitumineuze dakbedekking en aangekapt aan het linkerdak.

De gescheiden daken indiceren twee separate bouwdelen. Ook in de muur van de voorgevel is een duidelijke bouwnaad aanwezig tussen beide delen. Bovendien zijn het steenformaat en de tienlagenmaat van het metselwerk verschillend en hebben de vensters van beide bouwdelen een verschillend formaat.

Het zijn dus twee panden die niet in één bouw-fase zijn gebouwd. De villa op nummer 6 werd in 1891 gebouwd. Rechts naast de voordeur was een marmeren stichtingssteen, aangebracht door Max Enthoven (Maximiliaan Dirk), de zoon van de bouwheer Henri Louis Enthoven. Deze steen bevindt zich thans in Museum Het Tramstation in Schipluiden. De tekst luidt:

Op een foto uit ca. 1978 heeft het pand nog twee separate daken. Gemeente Midden-Delfland.

De achterzijde van de villa Baarslust, ca. 1878. Links de gepleisterde muren van Gaagweg 4. Gemeente Midden-Delfland.

‘M.D. Enthoven jr. / oud 12 jaar / 30- 5-1891’¹. Vooral de voorgevel van het pand is stijlvol met een op de verdieping doorgetrokken middengedeelte waarboven zich een classicistisch fronton bevindt met in het timpaan een ruitvormig oplegsel met diamantkop. Aan de bovenvensters is te zien dat daar vroeger luiken zaten.

Op de kadastrale minuutkaart (uit 1813) is de villa op nummer 6 nog niet aanwezig. Op de plaats van het pand nummer 4 staat dan een huis met een L-vormige plattegrond. Het huidige huis moet daar omstreeks 1900 zijn gebouwd. De kap heeft een voor die tijd moderne constructie. Aan de voorzijde (westgevel) kwamen identieke dakkapellen als op het woonhuis op nummer 6 (zuid- en de oostgevel). De lange poot (van de L) werd ingekort en er kwam een nieuwe achtergevel waarin in een later stadium grote vensters zijn gemaakt. Behalve de voorgevel zijn alle (zichtbare) gevels van het huis gepleisterd. De pleisterlaag is in de zijgevel voorzien van een blokmotief zoals in de negentiende eeuw in de mode was. Mogelijk is bij de bouw van het pand gebruikgemaakt van het fundament en de zijgevels van de voorganger; mogelijk verbergt het pleisterwerk hier oud muurwerk.

Op de oude zwart-witfoto van de achtergevel is te zien dat de ruimte tussen de lange en de korte poot van de L is opgevuld met een houten uitbouwje met lessenaardak. Aansluitend hierop is in de gevel van het huis op nummer 6 een geveldeel te zien met een deur en een raam. Bij de verbouwing van het pand in 1978 ten behoeve van de uitbreiding van de garage is hier een

moderne aanbouw gekomen, waarbij ook het houten uitbouwje is vervangen.

Het interieur

Door inbouw van kamertjes, diverse keukens en sanitaire voorzieningen ten behoeve van de kamerverhuur is het oorspronkelijke interieur van de beide panden dermate aangetast, dat geen goed beeld van de oorspronkelijke situatie mogelijk is. In het dossier van de gemeente bevindt zich een bouwtekening van het pand ten behoeve van de uitbreiding van het garagebedrijf in 1978. De plattegrondtekening van de situatie vóór de verbouwing laat mogelijk nog iets zien van de vroegere indeling van het pand op nummer 6.

De indeling van het woonhuis op nummer 4 is op deze tekening helaas niet weergegeven. Ten tijde van het recente onderzoek waren de ramen van pand nummer 4 dichtgezet met houten panelen en was de verlichting uitgeschakeld, zodat afgegaan moest worden op in vrijwel totale duisternis genomen foto's.

Merkwaardig is dat de ruimten in de korte poot van de L niet bij het woonhuis op nummer 4 behoren, maar bij het vroegere garagebedrijf op nummer 6. Onduidelijk is hoe de relatie tussen de huizen op nummer 4 en op nummer 6 was gedurende de bewoning door de familie Enthoven.

1. De toevoeging jr. maakt het onderscheid met M.D. sr., Marcus David Enthoven, de grootvader van Max (van moeders zijde). Henri Louis jr. was getrouwd met zijn nicht Celestine Enthoven.

*Een hoekstuk van het stucplafond van de woonkamer is ingemetseld in een tussenwand op de zolder van het pand.
Foto auteur.*

Door de vele verbouwingen en aanpassingen van het interieur is binnen weinig authentieks te ontdekken. In het vroegere woonhuis op nummer 4 is nog een gang aanwezig die uitkomt bij de voordeur in de zijgevel. De gangvloer heeft een laat negentiende-eeuwse betegeling van lichtbeige zogenoemde cementtegels met zwarte ster- en hoekmotieven. Wellicht dateren de gefacetteerde wandtegels met decoratieve randafwerking (een soort Jugendstil) ook uit die tijd. De beide woonkamers hebben een geheel betegelde schoorsteenmantel uit het tweede kwart van de twintigste eeuw. Op diverse plaatsen in het pand zijn oude paneeldeuren hergebruikt en op zolder is een restant van een bedstee aanwezig. In het pand op nummer 6 is de voordeur en het tochtportaal met tochtdeur nog gedeeltelijk authentiek. Wel is de voordeur ingekort en het bovenlicht ervan verlaagd, waarschijnlijk om een ophoging van de Gaagweg op te vangen. Op de bovenverdieping is de kapconstructie nog enigszins zichtbaar. In een tussenwand op die verdieping waren twee driehoekige decoratieve elementen ingemetseld. Deze gipsen elementen zijn inmiddels door de Historische Vereniging Oud-Schipluiden van de ondergang gered. Het waren hoekstukken van het stucplafond van de oorspronkelijke woonkamer.

Twee uitbouwen

Zowel tegen een van de gevels van Gaagweg 4 als tegen Gaagweg 6 staat een uitbouw. Deze uitbouwen hebben een bijzondere constructie en dateren ongetwijfeld uit de tijd dat Henri Louis Enthoven bewoner was van de villa. Op een prentbriefkaart uit 1905 (uit de collectie van de Historische Vereniging Oud-Schipluiden) is de zuidelijke uitbouw reeds afgebeeld, zodat de vraag kan worden gesteld of deze uitbouw al tijdens de bouw van de villa in

1891 is geplaatst.

De uitbouw met lessenaardak aan de noordzijde van het huis op nummer 4 doet sterk denken aan een kas, maar heeft een houten dakbeschot. De gordingen van profielijzer liggen op driehoekige ijzeren vakwerkconstructies waarvan de verbindingen zijn geklonken. Aan de voorzijde heeft 'de kas' een draaideur en een (moderne) garagedeur, aan de achterzijde een schuifdeur. In de muur van de uitbouw bevindt zich een tweede toegangsdeur tot het huis.

De uitbouw aan de zuidzijde van nummer 6 is veel groter en strekt zich uit over de volle diepte van het pand. De gevel van de uitbouw aan de straatzijde heeft een houten frame, dat is opgevuld met panelen van verticaal en diagonaal geplaatste kraaldelen. De zuidgevel van de uitbouw is onder en tussen de ramen van baksteen, maar aan de naden in het metselwerk is te zien dat ook deze wand van hout is geweest. Zeer waarschijnlijk is ook de derde gevel van de uitbouw van hout geweest; nu is dat een gemetselde muur met een grote inrijdeur. In de uitbouw was de werkplaats van het garagebedrijf gelegen. Het houten frame van de uitbouw was bevestigd tegen een aantal ijzeren stijlen. Ter weerszijden van de zuidgevel zijn de geklonken profielen van deze staanders aan de buitenkant van de uitbouw zichtbaar. Binnen is de ijzeren hoofdconstructie nog geheel intact. De stijlen en liggers zijn opgebouwd uit aan elkaar geklonken profielen, die op de hoeken zijn verstijfd met driehoekige schetsplaten. Op de liggers zijn houten balken bevestigd waarop het dakbeschot ligt.

Het is onduidelijk hoe de verbinding tussen de uitbouw en het woonhuis oorspronkelijk was. Op de plattegrond uit 1978 lijkt de uitbouw één ruimte te vormen met het aangrenzende deel

van het woonhuis. Nu is een en ander gescheiden door een wand van gasbetonblokken.

Deze ijzeren constructies hebben alles te maken met het bedrijf van Henri Louis Enthoven. De fabricage van dergelijke constructies was daar aan de orde van de dag. Hoewel simpeler van uitvoering zijn de constructies van de uitbouwen vergelijkbaar met bijvoorbeeld de spoor- en perronoverkappingen van Station Hollands Spoor in Den Haag, die omstreeks 1888 door Pletterij Enthoven werden vervaardigd. Zowel uit bouwhistorisch als uit industrieelarcheologisch oogpunt zijn beide uitbouwen bijzonder interessant. Behoud ervan is gewenst. Getracht zal worden deze elementen bij de sloop van het complex zorgvuldig te demonteren en elders een passende nieuwe bestemming te geven.

Een fragment van de ijzeren constructie in de uitbouw van Gaagweg 6. Foto auteur.

Tuinhuis

Nog interessanter en belangrijker is het tuinhuis dat in de hoek van de tuin langs de Zijde staat. Ook dit gebouwtje is een combinatie van ijzer- en houtbouw, maar het heeft tevens een aantal onderdelen van gietijzer. Helaas is een aantal van deze gietijzeren delen verdwenen. Op twee foto's in het boekje *De metaalpletterij en ijzergieterij L.I. Enthoven & Co* staat een iets meer compleet uiterlijk van het toen gedeeltelijk geresatureerde tuinhuis weergegeven (foto onder). Het tuinhuis is een rechthoekig gebouwtje met aan de achterzijde een drieachtste sluiting. Het lage zadeldak rust op driehoekige vakwerkconstructies. De wanden bestaan uit een frame van gedecoreerde gietijzeren zuilen, met tussen de zuilen een dubbel venster en een gesloten borstwering. Deze borstweringen waren indertijd aan de buitenzijde voorzien van een decoratief gietijzeren hekwerk. Ook het driehoekige fronton aan de voorzijde bevatte een gietijzeren bekleding, waarvan nog een restant in het tuinhuis aanwezig is. Van de gietijzeren consoles die de

dakrand dragen is er slechts één bewaard gebleven. Ook de sierlijke decoratie op het dak is verdwenen (foto volgende pagina).

De productiewijze van dergelijke gietijzeren elementen (zandgieten) is simpel en relatief goedkoop, maar voor de restauratie van het pri-eel zou men dan wel moeten beschikken over een model van ten minste elk onderdeel. Bij het zandgieten wordt gewoonlijk gebruik gemaakt van houten modellen.

Ten slotte

Het is jammer dat de villa Baarslust wordt afgebroken. Het is een exponent van een vrijwel onbekend stukje geschiedenis, waarin een groot industrieel bedrijf en een van zijn directeuren een rol speelden. Als gebouw is Baarslust vrij sober, maar wel stijlvol. De beide uitbouwen en het tuinhuis zijn bijzonder als voorbeelden van industriële bouw uit een periode dat bouwen in ijzer opgeld deed. Wellicht zijn er op het terrein nog sporen te vinden van het scheepswerfje dat hier gevestigd was. Ook dat vormde een bijzonder stukje plaatselijke geschiedenis.

Bronnen:

- '750 jaar Delftenaren en hun industrie'. In: *Ach lieve tijd* (Delft). Zwolle 1996.

Het tuinhuis na een gedeeltelijke restauratie, met nog veel intacte gietijzeren onderdelen.

Uit: De metaalpletterij en ijzergieterij L.I. Enthoven & Co.

*De driezijdige achterkant van het tuinhuis in 2008.
Foto auteur.*

- '750 jaar Den Haag, de Hagenaars en hun nijverheid'. In: *Ach lieve tijd* (Den Haag). Zwolle 1985.
- Enthoven, Drs. P.H., *Kroniek van het geslacht Enthoven*. Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor geslacht- en wapenkunde/Walburg Pers, 1991
- Enthoven, P.J., J.J. Havelaar, D. Valentijn, *De metaalpletterij en ijzergieterij L.I. Enthoven & Co. Sporen van een 19^e-eeuws Haags grootindustriële metaalbedrijf*. Den Haag 1996.
- Ettema. Marleen, Alexandra Oostdijk, Lodewijk Cornelis Enthoven (1854-1920): Verzamelaar te Voorburg. Museum Swaensteyn Voorburg 2004.
- Havelaar, J.J., A. te Hoonte, A. van der Horst, *Bedrijvigheid aan Haagse grachten. De Noordwal en Veenkade rond 1900*. Den Haag 1995.
- *Archief van de N.V. Pletterij voorheen L.I. Enthoven en Cie., 1821-1969*. Regionaal Historisch Centrum/ Gemeentearchief Delft.
- *Katalogus van het moderne schilderijen-kabinet van wijlen den weled. geb. heer K.J. Enthoven Leonszoon*. Z.j.
- Leeman, Fred, John Sillevius, *De Haagse School en de jonge Van Gogh*. Zwolle / Den Haag 2005.
- Ooststroom, F.W. van, 'Villa Baarslust, Gaagweg 4-6, Schipluiden, Gemeente Midden-Delfland. Een rapportage in afbeeldingen'. Stad en streek cultuurhistorie, Vlaardingen 2009 (in opdracht van Gemeente Midden-

Delfland).

- *Teekeningen der voorhanden modellen uit de ijzergieterij van L.J. Enthoven & Co. te 's-Gravenhage*. Haags Gemeentearchief.

Bijlage 1

Henri Louis Enthoven jr. en zijn afstamming

De bouwheer van Baarslust, Henri Louis Enthoven, was een telg uit een joodse familie van handelaren en handwerkslieden. Veel leden van deze familie hebben zich in de loop van de negentiende eeuw een vooraanstaande plaats verworven in de Nederlandse maatschappij. Er zijn ook Engelse, Franse en Belgische takken van de familie².

De familienaam Enthoven is aangenomen door de handelaar David Joseph (ca. 1717-1791) die in 1745 vanuit het Duitse plaatsje Schwetzingen (bij Heidelberg) naar de omgeving van Eindhoven trok. In 1752 wordt hij toegelaten als vreemdeling in Den Haag. Hij noemt zich dan zowel Bosch als Enthoven (Eindhoven ligt in de Meierij van Den Bosch). Zijn zoon, de koopman Israel David (1754-1829), verklaart in 1811 dat hij de naam Enthoven als familienaam behoudt. Israel David is de vader van Lion Israel, de oprichter van de Pletterij. Andere afstammelingen van David Joseph nemen de familienamen Einthoven en Hoven aan.

Lion Israel Enthoven (1787-1863) was aanvankelijk violist en concertmeester van de Franse Opera in Den Haag. Ook gaf hij muziekles. Een van zijn leerlingen was de rijksgeschutgieter Louis Ernst Maritz. Samen met diens zoon

stichtte Lion Israel in 1823 een koperpletterij. In 1848 werd Maritz jr. uitgekocht en ging het bedrijf verder onder de naam L.I. Enthoven en Co. Lion Israel Enthoven was ook president-directeur van de Nederlandsche Rhijnspoorweg Maatschappij. In 1861 behoorde hij tot de oprichters van de Vereening van en voor Nederlandsche Industrieëlen.

Na het overlijden van Lion Israel werd Henri Louis Enthoven sr. samen met zijn broer Karel en hun neef Philip Simon Enthoven directeur van het familiebedrijf. Henri Louis (1819-1890) had vele nevenfuncties. Hij was o.a. commanditair vennoot van de Africaansche Handels Vereniging te Rotterdam, opgericht door het aange trouwde familielid Henry Polak Kerdijk en de later beruchte Lodewijk Pincoffs. Karel en Henri Louis verloren door manipulaties van Pincoffs bij het faillissement van de AHV meer dan een half miljoen gulden. Henri Louis was ook hoofddirecteur van de Surinaamsche Bank te Amsterdam, lid van de commissie Nationaal Gedenkteken 1863, lid van het hoofdbestuur van de Vereening van Fabrieks- en Handwerksnijverheid in Nederland en lid van de commissie ter behartiging van de belangen van Nederlandse industriëlen en kunstenaars op de Wereldtentoonstelling in Parijs in 1867.

Het Haags Gemeentearchief is in het bezit van een *'Katalogus van het moderne schilderijen-kabinet van wijlen den weled. geb. heer H.L. Enthoven Leonzn.'* Zijn collectie bevatte o.a. veel Italiaanse meesters en schilderijen van de eigentijdse Nederlandse schilders Jan Hendrik Weissenbruch en David Bles. Nazaten van de familie zijn in het bezit van een door Bles geschilderd familietafereel waarop Lion Israel Enthoven staat afgebeeld met zijn zoon Karel, diens echtgenote Henriette Polak Kerdijk en hun kinderen Lodewijk Jan, Kitty en Fanny.

Een zoon van Henri Louis sr., Lodewijk Cornelis (1854-1920), was ook kunstverzamelaar en ondersteunde kunstenaars, o.a. Vincent van Gogh. Hij bezat honderden tekeningen, zeven- en veertig schilderijen en diverse aquarellen van Van Gogh. Lodewijk Cornelis was grootaandeelhouder van de Pletterij. Het lijkt waarschijnlijk dat een aquarel die Van Gogh maakte van het fabriekscomplex aan de Haagsche Trekvluit door dit persoonlijke contact ontstaan is (zie afbeelding volgende pagina) Lodewijk Cornelis bezat ook schilderijen van o.a. Johannes Bosboom, Jan Toorop, Floris Verster, Jan Veth en Willem de Zwart en tekeningen en

aquarellen van o.a. Paul Gauguin, Eduard Manet, Eugene Delacroix en Johan Barthold Jongkind. Een deel van deze collectie is na zijn dood terechtgekomen in het Museum Kröller-Müller. Een op de zolder van zijn huis aangetroffen mand met ongeopende brieven, rollen met schilderijtjes en tekeningen van Van Gogh, werd op last van de familie verbrand. De familie meende daarmee in de geest van de overledene te handelen. In 2004 wijdde het museum Swaensteyn in Voorburg een tentoonstelling aan deze mecenas en verzamelaar, die van 1881 tot aan zijn overlijden in Voorburg woonde (Zwartelaan 25). Lodewijk Cornelis was getrouwd met een dochter van de steenrijke scheepsbouwer Jan Smit uit Ridderkerk. Hun dochter Fanny was getrouwd met Pieter Carel Zuyderhoudt (zich noemende Zuyderhoudt van Balgoy en Keent). Zij waren enige tijd eigenaar van de buitenplaats Hofwijck in Voorburg, totdat deze in 1914 werd overgedragen aan de Vereniging Hofwijck.

Na de dood van Henri Louis sr. werd in 1891 de particuliere metaalpletterij en ijzergieterij omgezet in een naamloze vennootschap onder de naam NV Pletterij, voorheen L.I. Enthoven & Co. Gelijktijdig werd Henri Louis jr. (1852-1920), een andere zoon van Henri Louis sr., benoemd tot directeur en medeaandeelhouder. Andere aandeelhouders waren: K. Enthoven, C.L. de Jonge geb. Enthoven, L.C. Enthoven, W.C. Enthoven en H.C. Rosbach geb. Enthoven. Op Karel Enthoven na allemaal broers en zusters van Henri Louis jr. Commissarissen van de NV werden de familieleden K. Enthoven, A.C. Wertheim, mr. A.F.K. Hartogh, A.E. de Jonge en W.C. Enthoven.

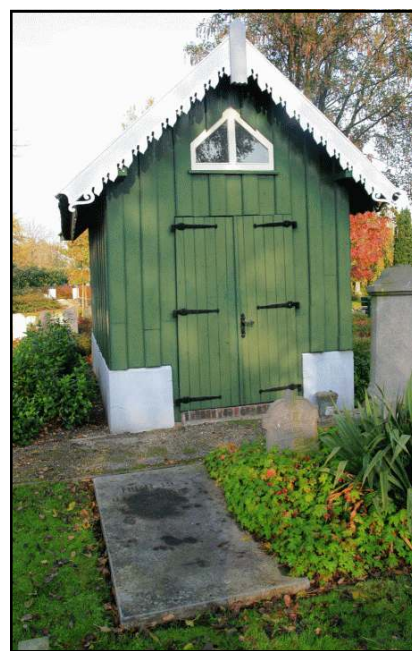
Henri Louis jr. was in 1876 getrouwd met zijn nicht Celestine Enthoven, dochter van Marcus Enthoven en Schoontje de Jonge. In 1880 kregen zij een zoon Max (Maximiliaan Dirk). Het gezin gaat in of kort na 1891 in Schipluiden wonen, in de villa Baarslust aan de Gaagweg. Een indruk van de persoonlijkheid van Henri Louis jr. komt naar voren als in 1892 een aantal werknemers en enkele directeuren uit Den Haag

-
2. De schrijver van dit artikel studeerde in de jaren zestig van de vorige eeuw aan de Akademie voor Industriële Vormgeving in Eindhoven. Een van zijn jaargenoten was Axel Enthoven, een telg uit de Belgische tak van de hier besproken familie. Axel (1947) is een vooraanstaand industrieel ontwerper en heeft een groot ontwerp bureau in Antwerpen.

Boven: In 1882 maakte Vincent van Gogh een aquarel van de Pletterij. Het watertje op de voorgrond is de Schenk. Op de achtergrond de directiewoning op de hoek van de Haagsche Trekvliet. Collectie Georg Schäfer, Euerbach.

Links: De grafsteen van H.L. Enthoven aan de voet van het baarhuisje op de Algemene Begraafplaats in Schipluiden. Foto auteur.

worden gehoord door een Staatscommissie, die inzicht tracht te krijgen in de werkomstandigheden bij Nederlandse fabrieken en bedrijven. Bij de Pletterij gold een boetestelsel voor te laat komen. Zelfs als iemand maar twee minuten over tijd was, kreeg hij al een boete van 20 cent opgelegd. 'Is dat niet hard?', vroeg een lid van de enquêtecommissie aan directeur Enthoven. 'Neen', antwoordde deze, 'Waar zou het heen, als men zoo iets toeliet?'

Daar hij aan een ongeneeslijke ziekte leed, benam Henri Louis zich op 68-jarige leeftijd van het leven. Zijn graf bevindt zich op de Algemene Begraafplaats van Schipluiden. De grote steen draagt de tekst 'Hier rust H.L. Enthoven HLz / Geboren 29 juni 1852 / Overleden 19 december 1920'. De steen ligt aan de voet van het baarhuisje en kijkt als het ware uit op de villa aan de Gaagweg (foto rechtsboven).

In 1905 was de Pletterij verhuisd van Den Haag naar de Schieweg in Delft. Hier kon het bedrijf zich beter specialiseren en moderniseren. Na de dood van zijn vader werd Maximiliaan Dirk Enthoven directeur. Hij vormde de vierde generatie en was tevens het laatste lid van de familie Enthoven dat het bedrijf heeft geleid. Omstreeks 1910 trad hij in dienst van het bedrijf. In 1911 trouwde hij met zijn nicht Jeannette Enthoven, dochter van Lodewijk Cornelis Enthoven en Cornelia Smit. Het huwelijk wordt vier jaar later ontbonden. In 1921 trouwt Max met

Theodora Katharina Endemann. Max woonde in Den Haag aan het Prins Mauritsplein. Hij overleed in 1937.

Hiervoor worden enkele facetten belicht van de rijke geschiedenis van een zeer uitgebreide familie. Slechts enkele familieleden in directe lijn met de stichter van Baarslust zijn genoemd. In de '*Kroniek van het geslacht Enthoven*' wordt een veel breder beeld geschetst en de in het boek opgenomen genealogie geeft een treffend beeld van de opvolgende generaties van een ondernemend en ambitieus geslacht. Zoals ook bij andere, uit immigranten voortgekomen families is men zeer behoudend in de keuze van huwelijkspartners. Men trouwt 'op stand' binnen de joodse gemeenschap en niet zelden met een familielid, een neef of nicht. Veel overledenen van die oudste generaties zijn begraven op de Joodse begraafplaats aan de Scheveningseweg in Den Haag. Latere generaties doorbreken dit beeld en huwen ook met niet-joodse partners. Henri Louis Enthoven sr. trouwde met de gereformeerde Cornelia Johanna van Straaten. Henri Louis jr. wordt begraven op een Algemene Begraafplaats.

Bijlage 2

Metaalpletterij L.I. Enthoven en Co.

Na opheffing van de gilden in 1798 zijn aan het begin van de negentiende eeuw in Den Haag de eerste uitingen merkbaar van een modernisering

van bedrijven. Er treedt er een schaalvergroting in bedrijfsomvang op, stoomkracht voor de aandrijving van machines doet zijn intrede en er vindt een verdere arbeidsdeling binnen het productieproces plaats.

Een van de eerste bedrijven in Den Haag waar deze ontwikkeling gestalte kreeg, was de in 1824 opgerichte koperpletterij van E.B.L. Maritz & Comp. De oprichters van dit bedrijf waren Eduard Bartholomé Louis Maritz, zoon van de Haagse geschutgieter Louis Ernst Maritz en Lion Israel Enthoven, handelaar in onder meer metalen (maar ook violist en concertmeester). De koperpletterij werd gevestigd in de voormalige stallen van de Rijkscavalerie aan de Haagse Trekvliet, aan de overzijde van het Zieken. De eerste producten die hier werden gemaakt waren koperen staven. Enige tijd later breidde het productassortiment zich uit tot koperplaten voor de scheepsbouw en koperen duiten voor de muntslag. De eerste stoommachine kwam in 1825. In de jaren dertig werd er een fabriek bijgebouwd en verbreedde de productie zich. Naast koper werd ook ijzer verwerkt tot onder meer platen en spijkers. Daarnaast had de fabriek een eigen loodpletterij en -trekkerij waar loden pijpen werden vervaardigd. Enige jaren later werd een zinkwerkplaats in gebruik genomen. De aanzienlijke uitbreiding van de fabriek komt ook in het aantal werknemers tot uitdrukking. In 1841 werkten er ruim 300 werklieden en in topweken nog eens 150 jongens tussen de acht en zeventien jaar. Op het hoogtepunt (circa 1860) had de Pletterij 800 man personeel. Het is dan een van de grootste ondernemingen van het land. De ijzergieterij vormt een belangrijk onderdeel van het bedrijf. Zie afbeelding volgende pagina.

In 1848 werd Eduard Maritz uitgekocht en wijzigde de firmanaam in L.I. Enthoven & Co. In 1891 werd de naam in verband met de omzetting in een Naamloze Vennootschap wederom gewijzigd in Pletterij, voorheen L.I. Enthoven & Co. Het bedrijf was zich in die tijd meer gaan toeleggen op constructiewerk. In 1905 verhuisde de fabriek naar de Schieweg in Delft. Veel arbeiders bleven in de Haagse arbeidersbuurten wonen. Ze wandelden dagelijks naar Delft (en terug).

In 1966 fuseerde de Pletterij met de NV tot aanneming van werken voorheen H.J. Nederhorst te Gouda. Het nieuwe bedrijf heette NV. Combinatie Pletterij-Nederhorst, met als moederbedrijf de Verenigde Bedrijven Nederhorst NV. In 1967 volgde een fusie met Spoorijzer Delft on-

der de naam Pletterij-Spoorijzer NV Delft. In 1969 volgde opnieuw een fusie met diverse constructiebedrijven en machinefabrieken tot Nederlandse Constructiebedrijven en Machinefabrieken NV (NCM). In 1970 werd de fabriek in Delft gesloten. In 1975 moest het moederbedrijf Nederhorst surséance van betaling aanvragen en kwam een einde aan de bedrijfsactiviteiten.

Producten

Het Haags Gemeentearchief bezit een losbladige catalogus met afbeeldingen van producten, objecten en onderdelen die door de ijzergieterij geleverd werden. Het zijn o.a. hekwerken (ook boereninrijhekken), ramen (o.a. stalramen), lantaarnpalen (o.a. het bekende 'Haags model'), pompen, tuinmeubilair, zuilen, paraplubakken, enz. enz. Ook de bekende gietijzeren wapenschilden van hofleveranciers werden bij Enthoven vervaardigd (tot 1904), evenals de grote staande (rode) brievenbussen (bij het oude stadhuis aan de Hoogstraat in Maassluis is een exemplaar bewaard gebleven). Uniek is een gietijzeren preekstoel die zich thans in het Rijksmuseum in Amsterdam bevindt. In 1867 was deze neogotische preekstoel te zien op de wereldtentoonstelling te Parijs. Heel veel molens hebben molenassen van Enthoven, o.a. de molen Windlust in Wateringen, de Dijkmolen in Maasland en de Roos in Delft.

De fabriek was betrokken bij de aanleg van gasverlichting in Den Haag en bovendien werden vele monumentale (metalen) constructies gemaakt die de stad nog steeds sieren. Het metaalwerk van de overkapping van Station Hollands Spoor is gemaakt door Enthoven (ca. 1888). Ouder nog (uit 1870) was de overkapping van Station Rhijnspoor (na 1890 Station Staatspoor, inmiddels afgebroken).

Toen Den Haag buiten de Singelgrachten ging bouwen, waren er nieuwe bruggen nodig.

Enthoven maakte er enkele, zoals de voetgangersbrug in de Rivierenbuurt (1861) en de draaibrug over de Noord Westsingelgracht (1885). Van de voetgangersbrug over de Oostsingelgracht maakte Enthoven een kopie in Delft. Deze bestaat (ook) nog steeds.

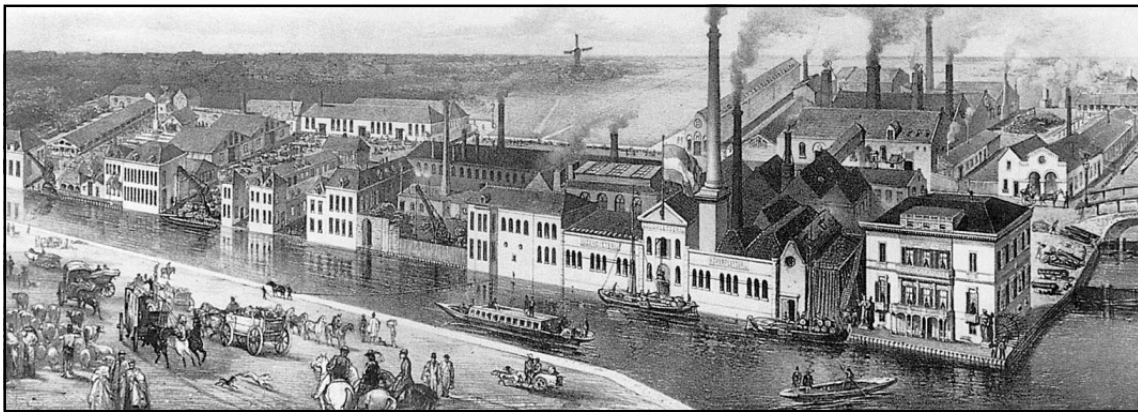
De specialisatie in bruggen zorgde ervoor dat de firma Enthoven talloze inschrijvingen kon binnenhalen van het Ministerie van Koloniën. In het vroegere Nederlandsch-Indië zijn nog veel (spoor)bruggen van Enthoven in gebruik. Enthoven exploiteerde daar zelfs twee gasfabrieken.

In 1923 gaf de Bataafse Petroleum Maatschappij een zeer grote opdracht voor de vervaardi-

ging van opslagtanks (plus montage) op Curaçao. Directeur Max Enthoven ging daar met tweehonderd man naar toe en bracht het werk tot een goed einde.

In de gieterij werden ook standbeelden gegoten. Een van de bekendste daarvan is het beeld van Rembrandt op het Rembrandtplein in Amsterdam (ca. 1850). Het is een gietijzeren beeld. Een tijdlang stond een (gipsen) model van het beeld opgesteld voor de directiewoning op het fabrieksterrein. Een ander beeld voor het woonhuis was dat van Laurens Janszoon Coster (1855). Het bronzen afgietsel daarvan staat op de Grote Markt in Haarlem. Beide beelden zijn gemaakt door de beeldhouwer Louis Royer.

In 1906 heeft men het fabrieksgebouw in Den Haag afgebroken. Later ook het woonhuis. De faam van de fabriek leeft nu alleen nog voort in de Haagse straatnamen Pletterijstraat en Pletterijkade en in de nagelaten producten.

Deze litho van S. Lankhout geeft een goed overzicht van de IJzergieterij Enthoven aan het Zieken (voorground) omstreeks 1860. In die tijd beschikte de fabriek al over zes stoommachines en werkten er zo'n 800 mensen.

De herkomst van drie oude namen: Vrou Aven Sloot, Vockestaert en Aagtenrecht

J.W. Moerman

1. Vrou Aven Sloot

In de Zouteveense Polder, ten oosten van de Zuidkade en de Zouteveenseweg, vermeldt Kruikius op zijn kaart van Delfland uit 1712 de 'Vrou Aven Sloot' (zie pijl). De sloot vormde de grens tussen het ambacht Dorp en het ambacht Schipluiden. Om dit te markeren stond er aan de oostkant van de Zouteveenseweg een Scheyt Paal (grenspaal).

De herkomst van de naam 'Vrou(w) Aven' is onbekend. Wel is er een aanwijzing gevonden dat de aanduiding al vrij oud is. In het 'Memoriboec van Voirburch', het memorieregister, tevens cartularium van de parochie Voorburg 1435-1566, wordt in 1439 de 'vern Aven sloeten' genoemd. Het is de zuidgrens van een stuk land van Pieter Wighgerszoen, waarop renten rusten van de parochie Voorburg. 'Ver' is vrouw, 'vern' is daarvan de genitiefvorm. Een andere post vermeldt dat Lijsbeth Gherijt Dircszoens een derde deel van vier groten (een munt) schuldig was aan de parochie Voorburg. De lasten waren verbonden met een stuk land dat aan de oostzijde van de 'vern

Aven sloot' gelegen was, 'tusschen den Veenwech entie Gooch'. In die tijd werd het deel van de Vlaardingervvaart dat aan Schipluiden grensde nog met de naam Gaag (Gooch) aangeduid. In 1503 werden de renten op het eerste stuk land verkocht.

Wie vrouw Aven was, is niet met zekerheid te zeggen. Wel constateren we dat de naam Aefgen (Aafje) meerdere malen voorkomt in het adellijke geslacht Van Dorp. Omdat het een grenssloot van het ambacht Dorp betreft sluiten we niet uit dat de naam verwijst naar een ambachtsvrouw Van Dorp.

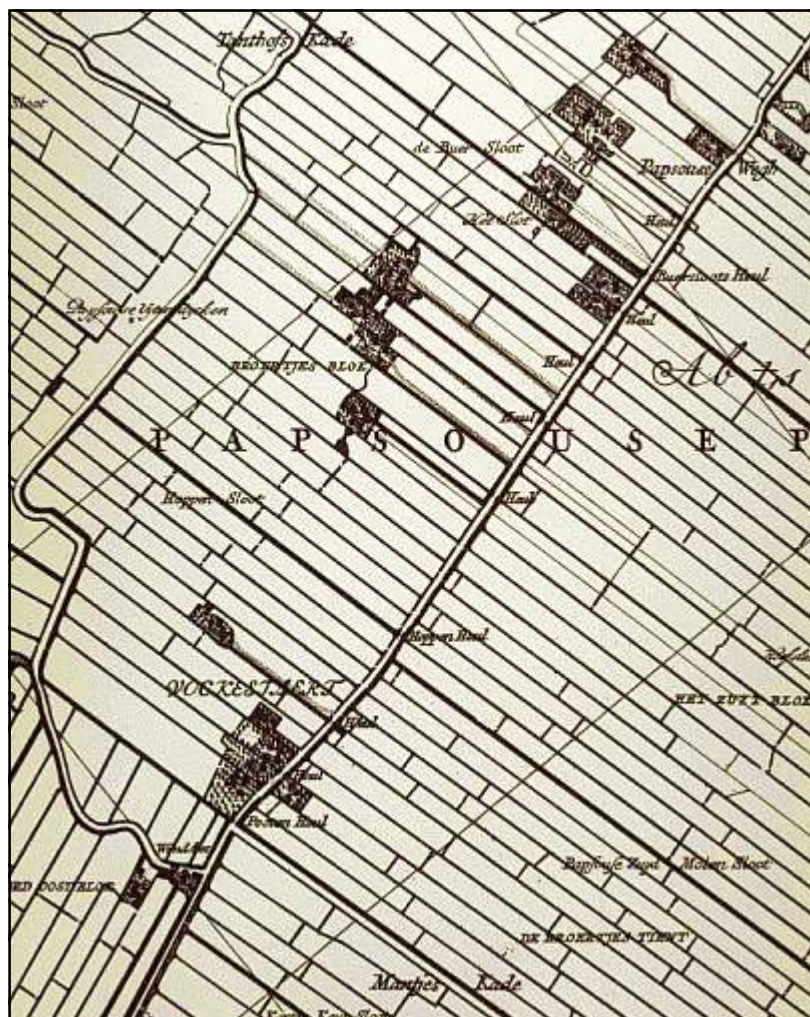
De veldnamen 'De Hel' en 'Bijstervelt' op de kaart van Kruikius vertellen het een en ander over de bodemgesteldheid van dit deel van Zouteveen. 'De Hel', gelegen aan een zijarm van het riviertje de Keen, is laag land. 'Bijstervelt' betekent wildernis, hongerland. De bodem bestaat hier nog altijd uit drassige veengrond.

2. Vockestaert

De waterstaatkundige eenheid Vockestaert om-

Fragment van kaart van Kruikius, 1712.

Fragment van kaart van Kruikius (1712) met in het zuiden de buurtschap Vockestaert.

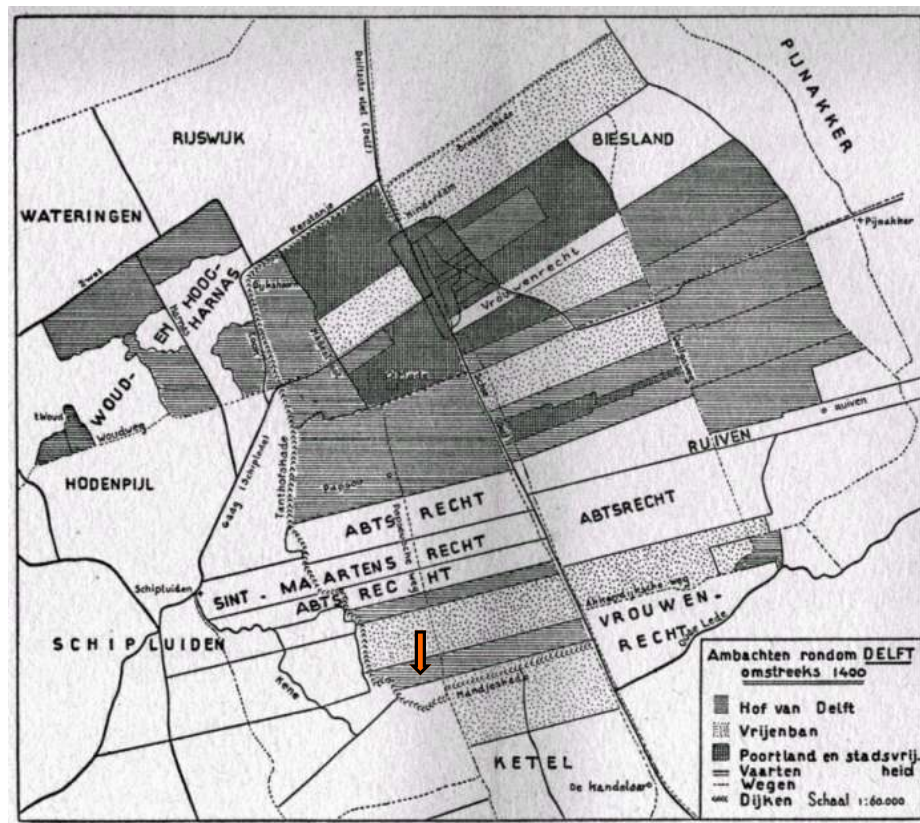
vat sinds 1976 het oorspronkelijke gebied van de Holierhoekse- en Zouteveense Polder, de Kerkpolder en de Lage Abtwoudsche Polder. Het is sinds 1999 ook de naam van de vereniging voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer in Midden-Delfland en omstreken. De inventaris van het Nieuw Archief van de Polder Vockestaert vermeldt dat de naam Vockestaert ontleend is aan een buurtschap gelegen bij de Mandjeskade aan het einde van de Abtwoudseweg in de Lage Abtwoudsche Polder.

De voorkeur voor de naam Vockestaert voor de nieuwe polder had te maken met de centrale ligging van de buurtschap binnen het gebied, alsook met het historisch karakter van de naam. De naam Vockestaert kan volgens de polderinventaris verwijzen naar het Middelnederlandse woord 'focke'. Dit zou klein zeil of voorzeil betekenen. De toevoeging "staert" zou kunnen duiden op een klein onderdeel van de "focke". Dat de naam Vockestaert aan een term uit de scheepvaart is ontleend, lijkt volgens de auteur van de inventaris niet ver gezocht. In de buurt-

schap was namelijk een windas gelegen, die het scheepvaartverkeer via de Lage Abtwoudsche Polder van en naar Delft mogelijk maakte. De windas bestond volgens de voormalige secretarispenningsmeester van de Holierhoekse- en Zouteveense Polder, A. Knottenbelt, al aan het eind van de zestiende-, begin zeventiende eeuw. In een document dat hij rond 1600 dateert, verkreeg de Holierhoekse- en Zouteveense Polder van de Lage Abtwoudsche Polder het recht om gebruik te maken van de windas. Het zou hier gaan om de opschriftstelling van een bestaand recht. De verwijzing naar een zeil klopt echter niet. De schuitjes die voor het vervoer in de polder werden gebruikt, werden gewoonlijk met een vaarboom of -stok voortbewogen. Er werd beslist niet gezeild in de polder. Bovendien was de naam Vockestaert al ver voor de komst van de windas bekend, dus moet er een andere verklaring zijn. Volgens Van Dale betekent 'staart' onder eind, het achterste gedeelte van iets. De buurtschap Vockestaert

is het zuidelijkste stuk van het ambacht Hof van Delft (zie het kaartje van J.F. Niermeyer, volgende pagina). Het achterste stuk van Hof van Delft, de staart, lag nabij de Harreweg richting Kethel. De naam Vocke (verwant met Folkert) is een Friese eigennaam. Vocke komt van het Ingveoonse (Germaanse) woord 'volk'. Je zou kunnen zeggen: Het volk in de staart van Hof van Delft. Maar mogelijk moeten we eerder aan een persoon Vocke denken. Er zijn meer Friese naamtoponiemen in deze regio, zoals Popta, verbonden met wold of woud (later verbasterd tot Papsou) en de Floertgens cade, waarmee in de Middeleeuwen de Mandjeskade werd aangeduid. De streek kent ook verschillende Friese namen voor waterwegen, zoals de Zweth en de Keen. In de twaalfde eeuw waren Friese werklieden betrokken bij de ontginning van dit gebied. Uit de Tiende Penning van 1561, een belasting op de inkomsten uit onroerende goederen, blijkt dat in die tijd tenminste twee bewoners van Vockestaert een Friese naam droegen, namelijk Cornelis Voppez. en Vries IJsbrantsz.

In Vockestaert stonden in 1561 en in 1712 zes

*Kaartje van J.F Niermeyer met de ambachten rond Delft, ca. 1400.
De pijl geeft de ligging van Vockestaert aan.*

woningen. Gezamenlijk gebruikten de bewoners van de buurtschap in 1561 ruim 82 morgen, dat is ca. 75 ha. (1 Delflandse morgen is 8516 m², ca. 4/5 ha; 1 morgen is 6 hond.) Hier van was toen maar 13 morgen in eigen bezit. De rest werd gepacht van poorters uit Delft, Schiedam, Rotterdam en van het Oude Gasthuis en het St. Agathaklooster in Delft. Vries IJsbrantsz. pachtte eenderde morgen land en leefde "van de aelmisse" (steun van de kerk).

3. Aagtenrecht

Uit de Tiende Penning van Woudharnasch van 1561 blijkt dat het St. Agathaklooster in Delft (nu Prinsenhof) zo'n 68 morgen land in de Woudse Polder bezat. Opvallend veel grond van deze instelling lag in het westen van deze polder, namelijk een aaneengesloten blok van 48 morgen, waarvan 3 morgen en 3 hond akkerland en de rest weiland. In 1561 was Cornelis Cornelisz., die onder ande-

re optrad als kerkmeester van 't Woudt, de pachter. Van andere geestelijke instellingen huurde hij in deze polder nog 11 morgen en 4 hond en elders onder De Lier nog 3 morgen. Zelf bezat hij ruim 11 morgen in de Woudse Polder. In totaal gebruikte hij hier dus ruim 73 morgen land (zo'n 57 ha), waarmee hij tot de grootste grondgebruikers in de regio behoorde. Hij was eigenaar van de boerderij die op de

Fragment van kaart van Kruikius, 1712.

Fragment van Kruikius, 1712, met westelijk deel van Woudse Polder. De pijl wijst naar de boerderij van Cornelis Cornelisz.

bewoners. In fasen verkreeg het St. Agathaklooster vanaf 1431 in het westelijk deel van de Woudse Polder steeds meer land in bezit. Zo'n geestelijke instelling voerde over het algemeen een strak economisch beleid ten aanzien van het beheer van haar bezittingen. Een voorbeeld hiervan dateert van 1 maart 1504.

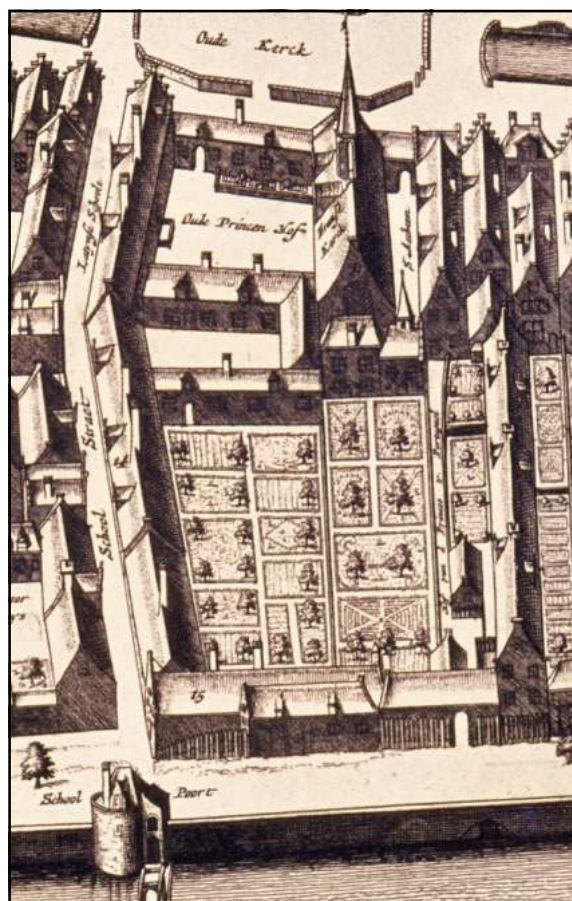
Jan Pietersz. was de voorganger van Cornelis Cornelisz. op de boerderij in de Woudse Polder. Zijn woning werd getaxeerd op ruim 270 pond Hollands. Jan Pietersz. bleek een huurschuld van 200 pond Hollands bij het St. Agathaklooster te hebben en ruim 70 pond Hollands bij het Delftse St. Annaklooster. Door de verkoop van de boerderij aan het St. Agathaklooster kon hij zijn schulden aan beide kloosters afbetalen.

Op een kaart uit circa 1550 van Coenraet Oelensz. staat zijn woning afgebeeld. In die tijd was de boerderij nog van het St. Agathaklooster, want er wordt bij vermeld: 'hoert Sint Aechten tot Delft'.

plaats stond van de huidige woning van de familie Den Hoed, Woudseweg 180, enkele kavels ten oosten van het kerkdorp 't Woudt.

Het blok van 48 morgen van het St. Agathaklooster wordt in diverse bronnen, waaronder de Tiende Penning, als een aparte eenheid aangeduid, namelijk 'Sinte Aechten Recht'. Het St. Agathaklooster had hier blijkbaar ook juridische rechten. Deze situatie is te vergelijken met St. Maartensrecht in Schipluiden, dat voor de rechtspraak onder het Domkapittel St. Maarten van Utrecht viel. Een ander voorbeeld is Abtsrecht in Abtswoude, dat bezit was van de abdij van Egmond.

Het St. Agathaklooster was een van de grootste grondgebruikers in Delfland. Het was ook een voornaam klooster, met zusters die gewoonlijk uit welgestelde kringen afkomstig waren. Bij hun intrede stonden ze hun bezit (veelal grond) af voor het onderhoud van het klooster en de

Fragment Kaart Figuratief van Delft met het voormalige St. Agathaklooster (1675-1678).

ende staet buiten' (met dit laatste wordt bedoeld buiten de Hoflanden van Delft, die zich uitstrekten tot in de Woudse Polder). Het is niet duidelijk of het klooster zelf omstreeks het midden van de zestiende eeuw verantwoordelijk was voor de stenen nieuwbouw van de boerderij of de nieuwe eigenaar Cornelis Cornelisz. Het was ongebruikelijk dat kloosters zelf boerderijen in bezit hielden, omdat het onderhoud een constante zorg en grote kostenpost was. Dit

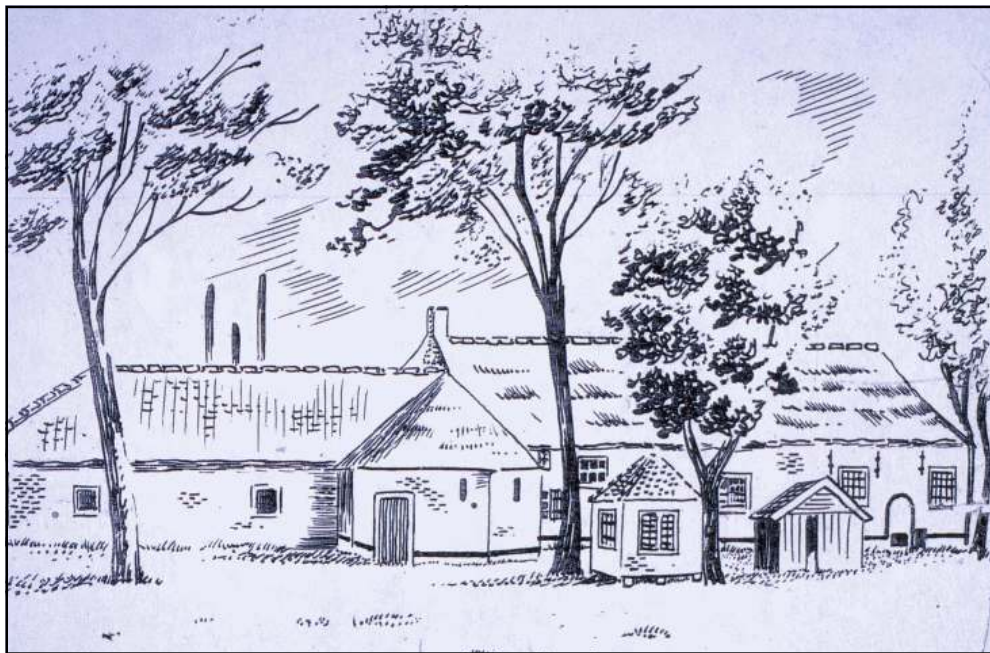
gold niet voor het bezit van landerijen.

De sleutelstukken met een laatgotisch peerkraalprofiel in de huidige opkamer van de boerderij bevestigen dat er omstreeks het midden van de zestiende eeuw nieuwbouw werd gepleegd. Ook de oudste stenen van de boerderij dateren uit die periode.

In het begin van de Tachtigjarige Oorlog (kort na 1572) vervielen de landerijen van vrijwel

alle geestelijke instellingen aan de Staten van Holland en verdwenen de kloosters. Om de oorlog tegen de Spanjaarden te bekostigen verkocht de gewestelijke overheid al snel de kloostergoederen aan particulieren. De aanduiding 'St. Aachtenrecht' raakt in de vergetelheid en verdwijnt definitief in het begin van de zeventiende eeuw.

Er is slechts één boerderij in de regio, namelijk Woudseweg 180, die in aanmerking komt voor deze bijzondere naam. De huidige naam 'Huize 't Woud' is verwarrend, omdat de woning niet in het kerkdorp zelf staat. Om fouten te voorkomen is het gebruik van een moderne schrijfwijze ('Aagtenrecht') verantwoord.

Tekening van de voorgevel van de boerderij Woudseweg 180, gezien vanuit het oosten, ca. 1905.

Huizen van de postbode

J.W. Moerman

De kunstenaar Antoon Derkzen van Angeren heeft verschillende etsen gemaakt van de 'Huizen van de postbode'. Een klein onderzoek maakte duidelijk dat deze woningen in Hof van Delft bereikbaar waren via de Krabbelaan. Deze laan liep met diverse knikken van de Kogelgieterij naar de Schoolpoort en is door de uitbreiding van Hof van Delft in fasen vervallen. Nu liggen hier de Verlengde Singelstraat, de Singelstraat, de St. Olofsstraat en de St. Olofslaan. Derkzen van Angeren heeft van 1904 tot 1907 met zijn vrouw Marie de Roo in een landelijk tuinhuis aan de Laan van Overvest gewoond. Hier werden hun zoon Karel en dochter Nelly geboren. Vanuit zijn atelier had de kunstenaar aan de oostzijde zicht op de kerktorens van Delft en aan de westzijde op de Voordijks-hoornse Polder. Op de grens van de nieuwbouw van Hof van Delft en het weidegebied bevonden zich verschillende warmoeziersbedrijven met platglas, schuurtjes en stalletjes.

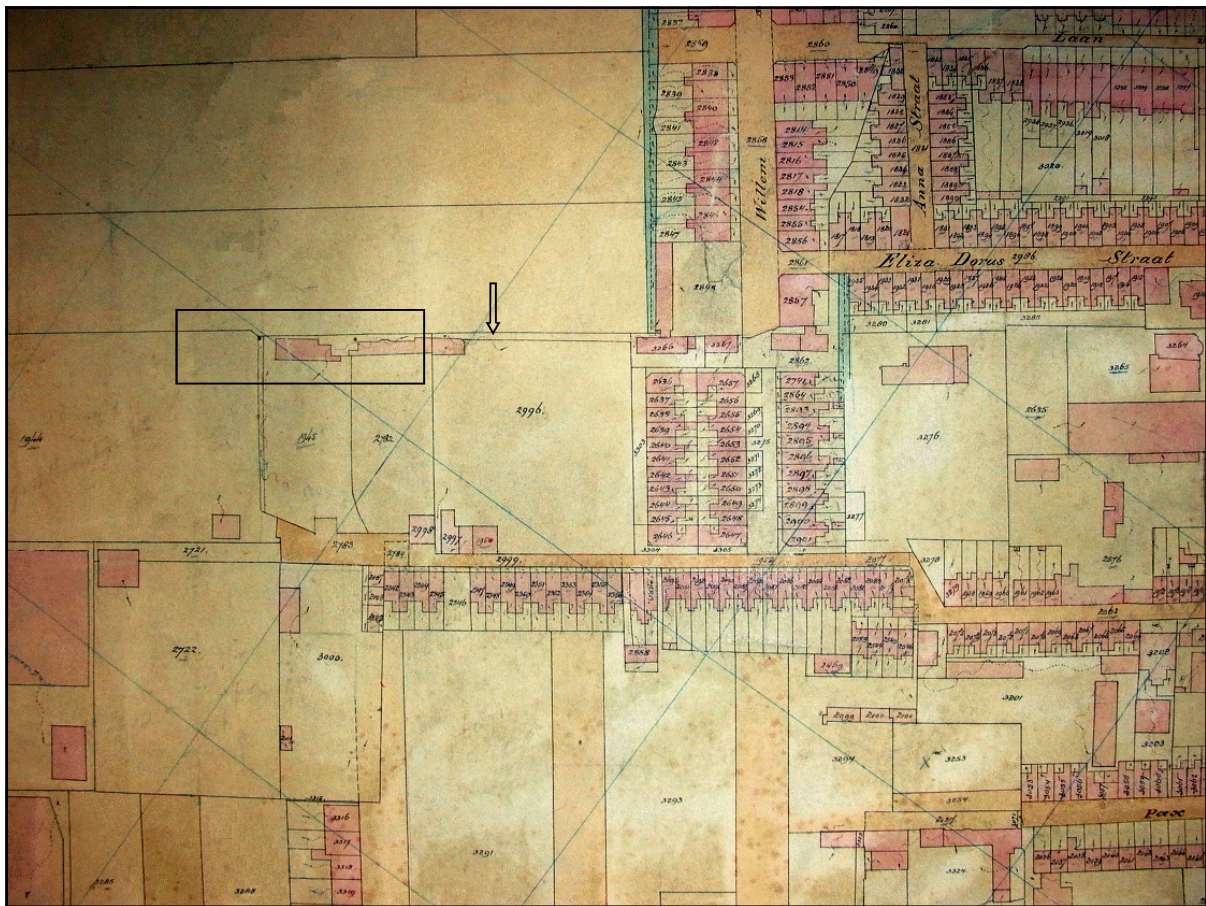
Ook de 'Huizen van de postbode' hebben een agrarische functie gehad. Deze pandjes, die zich over drie kadasternummers uitstrekten, stonden langs een sloot. Kijkend vanaf de bebouwing van Hof van Delft zag je deze woningen nog

redelijk vrij in het open gebied liggen. Links ervan (aan de oostzijde) zijn het nog bestaande poortgebouw en de loodsen van de Kogelgieterij langs de Buitenwatersloot te onderscheiden. Rechts van de 'Huizen van de postbode' is nog net de windwatermolen van de Voordijks-hoornse Polder te zien. Een tekening uit 1905 van Elisabeth Cornelia Coster (1879-1955), die later huwde met de Delftse literator Dirk Coster, toont de huizen in de werkelijke situatie. Zij tekent rechts van het poortgebouw van de Kogelgieterij ook nog de paltromolen 'de Gekroonde Zalm'. Deze molen stond aan de Karthuizerwetering, achter de latere 'Witte Huizen' (nu het sportbedrijf van De Jong). De etsen van Derkzen van Angeren tonen de situatie steeds in spiegelbeeld. De tekening van Elisabeth Coster is verder vrijwel identiek aan de etsen. Ook het standpunt klopt. Het is bekend dat zij les heeft gehad van Derkzen van Angeren. De kunstenaars kenden dus het werk van elkaar.

De 'Huizen van de postbode' zijn terug te vinden op oude kadasterkaarten van het gebied ten westen van de stad Delft. Niet bekend is waarom ze de toevoeging 'postbode' hebben gekre-

Huizen van de postbode, tekening van E.C. Coster, 1905. Foto G.A. Delft.

Kadasterkaart met een deel van Hof van Delft ten westen van de stad Delft, eind 19e eeuw. In de rechthoek de 'Huizen van de postbode'. De pijl verwijst naar de Krabbelaan. Foto Hans Koot.

gen. Uit het kadaster blijkt dat de huizen in de periode dat ze zijn afgebeeld, ca. 1905, in bezit waren van Hendrik Johannes Hoogeveen, een Delftse oliefabrikant, die later naar Utrecht is verhuisd. Als mede-eigenaar wordt Catharina Maria Doos, weduwe van Gradus Abrahamsz. Hoogeveen, genoemd. Hendrik Hoogeveen bezat een groot aantal percelen en opstallen direct buiten de bebouwing van Hof van Delft. Ook in die tijd was het gebruikelijk dat vermogende burgers grond en opstallen opkochten in gebieden waar stadsuitbreidingen werden verwacht. Derkzen van Angeren wist dat het vrije zicht op de 'Huizen van de postbode' plaats moest maken voor woningbouw. Hij moet geraakt geweest zijn door het beeld van de oude karakteristieke pandjes. Daarnaast gebruikte hij dit landelijke gezicht om diverse etstechnieken uit te proberen.

Het kadaster omschrijft de 'Huizen van de postbode' in 1900 als volgt: 'huis, stal, karnmolen, bergplaats en werf'. Bij de omschrijving is toegevoegd het woord 'afbraak'. De woningen werden kort na 1905 gesloopt. In 1890 kwam de naam Krabbelaan nog voor in het Adresboek

van Delft, Hof van Delft en Vrijenban. Een belangrijk deel van de weg was in dat jaar nog intact. De adreslijst vermeldt zo'n dertig huizen en bewoners. Het laagste, toen nog bestaande huisnummer, was Krabbelaan 65 - hier woonde stoomkleermaker J.P. van Zon - het hoogste nummer (156) was van timmerman H. Beijen. In 1890 waren hoofdzakelijk middenstanders aan de Krabbelaan gevestigd, waaronder warmoeziers, timmerlieden, smeden, blekers, winkeliers, een kuiper, een kleermaker, een koper-slager, een vleeshouwer, een bloemist en een geweermaker. Daarnaast woonden hier een gemeentebode, een veldwachter, de bode van Delfland en een besteller. De laatste woonde niet in de 'Huizen van de postbode', maar dicht bij de nieuwbouw van Hof van Delft.

Het nummer van de panden van de postbode wordt nergens genoemd, waardoor ook de bewoners onbekend zijn. In de Stratenlijst van Hof van Delft van 1899 wordt de Krabbelaan voor het eerst niet meer vermeld. Het is onduidelijk onder welk adres de overgebleven woningen van de Krabbelaan in dat jaar zijn te vinden. Het Archief van de gemeente Hof van

*'Huizen van de postbode', ets van Antoon Derkzen van Angeren, ca. 1905.
Collectie Museum Het Tramstation.*

Delft bevat nauwelijks gegevens over de uitbreiding van de bebouwing ten westen van Delft. Op 1 januari 1921 is het stedelijke gebied van de gemeente Hof van Delft naar de stad Delft overgegaan.

Voor de geschiedschrijving van dit deel van de Voordijkshoornse Polder, die zich oorspronkelijk uitstreckte van de Dijkshoornseweg tot de stadsgracht van Delft, is nader onderzoek wenselijk. We sluiten niet uit dat de Krabbelaan een oude herkomst heeft. Het middeleeuwse goed Coudenhove, dat nabij de latere windwatermolen van de Voordijkshoornse Polder heeft gelegen, moet in ieder geval een ontsluiting naar Delft hebben gehad. In de periode 1671-1739 bevond zich hier de buitenplaats van Juliaen van Groenewegen, die eveneens via de Krabbelaan met de stad was verbonden.

*'Huizen van de postbode' in de Voordijkshoornse Polder.
Op de achtergrond de bomen langs de Dijkshoornseweg.
Ets van Antoon Derkzen van Angeren, ca. 1905. Particuliere collectie.*

Notariële gegevens betreffende Schipluiden, 't Woudt en Den Hoorn in het archief van De Lier

K.F. van Dijk

Archieven van notarissen bevatten vaak informatie over personen uit de wijde omgeving. Daar zijn enkele redenen voor te geven. Veel personen hielden er niet van om hun testament bij de notaris in het eigen dorp vast te laten leggen. Ze gingen liever naar een naburig dorp of nog liever naar een naburige stad waar ze relatief onbekend waren. Zo bevatten notariële protocollen van Delft talloze akten van personen afkomstig van het platteland van Delfland. Een andere reden is dat familieleden die in testamenten en boedelscheidingen worden genoemd, verspreid over de omgeving woonden.

In De Lier zijn de protocollen van slechts twee notarissen bewaard gebleven en ze bestrijken de periode 1660-1690. Verreweg de meeste akten betreffen Lierse aangelegenheden, maar met name de tweede notaris, Jan Benier, tevens secretaris van De Lier, had ook veel klanten in Maasland, Maassluis en Vlaardingen. Vermoedelijk woonde hij zelf in Maassluis. Enkele tientallen akten waarin personen uit Schipluiden, 't Woudt en Den Hoorn voorkomen, volgen hieronder. Ook is een aantal akten uit de transportregisters van De Lier toegevoegd. Sommige akten zijn gegroepeerd rond een bepaald onderwerp, waarna een commentaar volgt, aangevuld met gegevens uit andere bronnen.

Not. archief De Lier, inv. nr 5310. 5 oktober 1661.

Lieven Cornelisz en Yeff Gerritsz, kooplieden uit Friesland en Ary Gorisz Rodenburg dragen over aan Dirck Jansz van der Burch de boelceel die zij hebben verkregen bij publieke verkoping van hun koeien ter somma van f 1.240. Koopprijs f 1.162.

Not. archief De Lier, inv. nr 5310. 23 oktober 1661.

Yeff Gerritsz, koopman uit Friesland en Ary Gorisz Rodenburg in De Lier dragen over aan Maerten Cornelisz van 't Wout aan de Gaag een boelceel die zij hebben verkregen bij openbare verkoping van hun Friese koeien, groot f 1.049; koopprijs f 979.

Not. archief De Lier, inv. nr. 5310. 5 november 1661.

Lyeven Cornelisz, koopman uit Friesland en Ary Gorisz Rodenburg dragen over aan Jan Cornelisz Bijl, timmerman te Schipluiden, de boelceel die zij hebben verkregen bij openbare verkoping van hun koeien, groot f 1.417; koopprijs f 1.327.

Not. archief De Lier, inv. nr 5310, 3 december 1661.

Bovengenoemde kooplieden dragen over aan Jan Cornelisz Bijl een boelceel van f 801; koopprijs f 750.

Not. archief De Lier, inv. nr 5310. 14 juli 1664.

Tomas Jansz van Spijck, koopman uit Groningen, transporteert aan Jan Cornelisz van der Bye te Schipluiden de boelceel van de verkochte lammeren groot f 139. Koopprijs f 128.

Not. archief De Lier, inv. nr 5306. 8.11.1662.

Symen Ariensz Kit op de Noorthoorn verklaart op verzoek van Ary Dircksz de Zeeuw, koopman te Maasland, dat zij beiden zijn geweest op de Sint Maartensmarkt te Schoorl, waar De Zeeuw met Cornelis Pietersz Koedijk een koe heeft geruild voor een vaarkoe, die echter drachtig bleek te zijn.

I. Uit bovenstaande akten blijkt dat kooplieden uit Friesland en Groningen naar Holland kwamen om koeien en lammeren te verkopen. De waarde van een koe was destijds circa f 50. De opbrengst van genoemde vier partijen koeien bedroeg f 4.500. Uitgaande van de genoemde f 50 is Lieven Cornelisz met 100 koeien uit Friesland gekomen, en mogelijk heeft hij ook in omliggende plaatsen nog koeien verkocht. Hij toucheerde de opbrengst niet meteen van de kopers, maar verkocht de vorderingen voor circa 7% minder aan plaatselijke 'bankiers'. Opmerkelijk is dat Lieven Cornelisz samenwerkte met een Lierenaar, Ary Gorisz Rodenburg, die alleen in hetzelfde jaar 1661 in de Lierse archieven voorkomt. Zijn (vermoedelijke) vader Goris Arentsz Rodenburg woonde wel lange tijd in De Lier, nl. van 1644-1683.

We kennen vele van dergelijke verkopeningen door kooplieden uit Friesland, eveneens in samenwerking met een lokale contactman, ook uit het notarieel archief van Overschie. Uit archieven is bekend dat in het voorjaar koeien uit Sleeswijk-Holstein en Jutland werden aangevoerd.

De laatste van deze serie aktes toont aan dat veehouders niet alleen afwachtten totdat een koeienkoopman langs kwam, maar ook zelf het initiatief namen om elders koeien te kopen. Symen Ariensz Kit (van de Kitswoning?) op de Noordhoorn ging met (vee)koopman Ary Dircksz de Zeeuw naar de Sint Maartensmarkt in Schoorl. Een grote transactie is het niet geworden: de akte spreekt over een ruil van koeien.

Not. archief De Lier, inv. nr 5306. 13 februari 1663.

*Ary Leendertsz Tetteroey en Aeltje Gerrits van Biemont, wonende te Schipluiden aan de **Oostbuurtseheul** in de parochie van De Lier, verklaren op verzoek van Gerrit Senten van Duyn, bouwman onder Dorpambacht in de parochie van De Lier, dat op 31 januari bij hen aan huis zijn gekomen twee dienstmaagden van Van Duyn met 28 stukken boter in een mouw, die de volgende nacht werden opgehaald door Jan Dirksz Sonneveldt, marktschipper van De Lier op Delft en zijn knecht Leendert Lucasz Coppert.*

Not. archief De Lier, inv. nr 5306. 13 februari 1663.

*Ary Leendertsz Tetteroey en Aeltje Gerritsdr Biemont, wonende aan de **Oostbuurtsebrug** in het ambacht Schipluiden in de parochie van De Lier, verklaren op verzoek van Dirck Claessen van der Clauw, bouwman in het ambacht Dorp, dat Van der Clauw op 31 januari een mouw met 24 stukken boter heeft gebracht voor de schipper op Delft.*

Not. archief De Lier, inv. nr 5306. 10 december 1663.

*Leendert Lucasz Coppert, waard in St. Joris, verklaart op verzoek van Jan Dircksz Sonneveldt, marktschipper, dat hij als knecht heeft gevaren op de schuit van Sonneveldt en dat zij verleden jaar op de eerste reis na de vorst bij de **Oosterleeseheul** twee mouwen uit het huis van Ary Leendertsz Tetteroey hebben opgehaald. Verder verklaart hij dat zij gewoonlijk de mouwen ophalen aan het Huys van Oosterlee, maar niet ten huize van Tetteroey, maar dat het zo gelopen is, omdat er ijs lag in de sloot van het*

Huys van Oosterlee.

II. Bovenstaande akten geven een inkijkje in de wijze van het goederenvervoer vanuit De Lier. Uit de derde akte blijkt dat het Huis te Oosterlee een aanlegplaats was voor de Lierse marktschuit op Delft. Inwoners uit de Oostbuurt brachten daar hun goederen, die door de marktschuit moesten worden bezorgd. Aangezien er op 31 januari nog ijs lag in de zijssloot naar Oosterlee werden de goederen afgegeven bij Ary Leendertsz Tetteroo. Hij moet gewoond hebben onderaan de brug van de Oostbuurtseweg aan de noordoostkant van de Zijde of Zijtwende. Genoemde Gerrit Centen van Duyn of Doorduyn woonde op de in 1972 afgebrande boerderij van Noordam; Dirck Claessen van der Clauw woonde op de huidige Iepen Hof, waarop in de vorige eeuw enkele generaties Van der Wel akkerbouw bedreven.

Beide boeren hadden een 'mouw' met boter aan de schuit meegegeven. Een mouw was volgens het woordenboek van Van Dale 'een langwerpig holronde bak waarin men melk liet staan om die te ontromen'. Blijkbaar werd er ook boter in vervoerd. De ene mouw bevatte 24, de andere 28 'stukken' boter. Het gewicht of de omvang van een stuk boter vermeldt Van Dale niet; wel dat 'boter bij het stuk wordt verkocht'. Maar dat brengt geen verheldering.

Not. archief De Lier, inv. nr 5308. 22 april 1663.

*Abraham Jansz van den Bosch, timmerman als principaal en Jan Cornelisz van Heyningen, beiden te Naaldwijk en Cornelis Harmensz van den Bosch, schout te **Schipluiden** en Jacob Ysacksz van der Hout te Maasland als borgen, bekennen f 100 schuldig te zijn aan Abraham Pieter Westerlee, wonende buiten Naaldwijk.*

Not. archief De Lier, inv. nr 5311. Fol. 229. 11 oktober 1682.

*Harmen Cornelisz van den Bosch, timmerman te **Schipluiden** als principaal en Pieter Jansz Duyvesteyn, bakker in De Lier, als borg zijn f 900 schuldig aan Maritie Jacobsdr Touw, bejaarde innocent dochter, als rest van het bedrag van f 3.492 die Maritie bij vonnis van schepen van Schipluiden zijn toegewezen uit de kooppenningen, door Van den Bosch uitgelooft voor het huis en erve en de timmerwinkel van wijlen Cornelis Pietersz Touw te Schipluiden.*

Not. archief De Lier, inv. nr 5311a. Fol. 64. 15 oktober 1687.

Cornelis Cornelisz van den Bosch timmerman en zijn vrouw Neeltie Pouwelsdr van der Lely

De directe omgeving van Oosterlee in de Oostbuurt. Het huis met de dubbele trapgevel is Oosterlee. De Oostbuurtseweg loopt van links naar rechts en de Zijde van boven naar beneden. In het huis in de rechter benedenhoek woonde Ary Leendertsz Tettero of Tetteroey. Kaartboek in het Archief van het Meisjeshuis te Delft, inv. nr 728, fol. 10; 1628. De tekenaar is Joan van Beest.

in De Lier benoemen elkaar tot voogd over de minderjarige erfgenamen. De kinderen ontvangen van langstlevende bij huwelijk of mondig staat gezamenlijk f 400. Cornelis benoemt daarnaast tot voogd Jan Cornelis van den Bosch, metselaar te **Schipluiden**, zijn broer en Neeltie benoemt Willem Aryensz de Bloos tot voogd.

RA De Lier nr 6. Blz. 11, 24 mei 1697.

Cornelis van der Sleijden, notaris te Delft, als gemachtigde van Claes Janssen Hoogwecht, bejaard jongman, (procuratie gepasseerd voor notaris Phillips de Bries te Delft d.d. 5 okt. 1696) heeft bij openbare veiling te Delft verkocht en draagt nu over aan Jan Cornelissen van den Bosch, meester metselaar te **Schipluiden** en Cornelis Cornelissen van den Bosch, meester timmerman in De Lier, een woning als huis, barg, boomgaard en geboomte met de singels en de grond, groot omtrent 10 hond land, staande en gelegen aan de westzijde van de Hoogwecht. Belend oost de Hoogwecht, noord doctor Willem van Noorden, west idem en Jan Delffgaeuw en zuid Jan Delffgaeuw. Van de werf is 4 hond pachtland belast met 3,5 achtendeel tarwe, 4 negenduiten en 1,5 pond schot de morgen ten behoeve van de heer van De Lier.

De boomgaard is nog belast met 3 st., het tuintje genaamd het Ruyserssthuynge, gelegen in de hoek waar weleer het vrouwenhuys placht te staan, is belast met 1 st. per jaar. De kopers of pachters van de woning en de boomgaard hebben het recht te varen door de schuitsloot lopende voorbij het land, nu mede opgedragen aan dr Willem van Noorden, aan de noordzijde van dit getransporteerde gelegen. Koopsom 604 gld contant en met een kustingbrief van 600 gulden; totaal 1200 gld.

RA De Lier, nr 6. Fol. 229, 4 juni 1708.

Jan Cornelisse van den Bosch, meester metselaar te **Schipluiden** en Cornelis van den Bosch, meester timmerman alhier, dragen over aan Cornelis Jacobsz van der Eyck alhier een woning of huis met de schuren, boomgaard en geboomte en de singels staande aan de westzijde van de Hoogwecht. Belend oost de Hoogwecht, noord Jacob van Noorden, raad en vroedschap van Delft, west dezelfde en Jan Delffgaeuw en zuid Jan Delffgaeuw. De grond waarop de gebouwen staan is vier hond pachtland, belast met 3,5 achtendeel tarwe 4 negenduiten en 1,5 pond schot per morgen. De boomgaard is nog belast met 3 st. Het tuintje ge-

naamd het Ruyserstuintje, gelegen in de hoek waar weleer het **Vrouwenhuys** placht te staan, is belast met 1 st. Koper of zijn huurder mag varen door de schuitsloot, lopende voorbij het land van de heer Van Noorden, dat aan de noordzijde van het getransporteerde ligt. Voorgaande brief 24 mei 1697. Koopsom 400 gld contant en een kustingbrief van 600 gld.

RA De Lier nr 8. Fol. 98r, 29 april 1733.

Abraham Doorne van Swieten, notaris te **Schipluiden** en Cornelis van den Bos, daartoe gemachtigd bij procuratie verleden 7-1-1733 voor schepenen door Aafje Claesdr van Buuren, weduwe van Cornelis Jacobsz van Eyk en moeder en voogdesse van haar kinderen bij Van Eyk, dragen over aan Pieter de Jong een schone, ruime en weldoortimmerde huismanswoning, bestaande uit zomerhuis, schuur, boomgaard met circa 10 h. land, incl. de singels in de Hoefpolder aan de westzijde van de Hoogweg. Belend oost de Hoogweg, west en noord de koper met nog 1 m. 4 h land zuidwaarts van de woning, west de rijweg, strekkende westwaarts tot een partij land toebehorende Cornelis Gerrits van Dijk, genaamd de 20 hond. Het geheel belast met 2 zakken 2 achtendeel 1,5 vierling tarwe en 13 st. 12 pond schot of hofhuur, en de boomgaard en het tuintje tezamen met 4 st. voorgaande overdracht 4-6-1708 en 11-12-1717.

Koopprijs 1652 gld.

Kapitalisatie:

Koopprijs gulden

Tarwepacht

Hofhuur

4 st rente

Totaal

III. In 1697 kochten de gebroeders Jan Cornelisz van den Bosch, meester metselaar te Schipluiden en Cornelis Cornelisz van den Bosch, meestertimmerman in (de huidige Timmerwerf) in De Lier een woning van Claes Jansz Hoogwecht aan de Hoogweg in De Lier. De familie Hoogwecht heeft ruim een eeuw lang de woning bezeten en heeft haar achternaam ontleend aan de Hoogweg.

In 1708 verkochten zij de woning weer aan Cornelis Jacobsz van der Eyk, bouwman. Als diens weduwe de woning in 1733 verkoopt aan Pieter de Jong, wordt er gesproken van een schone, ruime en weldoortimmerde huismanswoning. Het is aantrekkelijk te veronderstellen, dat de gebroeders Van den Bos met hun vak-kennis gezamenlijk een nieuwe woning hebben gebouwd tijdens de negen jaar dat zij hem in

hun bezit hadden. Hij staat er na 300 jaar nog steeds, zij het dat in 1971 een jaar of 25 geleden een nieuwe buitenmuur tegenaan is gezet. De buitentzijde is dus niet origineel.

Een aardig detail is, dat in de akte van 1708 wordt gesproken over een 'vrouwenhuys', dat is een soort wegkapelletje. Dat het er honderd jaar na de Reformatie nog stond of tot voor kort had gestaan, is niet vreemd als we weten dat de vermogende familie Hoogwecht zeer katholiek was en misschien wel de spil vormde van de kleine katholieke gemeenschap in De Lier. De notulen van de gereformeerde kerkenraad uit de eerste helft van de zeventiende eeuw maken melding van een misviëring op de boerderij, waartegen de baljuw weigerde op te treden!

Genoemde Cornelis Cornelisz van den Bosch kocht in 1685 de timmermanszaak van Pieter Pietersz Tou in De Lier. Harmen Cornelisz van den Bosch kocht in 1682 de timmermanszaak van de erfgename van Cornelisz Pietersz Tou in Schipluiden. Mogelijk waren dus zowel de verkopers Tou als de kopers Van den Bosch broers. Bovendien hebben de gebroeders Van den Bosch nog een broer Jan die metselaar in Schipluiden is.

Not. archief De Lier, inv. nr 5304. 18 oktober 1661.

Heyndrick Claesen Langelaen, schoenmaker op 't Woudt en Geertje Cornelisdr benoemen elkaar tot erfgenaam. De langstlevende moet aan de kinderen f 25 uitkeren.

Not. archief De Lier, inv. nr 5304. 29 november 1661.

Jan Crijnen Verhoorn op 't Woudt en Trijntje Cornelisdr Noordermeer benoemen elkaar tot erfgenaam. De langstlevende moet f 10 uitkeren aan elk van de kinderen.

IV. Is de achternaam Verhoorn misschien een verkorting van 'van de Hoorn', zoals ook de naam Dijkxhoorn uit een van de volgende akten in Den Hoorn moet zijn ontstaan? In de Lierse akten komt verschillende malen de achternaam 'Suythoorn' voor, de tegenhanger van de 'Noorthoorn'.

Not. archief De Lier, inv. nr 5304. 29 november 1661.

Crijn Jansz Verhoorn op 't Woudt benoemt tot erfgenaam zijn zoon Jan Crijne Verhoorn op 't Woudt.

Not. archief De Lier, inv. nr 5304. 29 november

1661.

Jan Cornelisz van Dijck op **'t Woudt** en Geertje Cornelisdr Noordermeer benoemen elkaar tot erfgenaam. De langstlevende moet f 10 uitkeren aan elk van de kinderen.

Not. archief De Lier, inv. nr 5304. 23 december 1665.

Jacob Arentsz Dijcxhoorn en Jaepje Leendertsdr van der Burch in **'t Woudt** annuleren het contract van huwelijks voorwaarden dat zij op 26 sept. 1657 hebben gemaakt voor notaris Nicolaes Vrijenburgh te Delft en het testament van 9 februari 1659 voor notaris Hendrik de Man te Vlaardingen. Zij benoemen elkaar tot erfgenaam. De langstlevende moet na overlijden van de eerststervende f 3.000 uitkeren aan de gezamenlijke kinderen. Tot voogden worden benoemd Cornelis en Ary Arentsz Dijcxhoorn, zijn broers en Franck Reyersz van Adrichem en Ary Jansz Overgaauw, haar halfbroer en zwager.

Not. archief De Lier, inv. nr 5307. 5 oktober 1660.

Joost Ariensz Overbeeck in Den Haag machtigt Barent Joppen aen Swet, wonende te **Hof van Delft** in de parochie van 't Woudt, zijn neef, om de voogdijschap te aanvaarden die behoort bij de nalatenschap van Cornelis Claesz van Rijswijk, man van Belitje Jacobs Rodenburg, zijn zwager, volgens diens testament van 29-9-1660 verleden voor notaris Willem van der Rijs, samen met Pieter Jansz Post in de parochie van 't Woudt in het Hof van Delft, oom van Cornelis Claesz van Rijswijk.

Not. archief De Lier, inv. nr 5304. 5 december 1662.

Leendert Cornelisz van der Meer, jonge man onder **Dorpambacht** onder de parochie van Schipluiden benoemt tot zijn erfgenaam zijn vader Cornelis Symonsz van der Meer.

Not. archief De Lier, inv. nr 5304. 31 mei 1664. Pieter Jacobsz van der Arent, schoenmaker en Maria Adriaensdr Swaervelt te **Schipluiden** benoemen elkaar tot erfgenaam.

Not. archief De Lier, inv. nr 5306. 20 januari 1666.

Adriaen Yllisz de Bruyn, president schepen, Willem Jansz van Dijck, schepen en Jan Dircksz Sonneveldt, gewezen schepen, verklaren op verzoek van Leendert Dircksz van Wijck, mede gewezen schepen en nu bakker in Poeldijk, dat zij met Van Wijck als schepen hebben dienst

gedaan en dat Van Wijck is gedagvaard voor het gerecht door Ary Cornelisz van Schie, bakker te **Schipluiden** wegens betaling van f 100, die Van Schie meende te goed te hebben van Van Wijcks 'voorsaet' Aerent Jacobsz van der Arent, wiens weduwe met Van Wijck is getrouwd.

Not. archief De Lier, inv. nr 5306. 25 januari 1666.

Leendert Pietersz Maereleveld, jonge man (21), wonende op Maassluis, verklaart op verzoek van Leendert Dircksz van Wijck, bakker in Poeldijk, man van Maertje Pietersdr, weduwe van Aerent Jacobsz van der Arent, voorheen bakker in De Lier, dat hij in 1661 heeft leren bakken bij Van der Arent, die vaak naar **Schipluiden** ging om Ary Cornelisz van Schie te leren bakken.

Not. archief De Lier, inv. nr 5308. 23 oktober 1661.

Cornelis Dammisz van Oosterlee van **Sint Maartensrecht** onder de parochie van Schipluiden bekent f 280 schuldig te zijn aan Maertje Willemsz van Sant, weduwe van Pieter Pietersz Verhouck wegens geleend geld.

Not. archief De Lier, inv. nr 5311. Fol. 16. 11 april 1681.

Ary Dijckxhoorn, broer van wijlen Cornelis Dijckxhoorn, verklaart op verzoek van de crediteuren van wijlen Cornelis Pietersz Touw, timmerman te **Schipluiden** en overleden in De Lier, dat Cornelis Dijckxhoorn niet akkoord ging met de regeling van de crediteuren. Hij is nog onlangs met Arent Dijckxhoorn, bejaarde zoon en erfgenaam van Cornelis, bij de secretaris van Schipluiden geweest, die de vordering van Cornelis in handen heeft.

Not. archief De Lier, inv. nr 5311. Fol. 27. 27 november 1681.

Geertie Pietersdr, hv Ary Claesz Vockestaert, vroedvrouw te **Schipluiden**, herroept haar 'injurieuze' woorden die zij heeft gesproken ten nadele van Grietie Damen, dienstmaagd bij Rochus Willemsz te Schipluiden.

Not. archief De Lier, inv. nr 5311. Fol. 28. 27 november 1681.

Willem Willemsz Proot, marktschipper en Willem Cornelis van der Poort, jonge man., zijn knecht te **Schipluiden**, leggen op verzoek van Jan Ewoutsz van Loghem te Naaldwijk als vader van Cornelis Jansz van Loghem een verklaring af.

Not. archief De Lier, inv. nr 5311. Fol. 125. 7 januari 1684.

*Jan Ariensz Delffgaauw, jongeman te **Schipluiden**, bruidegom en Aaltie Jansdr Uytten Broeck, weduwe van Pieter Jansz Overschie in De Lier, bruid, sluiten een contract van huwelijkse voorwaarden. Uitkoop is gedaan door de bruid van haar voorkind op 17 sept. 1683; inventaris van haar goederen op 15 juni 1683.*

Not. archief De Lier, inv. nr 5311. Fol. 233. 29 juni 1683.

*Philips Tewisz van der Boom, schipper te Vlaardingen, verklaart in mei 1682 uit de fideicommisare erfenis die Maritie Willemsdr van der Boom heeft gekregen van Neeltie Willemsdr van der Boom, haar zuster die in De Lier is overleden, f 1.776 te hebben ontvangen. De rente van f 76 is hij schuldig aan Maartie Willemsdr of de diaconie van **Schipluiden**, die haar onderhoudt.*

Not. archief De Lier, inv. nr 5311. Fol. 237. 18 augustus 1683.

*Harmen Cornelisz van den Bosch, timmerman en molenmaker te **Schipluiden**, bekend f 2.000 schuldig te zijn aan Pieter Jansz Duyvesteyn, zetter in De Lier, wegens geleend geld.*

RA De Lier, nr 5. Fol. 34r. 6 juni 1685.

*Comparereren Trintie Cornelis Poot, weduwe van Philips Tewisse Verboom, schipper te Vlaardingen, geassisteerd door Isaac van den Bosch uit Maasland. Verboom is voogd geweest van de erfgenamen van Neeltie Willems van der Boom (overleden in De Lier) en mede-executeur van haar testament. In mei 1682 had hij 1700 gld uit de fidei-commissaire erfenis die Maartie Willems van der Boom te Schipluiden uit de boedel opgekomen was, onder zich geslagen. Op 29 juni 1683 had hij voor notaris Jan Benier in De Lier een obligatie onder willige condemnatie gepasseerd, met belofte tot betaling van rente aan Maartie Willems of de diaconie te **Schipluiden**, die haar onderhield, welke obligatie is verzekerd op de boedel van Philips Tewisse Verboom.*

Zij verbindt nu tot meerder zekerheid de helft van een hypotheekbrief van 3.000 gld, die voor schepenen van Vlaardingen ten behoeve van haar man en Isaac van den Bosch is gepasseerd d.d. 15 november 1683 door Dammis Dirkse Cleywerff.

RA De Lier, inv. nr 5. Fol. 104v. 19 mei 1690.
Teunis Adamse van Dijck draagt over aan Jan

*Maartens van 't Woudt in het ambacht van 't **Woudt-Harnas** aan de Swet een huizing, barg en geboomte met een boomgaard waarop het huis staat, groot 4 hond, genaamd de Swarte Poort. Belend vanouds oost Jacob Pieters Versijde, nu Cornelis Jooste Oosterlee met een buitenwei, zuid de Lierheereweght, west de Roopoort of de erfgenamen van juffrouw Elisabeth Jan van der Chijs en noord de Leewatering. Voorgaande overdracht 18.5.1650. Betaald met het overnemen van een hypotheekbrief van 1.000 gld ten behoeve van Jan Cornelisse Bladergroen te Delft en met 600 gld constant.*

RA De Lier, nr 6, blz. 1r. 10 januari 1697.

Op huyden den 10en january 1697 is mij substituit-secretaris van De Lier door handen van den heer en meester Franco van Blijswijck, ontfanger tot Delft, overgelevert het extract autenticq met speciael versoeck omme hetselve ten protocolle te registreren, gelijk hiernaevolgt.

RA De Lier, nr 6, blz. 1r, 6 augustus 1696.

*Voor notaris Wijbrandt van der Kost te Delft verschijnen Margreta van Bleyswijck, weduwe van **Johannis Cogh, predikant op't Wout**; Hubertus Sagijs, baljuw en secretaris van Roon, wonende aldaar, en zijn vrouw Anna Cogh; Petronella, Sara en Machlina Cogh, meerderjarige dochters, allen wonende te Delft, behalve Sagijs en zijn vrouw, allen mede namens hun zoon, broer en zwager die voor de Oost-Indische Compagnie uitlandig is.*

Zij verklaren zich heden borg gesteld te hebben ten behoeve van Frederick Adriaen baron van Reede, vrijheer van Renswoude etc., getrouwd met Maria Duyst van Voorhout en van Maria Fagel, douariere van Francois Doublet, heer van Groenevelt en drossaard van Gorcum, als heer en vrouwe van Mijnsheerenland van Moerkercken en van de regenten of het gerecht van dat ambacht voor hun zoon, broer en zwager Evert Cogh, thans aangesteld tot secretaris van Mijnsheerenland van Moerkercken. Zij verbinden hiertoe hun bezittingen, waaronder die in De Lier, te weten circa 12 morgen 464 roe land, toebehoord hebbende Margareta van Bleyswijck, weduwe van Johannes Coch. Deze mochten niet belast of verkocht worden, maar worden blijkens aantekening in de marge d.d. 27 febr. 1700 verkocht aan Phillips Doubleth, heer van St. Annaland.

Not. archief De Lier, inv. nr 5306. 8 november 1662.

Symen Ariensz Kit op de **Noorthoorn** verklaart op verzoek van Ary Dircksz de Zeeuw, koopman te Maasland, dat zij beiden zijn geweest op de Sint Maartensmarkt te Schoorl, waar De Zeeuw met Cornelis Pietersz Koedijk een koe heeft geruild voor een vaarkoe, die echter drachtig bleek te zijn.

Not. archief De Lier, inv. nr 5311. Fol 200. 26 september 1685.

Cornelis Willemsz Koninenburg (79) en Joris Cornelisz Touw, gerechtsbode (65), verklaren op verzoek van Elias en Cornelis Abrahamsz en van de verdere kinderen van wijlen Abram Symensz van der Meer te Maassluis, dat zij hebben gekend Trijntie, Leentie en Neeltie Gerritsdr, zusters, die in De Lier hebben gewoond, en Neeltie op **Den Hoorn**. Trijntie heeft twee kinderen gehad, genaamd Cornelis Leendertsz Verlier en Liedewij Willemsz, welke laatste de vrouw is geweest van genoemde Koninenburg. Leentie heeft een zoon gehad, genaamd Joris Rochusz. Neeltie heeft twee dochters, genaamd Maartie en Trijntie Eliasdr. Joris Rochusz heeft een dochter nagelaten, genaamd Trijntie Jorisdr, nu wonende te Delft. Maartie Eliasdr heeft nagelaten bovengenoemde Leendert Abramsz, Elias, Cornelis, Grietie en Geertie Abramse, allen nog in leven zijnde en wonende te Maassluis. Trijntie Eliasdr heeft nagelaten Annetie Ariensdr van der Lugt, weduwe te Maassluis, zodat genoemden kleinkinderen zijn van de tante van Cornelis Leendertsz Verlier.

RA De Lier, inv. nr 4, fol. 77v. 18 mei 1664.

Cornelis Cornelisse van der Lely op **Den Hoorn** onder het Hoff van Delft draagt over aan Joris Cornelisz van der Touw een huis en erve in het westeinde (van De Lier). Belend zuid de heerewecht, noord een scheidsloot, oost Cornelis Arents en west Pieter Pieters metselaar. Belast met een opstal van 10 st. t.b.v. de pastorie. Koopsom 400 gld.

RA De Lier, inv. nr 6, fol 182, 1 augustus 1705. Jan van Warmen te Honselersdijk, gemachtigde van Heymen Aryenssen van der Hoeff, man van Jannitgen Jans van Leeuwen, Pieter Janssen van Leeuwen, beiden alhier, Pieter Janssen van Rijt, man van Maria Jans van Leeuwen, Pieter Jansen Post, man van Neeltje Jans van Leeuwen, beiden wonende onder Maasland en Gerrit Janssen van Leeuwen op de **Noorthoorn**, kinderen en erfgenamen van hun vader Jan Pieterssen van Leeuwen volgens de boedelscheiding gepasseerd voor notaris Pieter Coel d.d. 10 mei 1703, (machtigingen gepasseerd voor notaris

Pieter van Roon in Den Haag d.d. 2 jan. 1705 en nog een voor notaris Pieter Coel te Delft d.d. 16 jan. 1705), dragen over aan Cornelis Janssen Berckel een woning als huis, schuur, bergen en boomgaard staande op twee morgen land in de Hoefpolder. Belend oost, west en noord voor-noemde Heymen van der Hoeff en zuid de Maeslantsche weg. Belast met 2 zakken tarwe en 6 st. ten behoeve van de ambachtsheer. Voorts belast met overpad voor de landerijen gelegen achter de woning. Vorige overdracht 22 april 1684. Koopsom 525 gulden.

RA De Lier, inv. nr 8, fol. 121v. 2 mei 1736.

Claas van Duyn bekend 700 gld schuldig te zijn aan Jan Overgaauw op **Den Hoorn** wegens geleend geld. Belend etc. zie boven. Afgelost 30 nov. 1779 door Ary Kuyper.

RA De Lier, inv. nr 35, fol. 121v. 2 mei 1736.

Claas van Duyn bekend 700 gld schuldig te zijn aan Jan Overgaauw op **Den Hoorn** wegens geleend geld. Belend etc. zie boven. Afgelost 30 nov. 1779 door Ary Kuyper.

*'De Hooren', circa 1700. Aquarel, maker onbekend.
Gemeente Archief Delft.*